

فهرست مطالب

۲	سرمقاله / وارستگی ها و اقتدار معلم اداره مجله
۳-۶	انسانی گرامت خه شی دی؟ لومری برخه مولوی عبدالملک حبیبی
۷-۹	ترحم و عاطفه از نظر اسلام / قسمت اول استاد غلام الدین کلانتری
۱۰-۱۳	اهمیت وقایه از دیدگاه اسلام / قسمت دوم و آخر استاد محمد شریف رباطی
۱۴-۱۷	قرآنکریم د افراط او تفريط په منځ کې استاد محسن حنیف
۱۸-۲۰	ماهیت خجسته یوم عاشورا / قسمت دوم و آخر مولوی عنایت الله شریفی
۲۱-۲۴	اهمیت صلح و جایگاه مصلحان در ... / قسمت اول زین العابدین کوشان
۲۵-۲۸	معلم مشعل دار علم ودانش سید شمس الدین هاشمی
۲۹-۳۲	حقوق رسول اکرم (ص) بالای اُمت ... / قسمت اول مجیب الرحمن افضلی
۳۳-۳۵	د رسول اکرم (ص) په سیرت کې ... خیرنوال فضل الرحیم محمود
۳۴-۳۸	تشکیل / قسمت سوم ناصرالدین دریز
۳۹-۴۰	اهمیت محیط زیست سالم ... ستاره مخبت
۴۱-۴۴	ارزش کار و کارگر در اسلام / قسمت دوم و آخر استاد امان وفا
۴۵-۴۸	فرازهای تقدیر و تشکر از همدیگر سید مسلم شاه اسدی
۴۹-۵۱	حسد د قرآنکریم او نبوی احادیثو... سیف الرحمن حبیبی
۵۲-۵۳	د ماشومانو په تعلیم کې د مشرانو ... شمس الرحمن فرحان
۵۴-۶۰	کار کرد ها و گزارش ها حاجی نوکل بخشی

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَّ

دیني، علمي، ادبي، تحقيقي او اجتماعي
مياشتنۍ خپرونه
دامتياز خاوند: دارشاد، حج او اوقافو
وزارت
د تاسيس نېټه: ۱۳۳۱ لمريز کال

مدیر مسوول

مولوی عنایت الله شریفی

سکرتر مسوول

سید مسلم شاه اسدی

هیأت تحریر

محترم فضل محمد حسینی

استاد غلام الدین کلانتری

استاد محمد شریف رباطی

استاد محسن حنیف

مولوی عبدالملک حمیدی

دور دوم، سال هجدهم، شماره هفتم

ماه میزان ۱۳۹۹ هجری شمسی

صفرالمظفر - ربیع الاول

۱۴۴۲ هجری قمری

وارستگی ها و اقتدار معلم

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ الجمعة: ۲

در جامعه انسانی اساسی ترین کار تعلیم و تربیت است، کسی که این رسالت را به دوش می کشد «معلم» است؛ هرگونه تلاشی که برای هدایت، تکامل، تعلیم و آموزش انسان صورت می گیرد، مشعلدار آن معلم و برمیمنت وجود او اطلاق می شود. درمکتب توحید، پیامبران معلم بشر خوانده می شوند هم چنین پدر و مادر و دیگر اعضای خانواده نسبت به کوچک ترها نقش معلم را دارند؛ اما در نام گذاری طبقات مختلفی که وظیفه تعلیم و تربیت را بر عهده گرفته اند، اصطلاحاً تنها به یک طبقه «معلم» می گویند.

یعنی همان اشخاصی که رسالت آموزش و پرورش ما و فرزندان ما را از دوره کودکی و تحصیلات ابتدایی تا دوره جوانی و تحصیلات عالی بر عهده گرفته اند.

در جامعه اسلامی این وظیفه مهم بر عهده انسان های شریف، قانع و وظیفه شناسی است که از سر تعهد و دلسوزی به ساختن و شکل دهی استعداد های بکر و کاردان مشغولند، مردم نیز از آن جا که به نقش این طبقه فرهیخته آگاه اند همیشه از کارشان تقدیر می کنند چنانچه مشهور است روز مشخصی را هم به نام «روز معلم» به تجلیل می نشینند.

معلم و دانش آموز، دو رکن اساسی آموزش و پرورش هستند؛ آموزش و تدریس، وظیفه بسیار ظریف و حساس است و هر کسی که سواد یا معلوماتی در زمینه خاصی کسب کرده است، نمی تواند معلم موفقی باشد پس معلمی، شایسته کسی است که به شیوه کارشناسی در یک مکتب متوسطه، لیسه و یا مدارس بالاتری تدریس می کند، می تواند هر فرد واجد شرایطی باشد که در حوزه تربیتی فعالیت کرده و می خواهد در کار تدریس و فن آموختن موفقیت به دست آورد.

قرآنکریم معلمی را به عنوان جلوه ای از قدرت بی پایان الهی، خاصه ذات مقدس خداوند تبارک و تعالی معرفی نموده، در آیات اول تا پنجم سوره علق خدای متعال خود را معلم می خواند، همچنان ضمن ارسال رسل به وسیله وحی، مردم را به نورانیت، هدایت و محبت که مراتب تکامل و خاصه انسان است دعوت می کند.

بناءً آموزش از صبغه الهی است و خداوند این خصوصیت را به پیامبران و اولیاو مؤمنین مخلص ارزانی کرده است تا مسیر هدایت و کمال را به بشر بیاموزند و این بدان معنی است که تعلیم و تربیت، یکی از سنت های دینی، فطری و بشری معرفی گردیده است.

پس وظیفه معلمی کرامت سترگ و تحفه آسمانی است که خداوند متعال به انسان های بزرگ داده است، زیرا از زلال وجود معلم، نهال تشنه دانش در کویر نادانی سیراب می شود.

ارسطو می گوید: { افتخار کسانی که به کودکان تعلیم می دهند، بیش از کسانی است که آنها را به وجود می آورند. } پس اهمیت هر کاری را باید با نقش و ارزش آن سنجید. اهمیت کار تعلیم و تربیت و معلمی به اندازه ای است که نجات و هدایت یک فرد مساوی به زنده کردن همه افراد جامعه است. خداوند متعال در سوره مائده می فرماید: ﴿... وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا...﴾ هر کس انسانی را از مرگ رهایی بخشد، چنان است که گویی همه مردم را زنده کرده است. { منظور از زنده کردن تنها نجات او از هلاکت نیست بلکه هدایت و پرورش او نیز مطرح می باشد. }

اگر کسی انسانی را به راه درست هدایت کند و او را به وظیفه بشری خود آشنا سازد این امر به مثابه زنده کردن انسانیت است. این بدان معنی است که وی را از جهل و ظلمات و هرزه گی نجات می دهد. پس منظور از زنده کردن، پرورش، هدایت و حمایت حیاتی انسان است. پیامبر اکرم ﷺ و پیشوایان بزرگ دینی همیشه و در همه حال مردم را به ارزش این کار بزرگ تذکر می دادند و حساسیت آن را در نوسانات زندگی فردی و اجتماعی متذکر شده اند پس بیابیم سیمای واقعی معلم را ابتدا از آیین الهی و زلال کلمات بزرگان دین و سپس در قالب داستان ها و حکایات آموزنده ترسیم کنیم تا از ضرورت تعلیم و تربیه و مقام والای معلم قدردانی کرده باشیم.

الاسلامي ڪرامت ڇه شي دي؟

لومړي برخه:

مولوي عبدالملڪ حميدي

اَحْسَن تَقْوِيَةٍ ﴿التين: ١-٤﴾

ٻاره: سوکند په انځير، زيتون او د طور په غره او دا د امن کور (مکه مکرمه) باندې، په يقين سره موږ انسان په ډير ښکلی خلقت او صورت سره پيدا کړي. الله تعالی انسان ته درانه مسؤوليتونه ورکړي او بيا يې د دغو درنو پليو پورته کولو او مزل ته د رسولو توفيق ئي هم ورکړ، هغه درانه مسؤوليتونه او امانتونه چې آسمانونه، ځمکه او غرونو سره د دومره لوړتيا او پياوړتيا بياهم د دغو امانتونو د ساتلو او پرځای کولو څخه ډډه کوي، خو انسان ميدان ته راوځي، دا مسؤوليتونه او امانت په غاړه اخلي او دخپل رب څخه توفيق هم غواړي. الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ

يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ = الأحزاب: ٧٢

ٻاره: موږ د مسؤوليت او

امانت بار- شرعي تکاليف-

آسمانونو، ځمکې او غرونو ته

وړاندې کړ، خو ورڅخه ډډه ئي

وکړه او د هغه د دروند والي او

شدت څخه وويږېدل، او پورته

کرهغه (د امانت بار) انسان،

دي چې هغه مخلوق ته سجده نکوي چې ما په خپلو لاسونو سره پيدا کړي، آيا تکبر کوي او يا دا چې ته د ډيرو لوړو مخلوقاتو نه ځان بولي؟

الله پاک آسمانونه، ځمکه، ستوري، سپوږمۍ، لمر او ټول کائنات دغه انسان ته مسخر او د ده په خدمت کې ئي کړل. همدا رنگه ئي ورته په فطرت کې مختلف استعدادونه ورکړل چې د ځمکې د خلافت لپاره خپل ځان جوړ کړي.....

١- انساني ڪرامت د قرآن په پلوشو کې:

الله پاک انساني تکریم ته د اسراء په مبارک سورت کې دا رنگه اشاره کړي، فرمائي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَرْدِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾ = الإسراء: ٧٠

ٻاره: په يقين موږ د بني آدم اولادى ته تکریم ورکړ، او دوى مو په وجه اوبو کې مسلط او برلاسى وگرځول، او د پاكو څيزونو نه مو ورته روزى ورکړه او دوي مو په ډيرو مخلوقاتو باندې د فضيلت او بهتري وړ وگرځول. الله پاک چې په ځينو مخلوقاتو باندې قسم يادوي، نو مقسم به ورسره يادوى، چې ورڅخه داهداف وي چې د هغه له پيدا کولو نه موخه ډير لوړه دي، لکه چې فرمايي: ﴿وَاللَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سِينِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي

الله پاک انسان اشرف د مخلوقاتو پيدا کړ او بيابې ورته خاص اکرام او عزت ورکړ چې د ځمکې د نورو مخلوقاتو په پرتله ډير لوړ اعزاز گنل کېږي، الله پاک د ټولو کائناتو، ژوند، حرکت، رشد او ټول فعاليتونه بالاخره دانسان د گټې لپاره اودهغه په چوپړ کې پيدا کړل، ځکه خو يوازي همدا انسان د ځمکې پرمخ د الله تعالی مکرم مخلوق دي.

انسان ته ئي عقل ورکړ چې ډير لوي الهی نعمت دي او د همدغه جوهر په مرسته، انسان د ځان او نورو مخلوقاتو لپاره د ښه ژوند کولو امکانات برابروي.

اراده او اختيار د ڪرامت بله ډيره مهمه ډيوه ده چې د هغو په وسيله کولى شي خپل تسلط او واک پر نورو موجوداتو باندې متحقق پراخه او تثبيت کړي.

ترټولو لوړ ڪرامت خودا دي چې دغه خاورين انسان الله تعالی په خپلو بلاکيفه لاسونو سره پيدا کړي، لکه چې الله فرمايي: ﴿قَالَ يَإِبْرَاهِيمُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي أَسْتَكْبِرْتَ أَنْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ﴾ = ص: ٧٥

ٻاره: الله تعالی ابليس ته وويل: څه

بیشکه چې دغه (انسان) ډیر ظالم او ناپوه دي (په عاقبت خپل).

خو الله تعالی چې ډیر علیم او حکیم ذات دي په دی سره دانا او عالم ؤ چې دغه د ختی نه جوړ شوي مخلوق (انسان) په دا دروند امانت ساتی او په کې خیانت به نه کوي، په ظاهره خو رښتیا هم دا چې د دغه امانت عظمت، ساتل، نورو ته رسول او ډیر ستونزمن کار دي خو بیا که چیرې دغه امانت په ښه توګه سرته ورسوي، وټې ساتی، خیانت په کې ونکړي نو دا ډیرد اعزاز او اکرام لوړ منزلت دي، ځکه نو الله تعالی دغه مخلوق (انسان) ته په نورو سره فضیلت ورکړ، نو انسان رښتیا هم په خپل ځان ظلم وکړ او دا دروند مسؤلیت ئې په غاړه واخیست، ډیر ناپوه ؤ چې دغه امانت ساتلو ته ئې غاړه ورکړه، خو هیڅ لوړ مقام لاسته نه راځی پرته لدینه چې زحمت وباسی، تکلیفونه او ستونزی وزغمی....

په عربی کې یو متل دي چې وائې: (من طلب العلی سهراللیالی).

یعنی څوک چې لوړ ځای او مقام غواړی نو باید چې ډیرې شېې په بی خوبی تیرې کړي. الله تعالی د انسان خلقت ته اشاره کوي چې الله تعالی دغه مخلوق پیدا کوی په کې ډیر کمالات دي، او الله تعالی په هغه پوره عالم دي، فرمائي: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً قَالُوْۤا اَتَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَیَنْحَنُّ سَبِّحٌ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ﴾ = البقرة: ۳۰

ښار: او کله چې الله تعالی پرېستوته وویل چې زه په ځمکه کې خپل ځای ناستی (خلیفه) ټاکم، ملائکو وویل: یا الله ته په ځمکه کې داسې څوک خپل خلیفه ټاکي چې په کې فساد کوي او بی ګناه وینې توبوی؟ په داسی حال کې چې موږ ستا تسبیح وایو او پاکي بیانوو؟ او په بزرګۍ او لوړتیا سره د یادوو،

سوګند په انځیر، زیتون او د طور په غره او دا د امن کور (مکه مکرمه) باندې، په یقین سره موږ انسان په ډیر ښکلی خلقت او صورت سره پیدا کړي.

الله تعالی انسان ته درانه مسؤلیتونه ورکړي او بیا یې د دغو درنو پېټو پورته کولو او مزل ته د رسولو توفیق ئې هم ورکړ، هغه درانه مسؤلیتونه او امانتونه چې آسمانونه، ځمکه او غرونو سره د دومره لوړتیا او پیاوړتیا بیا هم د دغو امانتونو د ساتلو او پرځای کولو څخه ډډه کوي، خو انسان میدان ته راوځی، دا مسؤلیتونه او امانت په غاړه اخلی او دخپل رب څخه توفیق هم غواړي.

الله وویل: زه تر تاسو ښه پوهیږم په هغه څه چې تاسې ورباندې نه پوهیږی او علم ئې نلری.

الله تعالی خپل نعمات او احسانات خپل حبیب ته د قرآن په ژبه داسې بیانوي: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَیْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ اَنْ یُّضِلُّوْكَ وَمَا یُضِلُّوْنَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا یُبْشِرُوْنَكَ مِنْ شَیْءٍ ۚ وَانْزَلَ اللَّهُ عَلَیْكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَیْكَ عَظِیْمًا﴾ النساء: ۱۱۳

ښار: او که فضل د الله تعالی پر تاباندې نه وای او رحمت (مهربانی) دده نو خامخا به د دوی نه یوی طایفې قصد کړی ؤ چې تیر باسی تا (او ګمراه کړی په خپل قصد سره تا) او نه تیر باسی دوي، مګر خپل ځانونه، او د هیڅ شی ضرر تاته دوی نشی رسولای، او پر تاباندې ای محمده الله پاک نازل کړی دی کتاب او حکمت (سنت او شرعی احکام) او درېښوولی ئې دي تاته هغه خبرې چې ته نه پرې پوهیدی او فضل (احسان او رحمت) د الله پر تاباندې ډیر لوی دي.

د کرامت کلمه له مشتقاتو سره یې په قرآن کریم کې (۴۹) ځله ذکر شوي دي. **د کرامت ډولونه:**

کرامت په دوه ډوله دي، ذاتی کرامت، اکتسابی کرامت:

۱- ذاتی کرامت:

د هغه کرامت څخه عبارت دي چې د ټولو انسانانو په ذات او خټه کې موجود دي، په

خپل اختیار سره په خپل ځان او نورو باندې د تیری او جنایت له امله له خپله ځانه سلب نکړي، نو هله به د دغه صفت څخه برخورداره وي.

یا په بل عبارت سره ذاتی کرامت هغه شرافت او حیثیت ته ویل کیږی چې ټول انسانان د ذاتی آزادی، توانمندی او الهی ورکړې نه چې لری ئې، په فطري او یو ډول سره ورڅخه برخمن وي.

په همدی اساس سره هر مؤمن ته لازمه ده چې پرته له هغه چانه چې دی ئې پیدا کړي، سجده ونکړي او پرته له هماغه یوه معبود نه بل معبود ونه نیسی، بلکه د ژوند په ټولو چارو کې په خپل نفس باندې د اعتماد کولو او په یوه رب العباد باندې توکل کول خپله کړنلاره وګرځوی.

همدا انسان ته لازمه ده چې په هرحالت کې که څه هم عادی او یا جنګی حالات دي، له خپلو نفسانی خواهشاتو او غوښتنو څخه ډډه وکړي، په خوراک، څښاک او لباس کې افراط ونکړي، ځکه د کرامت له حقوقو څخه دا دي چې هغه پوه شی، هره صغیره او کبیره چې سرته رسوی، د هماغه اعمالو مسؤلیت په غاړه لری، چې دا په حقیقت کې د

آخرت په ورځ د ايمان په مانا دي چې مسلمان هڅوی ترڅو داسې کړنې ترسره کړي چې کرامت او مقام سره مناسبت ولري، او نور هم همدا رنگه دغو انساني فضايو ته را وبولي، همدا رنگه د کرامت له مقتضياتو او حقوقو څخه دا دي چې مؤمن بايد د هرډول سختيو، ستونزو او مشکلاتو پرمهال صبر کوونکی وي، سستی، بی صبری، بی همتی او بی غیرتی ته سر تیت نکړي. په قرآن عظیم الشان کې یولنډ سوره دي چې دا ټول مفاهیم افاده کوي،

الله تعالی فرمائي:

﴿وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَآكْفِرًا أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّا أَنزَلْنَاهُ غَافِقًا وَأَنَّهُ يَرْجِعُ إِلَى الْإِنْسَانِ لَآ يَشْكُرُ﴾
 العنصر: ۱-۳

ژباړه: سوکند په زمانه او د مازدیگر پر وخت چې ټول انسانان په زیان او تاوان کې دي، مگر څلور ډلې: چا چې ايمان راوړي او نیک کارونه ئې کړي او په حق سره او صبر سره ئې توصیه کړي وي.

اګتسابی کرامت:

دا هغه نوعه شرافت دي چې انسان یې په ارادی او د خپلو استعدادونو په کارولو سره د تکامل، پرمختګ او اخلاقي فضایلو په لاسته راوړلو لاره کې په لاس راوړي، که څه هم ټول په حیثیت کې سره برابر دي، خو انسان په دی سره توانایی لری چې د خپلو ښو استعدادونو په کارولو، د ښو عقایدو په انتخاب، د اسلامی دین په غوره کولو، په ښو اخلاقو سمبالتیا او نورو چې ښو فضایلو سره د انسانیت لوړو مراتبو ته ورسېږي، په همدی توګه انتخاب او انساني کړنلاره رنگا رنگ فرقونه منځ ته راوړي چې په پایله کې افراد نسبت یو د بل ته غوره والی پیدا کوي. د دغه ډول (اګتسابی کرامت) مهم معیار د دینی زده کړو (ایمان او تقوا) پورې تړاو لري، الله تعالی فرمائي:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ

الحجرات: ۱۳

عِنْدَ اللَّهِ أَكْرَمُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾
ژباړه: ای خلکو! تاسو مو د یوه نارینه او ښځینه- آدم او حوا- نه را پیدا کړي، بیا مو تاسې ډلې ډلې او قبیلې قبیلې وګرزولی ترڅو یو له بل سره وپېژنئ، یقیناً د تاسی تر ټولو مکرم شخص د الله تعالی په وړاندی، ستاسی پرهیزګاره کس دي، یقیناً، الله پاک د ډیر علم لروونکی او باخبره دي.

۲- انساني کرامت د نبوی احادیثو په رڼا کې:

پدې اړوند نبوی ملغلری ډیرې زیاتې دي چې د کرامت او عزت په ساتلو اهمیت او ورته په پاملرنه دلالت کوي، له هغو څخه یو څو ئې د بیلګی په توګه ذکر کوو:

۱- حضرت معقل بن سیار رضی الله عنه روایت کوي چې رسول الله فرمایلی دي:

(إِمَّا رَأَى عَسَ رَغِيْنَهُ فَهُوَ فِي النَّارِ)

صحیح الجامع الصغیر و زیادته- ۱/ ۵۲۷

ژباړه: هر زمامدار او مسؤول چې د خپلو ترلاس لاندې افرادو په حق کې خیانت او چل بازی وکړي، نو ځای ئې دوزخ دي.

۲- امام بخاری دغه حدیث را نقل کوي: (قال النبی صلی الله علیه وسلم ابغض الناس الی الله ثلاثة: ملحد فی الحرم و متبع فی الاسلام سنة الجاهلیة و مطلب دم امری بغير حق لیهریق صحیح البخاری دمه)

ژباړه: د الله تعالی په وړاندی ډیر مبغوض کسان دری دي: یو هغه کس دی چې په حرم کې ملحد شی (له دینه واوړی) دوهم هغه کس دي چې په اسلام کې د جاهلیت رواجونه را پیدا کولو غوښتونکی وي، درېیم هغه څوک دي چې د بل کس د وینې تو یدو لپاره ډیر لیاوال او تری وی چې وینه ئې په ناحقه سره توئې کړي.

۳- (عن جابر بن عبد الله قال: مرت جنازة، فقام لها رسول الله صلی الله علیه وسلم و قمنا معه، فقلنا يارسول الله: انها يهودية فقال: (ان الموت فرع، فاذا رايتم الجنازة فقوموا) صحیح مسلم: ۲/ ۶۶۰)

ژباړه: جابر د عبدالله زوی وائي، یوه جنازی پر لاره تیریده نو نازنین پیغمبر صلی الله علیه وسلم د جنازی د احترام په موخه له خپله ځایه پورته او ودرید، موږ هم ورسره پورته شوو، او ورته

مو وویل: ای د الله رسوله! دا خود یوې یهودی ښځی جنازه وه، ده مبارک وفرمایل: مرګ ډار او وحشت لری، نو هرکله مو چې جنازه لیدله ورته جګپړئ. د اسلام دروند پیغمبر دومره د انساني کرامت او مقام درناوی کاوه چې د یوې یهودی جنازی ته هم له ځایه را جګ او ورته ودرید.

همدا رنگه ئې دغه جانب ته دومره ارزښت ورکاوه چې د مړه د هېوکی ماتول ئې حرام بللی او فرمائي: «کسر عظم الميت ککسره حیاً»

سنن ابی داؤد: ۳/ ۲۱۳

یعنی د مړه د هېوکی ماتول داسې دی لکه د ژوند هېوکی چې ماتوی.

اسلام ټول بشریت ته یو رنگه خطاب کوي، په حقوقو، انساني کرامت او مسؤولیتونو کې هیڅ توپیر نه منی، دحجة الوداع تاریخی خطبه دا حقیقت بیانوی، لکه چې د اسلام ستر لارښود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

۵- «يا ايها الناس ان الهكم واحد، كلکم لادم و آدم من تراب، وليس لعربی علی عجمی ولا لعجمی علی عربی ولا لاحمر علی ابيض ولا لابيض علی احمر فضل الا بالتقوى»

ژباړه: ای خلکو! ستاسو رب یو دي، ټول د آدم اولاده یاست او آدم له خاورو پیدا شوي دي، او نشته د عرب په عجم باندې او نه هم د سره پوستي په سپین پوستي او نه هم د سپین پوستي په سره پوستي انسان باندې فضیلت او غوره والی مګر یوازی په تقوا سره.

۶- همدا رنگه مبارک فرمائي: (الناس سواسية کلستان المشط)

ژباړه: یعنی ټول انسانان په حقوقو او مسؤولیتونو کې داسې سره برابر او یوشان دي، لکه د ږمنځی غاښونه چې سره یوشان دي. رسول الله د یوه مسلمان پر

بل مسلمان باندې خوشيان حرام
گرزولی او فرمايې: (کل المسلم علی
المسلم حرام، دمه وماله وعرضه).
صحیح مسلم: ۱۹۸۶/۴

ژباړه: د هر مسلمان پر بل مسلمان
باندې حرام دی، وینه تویول ئې، د مال
خوړل ئې او په آبرو او عزت ئې تېری
کول ئې.

۳- انساني کرامت د وضعی قوانینو له نظره:

زموږ د هیواد اساسی قانون د اتباعو د
آزادی او انساني کرامت په هکله وائي:
«د نورو ادیانو پیروان د خپل دین په
پیروی او خپلو دیني مراسمو په اجرا
کولو کې د قانون د احکامو په حدودو
کې آزاد دي»^۱

همدا رنگه اساسی قانون وائي: «د دولت
د یوې پرمختللی ټولنې په رامنځته کولو
چې د ټولنیز عدالت پر بنسټ، انساني
کرامت په ساتلو، د بشر د حقوقو په
حمایت، د دیموکراسۍ په تأمین، د ملی
وحدت په رامنځته کولو، د ټولو
اقوامو او قبائلو ترمنځ د برابری او
متوازن انکشاف د هیواد په ټولو
مناطقو کې یوشان راوستلو باندې
مکلف دي»^۲

همدا رنگه د اساسی قانون اوومی
مادې په لومړۍ فقره کې راغلي: «د دولت
د ملګرو ملتونو، بین الدول معاهدات،
هغه نړیوال میثاقونه چې افغانستان په
هغو پورې تړل شوي، او د بشر د
حقوقو نړیواله اعلامیه رعایت
کوي»^۳

د هیواد اساسی قانون د اتباعو
لپاره د اوسیدو او معیشت ځای
تهیه کولو په اړه دا رنگه
صراحت لري: «د دولت د مسکن
تهیه کولو او په مستحقو اتباعو
باندې د عامه ملکیتونو ویشلو
په منظور، د قانون د احکامو
مطابق اود مالی امکاناتو په
چوکاټ کې، لازم تدابیر نیسي»^۴

د اساسی قانون دوهم فصل کې د اتباعو
د اساسی حقوقو او وجایبو په اړه وائي:
«د افغانستان د اتباعو ترمنځ هر ډول
تبعیض او امتیاز ممنوع دي».

«د افغانستان د اتباعو که نارینه وی یا
ښځینه د قانون په وړاندې د مساوی
حقوقو او مکلفیتونو لرونکی دي».

«ژوند د الله له خوا موهبت او د هر
انسان طبیعی حق دي، یوازی د نورو
آزادی او عامه مصالحو چې د قانون له
لارې تنظیمیږي حدود نلري».

«د انسان آزادی او کرامت له تعرض
څخه خوندي دي».

«دولت د آزادی په حمایت کولو او
انساني کرامت ساتلو باندې مکلف
دي»^۵.

همدا رنگه د ۲۹ مادې لومړۍ فقره وائي:
«هیڅوک نشي کولای حتی د حقانلو
سپیناوی د بل چا (که څه هم تر تعقیب
او څارنې نیولو یا توقیف او یا هم په جزا
باندې محکوم هم وي) په تعذیب او
آزارولو کې اقدام وکړي او یانې پدې اړوند
امر صادر کړي».

«د هغې جزا ټاکل چې د انساني کرامت
سره ټکر ولري، ممنوع دي».

«د بیان آزادی له تعرض څخه خوندي
ده»^۶.

«د انسان او د اوسیدو ځای د تعرض
څخه مصئون دي، هیڅوک د دولت په
شمول نشي کولی د اوسیدو شخص پرته
له اجازې او یا د باصلاحیته محکمې د
فیصلې، او پرته له هغو حالاتو او طریقو
څخه په قانون کې ئې تصریح شویده، د
یوه شخص د اوسیدو ځای ته داخل شي
او یا هغه وپلټي»^۷.

«ملکیت له تعرض څخه امن دي»^۸.

«کار کول د هراfgان حق دي»^۹.

«د اجباري کار تحمیلول ممنوع دي»^{۱۰}.

«په خلکو باندې د کار تحمیلول جواز
نلري»^{۱۱}.

«هیڅوک نشي کولای په دغه اساسی
قانون کې د مندرجو حقوقو او آزادیو

څخه په سوء استفادی سره، د
استقلال، ځمکنۍ بشپړتیا حاکمیت او
ملی وحدت په ضد عمل وکړي»^{۱۲}.

د ۱۲ اګست ۱۹۴۹ ژنیو میثاقونو او په
هغې پورې ور علاوه شوي پروتوکولونو
په جنګي او غیر جنګي حالاتو کې انساني
کرامت په اړه نظریات وړاندې کړي چې
د هغې جملې نه ئې ځینو ته اشاره کوو:
په لومړۍ پروتوکول لومړۍ مادې او
لومړۍ فقره کې داسې راغلي:

«دا برخه چې هدف ئې د زخمیانو،
ناروغانو او بیړۍ ماتو کسانو د حالت د
بهبود په خاطر دي، پر ټولو هغو کسانو
باندې چې په لومړۍ ماده کې ذکر شوي
د نژادی، رنگ، جنس، ژبی، مذهب او
عقیدې، سیاسي او غیر سیاسي
کړاوونو، ټولنیز او ملی منشا، شتمنۍ،
ټوله او دی ته ورته مائلو معیارونو ته
په نه کتو سره علی السویه او مساوی
تطبیقیږي»^{۱۳}.

نور بیا...

مراجع او مصادر:

- ۱- د اساسی قانون دوهمې مادې دوه همه فقره.
- ۲- اساسی قانون، لومړۍ فصل، د شپږمې مادې لومړۍ فقره.
- ۳- اساسی قانون، لومړۍ فصل اوومه ماده، لومړۍ فقره.
- ۴- اساسی قانون، لومړۍ فصل، د ۱۴ مادې ۳ فقره.
- ۵- اساسی قانون، دوه هم فصل، ۲۲، ۲۳، ۲۴ مادې.
- ۶- اساسی قانون، دوه هم فصل، ۳۴ ماده، لومړۍ فقره.
- ۷- اساسی قانون، دوهم فصل، د ۳۸ مادې لومړۍ فقره.
- ۸- اساسی قانون، دوه هم فصل د ۴۰ مادې لومړۍ فقره.
- ۹- اساسی قانون، دوه هم فصل د ۴۸ مادې لومړۍ فقره.
- ۱۰- اساسی قانون، دوه هم فصل د ۴۹ مادې لومړۍ فقره.
- ۱۱- اساسی قانون، دوه هم فصل د ۴۹ مادې درېیمه فقره.
- ۱۲- اساسی قانون، دوه هم فصل، د ۵۰ مادې لومړۍ فقره.
- ۱۳- د ژنیو پر میثاقونو باندې ور علاوه شوي پروتوکولونه، نړیوال سره صلیب کمیته، ۹ ماده، ۱۰ صفحه.

ترحم و عاطفه از نظر اسلام

قسمت اول:

استاد غلام الدین کلاتری

در ماه جاری یعنی ماه سنبله سیلاب- های مدهش و خطرناکی ولایات پروان، کاپیسا و پنجشیر را درنوردید، جان شیرین انسان‌هایی را گرفت، کودکانی رادر کام مرگ برد، زنان را از زیر آوار سنگ و گل بیرون آوردند، خانواده‌هایی را سر به نیست کرد، خسارات مالی فراوانی رادر این مناطق برجای گذاشت. نیروهای مختلفی مانند وزارت حوادث، جمعیت هلال احمر افغانی، موسسات خصوصی و رضاکاران زیادی آستین همت بلند کردند و به کمک و همکاری سیلاب‌زدگان شتافتند و آنچه در توان داشتند، در اختیار آنها قرار دادند. ترحم، مهربانی، عطوفت، برادری و غم- شریکی از سوی مردم برای آسیب- دیدگان به صورت بسیار عالی به نمایش گذاشته شد. از تبعیض و سایر مفاهیم جاهلی خبری نبود. بنابراین خواستم این نوشته کوتاه در مورد ترحم و عاطفه و همچنان تبعیض را برای تان تقدیم نمایم.

مطلب اول- تعریف ترحم و عاطفه

ترحم و عاطفه دو مفهوم احساسی جداگانه و به هم نزدیکی اند که حضور سنگین‌شان در نام «اسلام» نیز قابل فهم است.

چون برخی معانی اسلام عبارت از سلامتی و صلح است. صلح و سلامتی از ترحم می‌تراود و با عاطفه به حرکت می‌آید. نامه‌ای که پیامبر ﷺ برای هرقل امپراتور روم فرستاد، در آن آمده است: (اسْلِمُ تَسْلَمُ) یعنی؛ اسلام را بپذیر، سلامتی نصیب می‌شود.

مختصر صحیح الإمام البخاری: ۳۰۳/۲

برای اینکه واژه‌های ترحم و عاطفه اندکی باز شود، به تعریف آنها پرداخته می‌شود.

ترحم: از ریشه (رحم) گرفته شده و در لغت به معنای: بخشودن، مهربان شدن، مهربانی کردن بر کسی، شفقت، نرم‌دلی، ملاطفت و خاطر نوازی است.

تاج العروس من جواهر القاموس (۲۲۶/۳۲)، لسان العرب (۲۳۰/۱۲)، معجم مقاییس اللغة (۴۱۴/۲)، لغت نامه دهخدا، واژه: ترحم.

ترحم در اصطلاح: ترحم یا رحمت عبارت از اراده خیر رساندن است. (التعريفات: ص: ۱۴۶)

رحمت یا ترحم: عبارت از محبت برای مرحوم همراه با اندوه از حالتی که به خاطر آن مورد رحمت قرار می‌گیرد.

نصرة النعم في مكارم أخلاق الرسول الكريم (۲۰۶۱/۶)

رحمت یا ترحم: عبارت از یک حالت وجدانی است که غالباً برای اشخاص نرم‌دل وجود پیدامی‌کند و مبدا انعطاف

یا نیک‌خواهی انسانی که همان مبدا احسان است، می‌گردد.

نصرة النعم في مكارم أخلاق الرسول الكريم (۲۰۶۲/۶)

عاطفه عبارت از رحمت و شفقت خاصی نیز است که در میان اولوالارحام یا اقارب وجود دارد، مانند: پدر، مادر، خواهر و

آیات و احادیث بسیاری در باب محبت، مودت، ترحم، رحمت، لطف، رأفت، عفو، بخشش، خشوع، انکسار، غفران، الفت، اخوت، شفقت، رفاقت، احسان، حلم، رغبت، شکر، فرحت، اشتیاق، رضایت و امثال آنها آمده است که همه ریشه در ترحم و عاطفه دارند. همچنان ترحم و عاطفه بخشی از جلوه‌های ایمان است.

عاطفه: در اصل به معنای تمایل

است، ولی بیشتر با واژه «

ترحم» هم معنی است که به

معنای محبت، مهربانی،

دوستی، توجه، شفقت،

نیکخواهی، بستگی و تعلق

است. عاطفه از جمله غرایزی

است که به تنهایی‌اش بار

معنایی چندانی ندارد، ولی

زمانی که با تعلیم و تربیت،

تزکیه و اخلاق مطرح می‌شود،

معنا می‌یابد و مورد بحث‌های طولانی دانشمندان تعلیم و تربیت و اخلاق قرار می‌گیرد.

مطلب دوم - قلمروهای ترحم و عاطفه

با توجه به قرآن کریم و سنت نبوی، ترحم و عاطفه در کلیه بخش‌های زندگی انسانی و سایر اشیاء تجلی یافته است، در رفتار و گفتار، در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی، در بخش‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و سایر لایه‌های زندگی انسانی. در اینجا قلمروهایی برای آن مشخص می‌گردد و به ذکر چند مثال از قرآن کریم و سنت نبوی بسنده می‌شود:

۱-

حمت عام: این‌گونه ترحم، همه عالم را در بر می‌گیرد، انسان، حیوان و همه اموری که حیات انسان را به حرکت می‌آورد. قرآن کریم این رحمت را چنین توضیح می‌دهد:

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾ (الأعراف: ۱۵۶)

و رحمتم همه چیز را فرا گرفته است. شعراوی در تفسیر نفیس خویش می‌نویسد: مراد از رحمت در این آیه چیست؟ آیا رحمت در دنیا است یا رحمت در آخرت؟ مراد آن رحمت در دنیا است که شامل فرمانبردار، عاصی، مومن، کافر و همه می‌شود ولی در آخرت خاص برای مومنین است.

تفسیر الشعراوی (۷/ ۴۳۷۹)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابِهِ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي» (صحیح مسلم: ۴/ ۲۱۰۷)

ابوهریره روایت کرده است که پیامبر ﷺ فرمود: هنگامی که خدای متعال آفریدگان را خلق کرد، در کتاب خویش که نزد او در فوق عرش است، نوشت: یقیناً رحمتم بر خشمم غلبه می

عاطفه عبارت از رحمت و شفقت خاصی نیز است که در میان اولوالارحام یا اقارب وجود دارد، مانند: پدر، مادر، خواهر و ... آیات و احادیث بسیاری در باب محبت، مؤدت، ترحم، رحمت، لطف، رأفت، عفو، بخشش، خشوع، انکسار، غفران، الفت، اخوت، شفقت، رفاقت، احسان، حلم، رغبت، شکر، فرحت، اشتیاق، رضایت و امثال آن‌ها آمده است که همه ریشه در ترحم و عاطفه دارند. همچنان ترحم و عاطفه بخشی از جلوه‌های ایمان است.

کند. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَمَّا فَطَرَ الْخَلْقَ، كَتَبَ عِنْدَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ: إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي» (صحیح البخاری: ۹/ ۱۲۵)

ابوهریره روایت می‌کند که پیامبر ﷺ فرمود: هنگامی که خدای متعال آفرینش مخلوقاتش را به اتمام رسانید، در نزد خودش در فوق عرش نوشت: یقیناً رحمتم بر خشمم سبقت دارد.

خداوند منان فرستادن پیامبر ﷺ را رحمت برای همه عالم می‌گوید که بدون شک ارسال پیامبر ﷺ رحمت برای همه عالم است.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (الانبیاء: ۱۰۷)

ما ترا جز برای رحمت جهانیان نفرستادیم.

مبالغه نیست اگر گفته شود که پیامبر ﷺ نخستین کسی است که عدالت را پایه‌گذاری کرد، اولین کسی که به قسط حکم داد، قوانین حکمی را تقنین نمود، بذره‌های مردم سالاری صحیح را در جهان کشت کرد، نخستین کسی است که به ناتوان کمک کرد، مظلوم را حمایت نمود، حق فقیر را از غنی گرفت، در میان دو مدعی با عدالت داوری کرد، با پیروان خودش و دیگران با مساوات رفتار کرد، به عدالت و احسان، همکاری به ذی القربی امر نمود و از فحشا، منکر و بدی‌ها نهی فرمود. کتابی که به او فرستاده شد، راه را برای

جهان روشن ساخت و آغاز خیر، هدایت، علم و معرفت گردید. دارویی بود که فلسفه عالی‌ه اسلامی را تکوین نمود. دینی که پیامبر آورد، علوم و معارف را در شرق به میان آورد، سپس به غرب انتقال یافت. غربی‌ها این موجود نفیس را گرفتند، رشد دادند، آراستند و به علوم و معارف گسترده‌ای مبدل گشت، البته خداوند این را برای شان خواسته بود. خداوند خواست که شرق و مسلمانان از دین‌شان فاصله بگیرند، علوم و معارف‌شان را اهمال نمایند، روزگارشان برگردد و توسط دشمنان‌شان خوار و ذلیل شوند. خدای متعال راست گفت که: ﴿وَلَكَ الْآيَاتُ تُدَٰوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ﴾ (آل عمران: ۱۴۰)

و ما این روزها (ی پیروزی و شکست) را در میان مردم می‌گردانیم.

قرآن کریم اثرگذاری ترحم و عاطفه در زندگی شخصی، اجتماعی و سیاسی پیامبر ﷺ را این‌گونه توضیح می‌دهد: ﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَّهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ (آل عمران: ۱۵۹)

به لطف رحمت الهی با آنان نرم‌خویی کردی، و اگر درشت‌خوی، سخت دل بودی بی‌شک از پیرامون تو پراکنده می‌شدند، پس از ایشان درگذر و برایشان آموزش بخواه و در [این] کار با

اللَّهُ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا
متفق عليه، (رياض الصالحين (تحقيق الدكتور الفحل): ۱/ ۳۶۹)

بلکه امیدوارم که خدای متعال از اصلاص و پشت های آنها کسی را بیرون نماید که خدای یگانه را پرستش کند و به او شرک نیاورد. پیامبر ﷺ رحمت-

بودن خودش را این گونه زیبا توضیح می دهد: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ قَالَ: «إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعْنًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً» صحیح مسلم (۴/ ۲۰۰۶)

ابو هریره گفت: برای پیامبر ﷺ گفته شد که ای رسول الله! بر مشرکین دعا کن، فرمود: من لعنت کننده مبعوث نشده ام، بلکه برای رحمت مبعوث شده ام.

در حدیث دیگری ایمان را به رحمت عامه منوط می سازد، لذا این حدیث اهمیت رحمت و عاطفه انسان را توضیح می دهد. متأسفانه مسلمانان چقدر از هدایات اسلام دور افتاده اند که امروزه، امت رحمت، در رفتار و تعاملاتش چیزی را به نام رحمت نمی شناسد. أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«...وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تَرَاحُمُوا» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنَّا رَحِيمًا، قَالَ: «إِنَّهُ لَيْسَ بِرَحْمَةٍ أَحَدُكُمْ وَلَكِنْ رَحْمَةُ الْعَامَّةِ، رَحْمَةُ الْعَامَّةِ» المستدرک علی الصحیحین للحاکم (۴/ ۱۸۵)

پیامبر ﷺ فرمود: قسم به ذاتی که نفسم در دست اوست، به بهشت وارد نمی شوید تا هنگامی که با همدیگر رحمت و مهربانی کنید. گفتند:

ای پیامبر خدا! همه ما رحیم و مهربانیم، فرمود: مهربانی و رحمت منحصر به خودتان نیست، بلکه رحمت و مهربانی عمومی یا عامه، و رحمت و مهربانی عمومی.

ادامه دارد...

منابع در قسمت آخری مضمون ذکر

میشود.

سخت خویی دوری کن، عفو کن، بخشش نما و با آنها مشورت کن.

در چنین حالات دشواری خدای متعال پیامبرش را به ترحم، مهربانی، عطف و نرمی امر می فرماید و این امر از سایر مسلمانان نیز خواسته شده است.

هر مسلمانی به اجرای این احکام مامور است. در این آیه از رحمت، عطف و شفقت پیامبر ﷺ نسبت به همه سختی ها و دشواری هایی که به امتش پیش می آمد، تذکر رفته است.

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ النوبة: ۱۲۸

به یقین، رسولی از خود شما بسویتان آمد که رنجهای شما بر او سخت است؛ و اصرار بر هدایت شما دارد؛ و نسبت به مؤمنان، رئوف و مهربان است.

پیغمبری از خود شما (انسان ها) به سوی تان آمده است. هرگونه درد و رنج و بلا و مصیبتی که به شما برسد، بر او سخت و گران می آید. به شما محبت می ورزد و اصرار به هدایت تان دارد، و نسبت به مؤمنان دارای محبت و لطف فراوان و بسیار مهربان است.

هنگامی که پیامبر ﷺ به دشواری های عناد و قساوت قومش مواجه گردید، در شدت سختی ها و دشمنی های قومش قرار گرفت، همه راه ها مسدود شد. در همین هنگام خدای متعال فرشته کوه ها را برایش فرستاد، فرشته گفت: ای محمد! سلام، خدا مرا فرستاده است، هرچه امر فرمایی همان کار انجام دهم، آیا این دوکوه بزرگ را بر آنها فرود آورم؟ در این وقت، سختی ها و دشمنی های بی رویه مشرکین، رحمت و عطف او را در حرکت باز نماند و پیامبر ﷺ پاسخی ارائه داد که شایسته یک پیامبر اولوالعزم است. می فرماید:

(بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يُعْبُدُ

آنان مشورت کن، و چون عزم را جزم کردی بر خداوند توکل کن، که خدا اهل توکل را دوست دارد.

این آیه کریمه که پیامبر ﷺ را به نرمش، عفو، بخشش و مشورت با یارانش فرا می خواند بعد از جنگ احد نازل شده است. اهمیت این آیه زمانی توضیح می شود که وضعیتی پیامبر ﷺ در جنگ احد درک شود. در جنگ احد حوادث ذیل انجام شد:

الف- پیامبر ﷺ در نظر داشت که برای جنگ کردن با قریش از مدینه بیرون نشود، عده ای از اصحاب گفتند که باید در بیرون مدینه به مصاف مشرکان قریش بروند. هنگامی که پیامبر برای بیرون شدن از مدینه آمادگی گرفت، عده ای از رأی شان برگشتند و به ماندن به مدینه اصرار کردند. ولی پیامبر ﷺ نپذیرفت، چون آماده شده بود باید به مصاف مشرکان می رفت.

ب- ابن ابی با سبصد نفر از اشتراک کنندگان در سخت ترین و سرنوشت سازترین جنگ و در حساس ترین زمان، ابا و ورزید و برگشت.

پ- دسته ای که بر سرکوه موظف شده بودند تا عقب لشکر مسلمانان را حفاظت نمایند، به نحوی مخالفت کردند و قضیه شهادت یاران پیامبر به وجود آمد.

ت- زمانی که اعلان شد پیامبر کشته شد، تعدادی پا به فرار گذاشت.

ث- هنگامی که پیامبر ﷺ آنها را صدا زد که برگردند، کسی توجه نکرد.

بعد از این گونه حوادث دشواری که هفتاد تن به شهادت رسید، پیامبر ﷺ به مشکلاتی رو به رو گردید و مخالفت هایی را تحمل کرد، خداوند متعال او را دستور می دهد که مهربان باش، نرم دل باش، از درستی و

اهمیت و فایده

از دیدگاه اسلام

قسمت دوم و آخر:

استاد محمد شریف "رباطی"

فلسفه حرام بودن مردار

اولین حرامی که در این آیه کریمه بدان اشاره شده است گوشت «مردار» است. مردار، پرنده یا هر حیوان دیگری را می گویند که بدون دخالت و قصد انسان در شکار یا سربردن آن، مرده باشد.

امروزه بعضی می پرسند فلسفه حرام بودن مردار و عدم جواز استفاده انسان از آن چیست؟ و برای چه لاشه حیوان به هدر می رود؟... در جواب می گوییم که فلسفه هایی آشکار در تحریم مردار وجود دارد که به بعضی از آنها اشاره می نمایم:

اولاً: ذوق و طبع سالم از خوردن گوشت مردار نفرت دارد و اهل عقل در مجموع خوردن گوشت مردار را شایسته مقام انسان نمی دانند، برای این است که کلیه اهل کتاب خوردن گوشت مردار را حرام دانسته و تنها از گوشت حیوان سربریده شده استفاده می نمایند، هرچند در

چگونگی سربردن با هم اختلاف دارند.

ثانیاً: به خاطر این که مسلمان، عادت کند تا اراده و نیت خود را در امری به کار گیرد و هیچ کاری را بدون قصد و اراده انجام ندهد. چون پاک شدن گوشت حیوان و مردار نبودن آن، تنها وقتی است که انسان اراده و قصد ذبحش را به خاطر خوردن آن بنماید. گویی خداوند متعال نمی خواهد که انسان چیزی را که درباره اش تصمیمی نگرفته و به آن فکر نکرده است بخورد و یا از آن استفاده کند. چنانکه می بینیم نمی خواهد از مرداری که بدون اراده انسان جانش را از دست داده است استفاده نمود. ولی چون شکار و سربردن حیوان با اراده و نیت و کوشش بشر همراه است استفاده از آن، حلال می باشد.

ثالثاً: فلسفه دیگر تحریم مردار این است که اغلب حیوانات مردار یا در اثر بیماری و دردهای مزمن و یا فوری

و یا در اثر خوردن گیاهان سمی و یا در اثر لاغری و از بین رفتن قوای طبیعی می میرند و خوردن این گوشتها مسلماً خالی از ضرر نیست و مورد اطمینان نمی باشد.

رابعاً: خداوند متعال با حرام کردن مردار بر انسان به حیوانات درنده و پرندگان فرصت داده تا از این لاشه تغذیه نمایند و این رحمی است که نسبت به آنها مبذول داشته است چه آنها هم مانند انسان مخلوق خدا می باشند؛ هنگامی که در بیابانها پرندگان و درندگان را می بینیم که چگونه بر لاشه های حیوانات مرده جمع شده اند، به خوبی این امر، روشن می گردد.

خامساً: به خاطر این که انسان از حیواناتی که در اختیار دارد کمال مواظبت را بنماید و نگذارد که به واسطه امراض و لاغری از بین بروند و باعث زیان مالی شوند و لازم است آنها را سریعاً معالجه نماید و یا هر چه زودتر با سربردن آنها را راحت کند.

فاسد شدن گوشت مردار

گوشت مردار در معرض تحولات زیادی قرار می گیرد بعد از گذشت یک ساعت از مرگ، خون در قسمت های پایین بدن جمع و رسوب می کند و پس از گذشت ۳-۴ ساعت عضلات جسم حیوان، منقبض شده به دلیل وجود اسید هایی چون اسید فسفریک اسید فورمیک، اسید لاکتیک، حالت خشکی به بدن دست می دهد، بعد از آن حالت قلیایی به جسم دست داده خشکی بدن، رفع می شود و میکروبها جسم را به تصرف خود در می آورند. در ابتدای امر، جراثیم و میکروب های موجود در هوا، سپس جراثیم و میکروب ها جسم را به تصرف خود در می آورند. در ابتدای امر، میکروب های موجود در خون رشد کرده تکثیر می شوند که به فرجام به گندیده شدن جسد ختم خواهد شد. برخی از میکروب های جسد مردار، میکروب کولی (ECOLI) و میکروب های گرد و سفیدی هستند که سرانجام جسد را نابود و متلاشی می کنند و باعث می شوند بوی ناخوش و مسموم کننده ای از جسد مردار به مشام برسد همچنین میکروب های مذکور گاز هایی تولید می کنند که باعث می شود جسد بعد از چند ساعت باد کند محبوس بودن خون در جسد دلیلی بر تسریع تعفن و تکثیر میکروب هاست. (۱۶)

خون Blood

خداوند متعال می فرماید: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوْحِي إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا﴾ (الأنعام: ۱۴۵)
ای پیغمبر بگو: در آن چه به من وحی شده است چیزی را بر خورنده ای حرام نمی یابم مگر (چهار چیز و آن ها

عبارتند) از مردار (همچون حیوان خفه شده سقوط شده، شاخ زده، درنده خورده، ذبح شرعی نشده) و خون روان.

حکمت تحریم خون

۱- خون، حامل سموم و مواد زائد است، زیرا یکی از وظایف آن حمل مواد زائد و سموم بدن می باشد همچنان خون، پسمانده های متابولیسم (Catabolism) بدن را از طریق کلیه یا تعریق، آماده ی دفع می کند مهمترین مواد زائد حاصل از فعل و انفعالات بدن عبارت اند از: اوره (Urea) اسید اوریک (Urea aciT) کراتین و گاز دی اکسید کربن (CO₂) که از طریق ریه ها دفع می شود همچنین برخی از سموم روده ها از طریق خون به کبد می روند تا تعدیل شوند. اما خطرناک تر از این ها خوردن مقداری خون از طریق دهان است که به دلیل جذب پسمانده های خونی، میزان اوره ی خون (Craemia) به دلیل شکستن پروتئین ها، بالا رفته، به فرجام به بیهوشی (Cama) فرد منجر خواهد شد. (۱۷)

۲- خون، محیطی مناسب برای رشد انواع میکروب هاست و مراکز باکتریالوژی (Bacteriology) برای تولید انواع باکتری ها به منظور شناخت بیماری ها از خون به عنوان مزارع کشت (Blood -agar) استفاده می کنند اما منشاء آلوده گی خونی جاری عبارت است از: ابراز ذبح، دستها، ظرف هایی که خون در آن ریخته می شود، هوا و مگس. علاوه بر این ها، زیانرسانی خون وقتی خواهد بود که جانور به بیماری، مخصوصاً بیماری عفونی مبتلا شده باشد.

۳- خون رانمی توان غذایی برای انسان قلمداد کرد؛ زیرا، وقتی به ترکیبات خون بنگریم، متوجه خواهیم شد که نسبت پروتئین های پلاسما (البومین، گلوبین و فیبریژن) بسیار اندک است، یعنی چیزی در حدود ۶-۸ ملی گرم در هر ۱۰۰ ملی گرم اما هموگلوبین که به فراوانی گلبول های قرمز یافت می شود، دیر هضم است و معده نمی تواند آن را تحمل کند.

مضافاً خون لخته به دلیل وجود فیبرین (Fibrin) هضم آن مشکل تر می شود، گرچه عده ای ادعا می کنند خونخواری به دلیل وجود آهن، برای درمان کم خونی مفید است، اما مردود و باطل است، زیرا، آهن موجود در خون از نوع آهن آلی است و روشن است که آهن آلی نسبت به آهن غیر آلی کمتر و کندتر جذب روده ها می شود. همچنین نیازی به مصرف خون یا داروی برای درمان کم خونی نیست در حالی که داروخانه ها، داروی هموگلوبین های بهتری برای جبران کم خونی ارائه می کنند، از دیگر زاویه برای جبران کم خونی میتوان به خوردن کبد (جگر سیاه و طحال اسپرز) پرداخت که هر دوی آن ها از نظرگاه شرع، حلال است و می توان با خوردن آن ها مقدار زیادی آهن به بدن اضافه نمایند. (۱۸)

حرام بودن گوشت خوک

خوک ذاتاً حرام است خواه سرش بریده شده و خواه بریده نشده باشد و گوشت و چربی و پوست و استخوان آن همه حکم یکسان دارد به دلیل اینکه خداوند متعال فرموده است: ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ... وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ...﴾ (البقرة: ۱۷۳)
(خداوند تنها مردار و ... و

گوشت خوک را برشماحرام کرده است) قرطبی می گوید: (خداوند متعال درین آیه بدین علت گوشت خوک را مخصوصاً ذکر کرده است تا روشن سازد که عین و ذات خوک حرام است و بدین ترتیب تحریم شامل چربی و گوشت و دیگر اعضای آن از جمله ی غضروف ها و غیره هم می شود)^(۱۹)

علاوه براین، گوشت خون پلید بوده و به راستی که ذوق و طبع سلیم از آن دوری می کند و آن را نا پاک می داند، چون بهترین غذای خوک نجاست و کثافت می باشد و پزشکی جدید ثابت کرده است که خوردن گوشت خوک در تمام مناطق مخصوصاً مناطق گرمسیر زیان آور است. به تجربه هم ثابت شده است که خوردن آن باعث وارد شدن یک نوع کرم کشنده و کرم های دیگر به بدن انسان می گردد و شاید در آینده نیز علم، اسرار دیگری راجع به حرام بودن آن را کشف کند که ما امروز از درک آن عاجز می باشیم.

حکمت از تحریم گوشت خوک و تماس با آن
آنچه علم از زیان های گوشت خوک و بیماری های ناشی از آن کشف کرده است زیاد است و کسی نمی داند که بعد از این چه زیان های کشف می شود نباید فراموش کنیم آن چه را از فواید بهداشتی تحریم گوشت خون (در سطور آتی) عرضه خواهیم کرد. صدها سال برای مردم ناشناخته بود؛ آن روزی که مسلمین از خوردن و تماس با آن منع شده بودند و دیگران را نیز منع می کردند. بیماری های ناشی از مصرف

گوشت خوک عبارتند از:

(۱) بیماری هایی که از کثیف بودن خوک منتقل می شوند

۱- اسهال خونیی: علت آن، انگل هایی با نام بالانتی دیوم (Balantidium coli) است که در روده های خوک، لانه گزینی می کند و عامل مهمی در انتشار مسری بیماری در سطح جهان است؛ مخصوصاً نشو و نمای میکروب آن در مناطقی است که مزارع پرورش خوک وجود دارد.

۲- بیماری یرقان عفونی (بیماری وایل) این بیماری از طریق آب آلوده به ادارخوک، سگ ها و موش ها منتقل می شود ولی بیماری عفونی یرقان رمانا (Romon) فقط درخوک ها وجود دارد.

۳- کرم های پهن: که انسان را مبتلا می سازد و طول آن ها در حدود ۳-۱۰ میلی متر است و خوک، نقش منبع و مخزن را ایفا می کند.

۴- آمیبیا نیجی یا انتامیب هستولیک (Entamehehis stolytica): که انسان را به اسهال آمیبی مبتلا می سازد و خوک در انتقال آن نقش ناقل را دارد.

۵- بیماری باد سرخ یا حبصه خوک: (Erypeloid) از بیماری هایی است که حیوانات زیادی به آن مبتلا می شوند و به طبقاتی؛ چون قصابان، دباغان و ماهی فروشان منتقل می شود این بیماری به شکل لکه های سرخ رنگ درد ناک و سوزنده بر دست ها ظاهر می شود و با تب و لرز و التهاب غدد و شریان های بلغمی همراه است.

۲- بیماری هایی که علت ابتلا شدن به آنها فقط خوردن گوشت خوک است

۱- کرم کدوی خوک (Taenasolium) یا

کرم مسلحه: طول این کرم حدود ۲-۳ میلی متر است و انسان با خوردن گوشت خوک که کامل پخت نشده باشد به آن مبتلا می شود لارو (تخم) این کرم سیستی سرک (Cellaosac Cysticercus) نام دارد و در روده های انسان به رشد و بالندگی کامل می رسد و عوارض زیر را به دنبال خواهد داشت:

اختلالات گوارشی؛ چون کم اشتها، احساس درد ناشی از گرسنگی، اسهال و بیبوست عوارض مذکور درجهان در سطح گسترده ای پراکنده شده است، اما انتشار آن در کشور اسلامی که گوشت خوک به علت تحریم مصرف نمی شود کم است آن چه به نام بیماری لاروی خوکی یا سیستی سرک (Haman Cyslicercus) نام در انسان خوانده می شود وقتی است که لاروی خوکی دریافت های انسانی، چون قلب، چشم و مغز لانه گزینی کند وقتی انسان عامل بیماری را دریافت کرد اما نه از طریق گوشت خوک، بلکه از طریق آلوده شدن به مدفوع انسانی یا آلودگی ذاتی دیگر چاره و درمانی جز جراحی وجود ندارد.

۲- کرم های حلزونی یا تریشین (Trichinella spiralis) عبارت است از کرمی ریز به طول ۳-۵ میلی متر که بر اثر تناول گوشت خوک یا گوشت های نیم پز انسان مبتلا می شود، کرم مذکور عوارض زیر را با خود دارد:

- خراش و التهاب دیواره ی روده ها به سبب حمله ی کرم ماده به آن ها و عارضه آن، چیزی شبیه به مسمومیت غذایی است؛- دمل و جوش های پوستی و بدنی؛ - مهمترین زیانی که

به سبب لانه گزینی این کرم در عضلات انسان به وجود می آید درد شدید عضلاتی، تنگی نفس و نارسایی در جویدن و سخن گفتن است و به سبب فلج شدن عضلات تنفسی یا قلب ممکن است به مرگ نیز بینجامد و تاکنون درمانی برای این نارسایی پیدانشده است. بیماری مذکور در تمامی جهان به ویژه امریکا، کانادا و اروپا شایع است؛ یعنی مناطق که در آن گوشت خوک حرام نیست، اما برای مثال، تا کنون در مصر موردی از این بیماری مشاهده نشده است.^(۲۰)

فلسفه تحریم گوشت‌های حرام

بدون شک غذا هایی که در آیه فوق ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ﴾ تحریم شده همچون سایر محرّمات الهی فلسفه خاصی دارد و باتوجه کامل به وضع جسم و جان انسان با تمام ویژگیهایش تشریع شده است، در روایات اسلامی نیز زیانهای هریک مشروحاً آمده، و پیشرفتهای علمی بشر پرده از روی آن برداشته است.

به ویژه گوشت خوک حتی نزد اروپائیان که بیشتر گوشت آن را می خورند سمبول بی غیرتی است، و حیوانی است کثیف، خوک در امور جنسی فوق العاده بی تفاوت و لا ابالی است و علاوه بر تاثیر غذا در روحيات که از نظر علم ثابت است، تاثیر این غذا در خصوص لا ابالیگری در مسائل جنسی مشهود است. تنها کرم (تریشین) کافی است که در یکماه ۱۵ هزار تخم ریزی کند و در انسان سبب پیدایش امراض گوناگونی مانند کم خونی، سرگیچی، تبهای مخصوص اسهال، درد های رماتیسمی، کشش اعصاب، خارش داخل بدن، تراکم پیه ها، کوفتگی و

خستگی، سختی عمل جویدن و بلعیدن غذا و تنفس و غیره گردد. در یک کیلو گوشت خوک ممکن است ۴۰۰ میلیون نوزاد کرم (تریشین) باشد و شاید همین امور سبب شد که چند سال قبل در قسمتی از کشور روسیه خوردن گوشت خوک ممنوع اعلام شد.

آری آئینی که دستوراتش به مرور زمان جلوه تازه ای پیدا می کند آئین خدا، آئین اسلام است.

بعضی می گویند با وسائل امروز می توان تمام این انگلها را کشت و گوشت خوک را از آنها پاک نمود، ولی به فرض که با وسائل بهداشتی با پختن گوشت خوک در حرارت زیاد انگلهای مزبور بکلی از میان بروند باز زیان گوشت خوک قابل انکار نیست، زیرا طبق اصل مسلمی که اشاره شد گوشت هر حیوانی حاوی صفات آن حیوان است و از طریق غده ها و تراوش آنها (هورمونها) در اخلاق کسانی که از آن تغذیه می کنند اثر می گذارد، و به این ترتیب خوردن گوشت خوک می تواند صفت بی بند و باری جنسی و بی اعتنائی به مسائل ناموسی را که از خصائص بارزتر این حیوان است به خورنده آن منتقل کند.^(۲۱)

بدون هیچ گونه شک و تردید گفته می توانیم که تمام امراض و ویروس های گوناگون که امروز دامنگیر جهان بشریت شده و در آینده خواهد شد، همه و همه از اثر استفاده از اشیای حرام، پلید و نامشروع که اسلام عزیز آن را چهارده قرن قبل تحریم نموده، نشأت گرفته است.

طوری که پژوهشگران به اساس

پژوهش شان در مورد پیدایش ویروس کرونا "کووید ۱۹" عقیده بر آن شدند که این ویروس از حیوان به انسان سرایت نموده است. بناءً بایست از خورد و نوش اشیای حرام و نامشروع از قبیل: گوشت خوک، حیوان خود مرده و مردار، استفاده از الکول، هیروین، چرس و تریاک و امثال اینها جداً اجتناب ورزیده تا باشد که صحت و سلامتی خویشان را که نعمتی از نعمت های الهی است از هرگونه جراثیم، میکروب، ویروس و امراض مرئی و غیر مرئی به ویژه از مرض مهلک کرونا "کووید ۱۹" به وجه احسن و نیکو حفاظت و نگهداری کنیم.

منابع:

۱. فتاوی شرعی در مورد وقایع از ویروس کرونا (COVID-۱۹) و جلوگیری از شیوع آن ص ۱۴.
۲. اعجاز علمی قرآن و سنت ص ۱۸۱.
۳. عن املیة الامراض الجراحیة، کشور انتوان دولی، علم اطفالیات الطبی للکثر نیل شیراوی.
۴. اعجاز علمی قرآن ۱۸۳.
۵. این حلال است و آن حرام است ص ۱۹۶.
۶. حلال و حرام ص ۶۵.
۷. درسایه های قرآن ج ۱ ص ۴۵۰.
۸. درسایه های قرآن، مفسر سید قطب شهید، مترجم محمد صدیق راشد سلجوقی، ویراستاران: پوهنیار فضل الرحمن فقیهی و پوهیالی عبدالمحید صمیم، ناشر مطبعه دولتی هرات باستان، نویت چاپ اول: ۱۳۸۳ هجری. ج ۱ ص ۴۵۰ و ۴۵۱.
۹. اعجاز علمی قرآن و سنت ص ۱۸۵.
۱۰. اعجاز علمی قرآن ص ۱۸۷.
۱۱. تفسیر نمونه ج ۱ ص ۵۸۴.

قرآن کریم

اد افراط او تفريط په منځ کې

استاد محسن "حنيف"

ځايه کارول د بد نيت يا غلطې ارادې په وجه کېږي چې تحريف ورته ويل کېږي. قرآن کریم ډېر ځايونه په کلکو ټيکو تحريف کوونکي غندلي دي؛ د بېلګې په توګه دغه آيتونه ولولئ چې قرآن کریم مسلمانانو ته د يهودو په هکله ويلي دي:

﴿أَفَنظَمُونَ أَن يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَا بِعَضُفْهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُم بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُم بِهِ عِندَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُرْسُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ وَمَنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانًا وَإِنَّهُمْ إِلَّا يَتُفَكَّرُونَ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِندِ اللَّهِ لِيُشْتَرَوْا بِهِ ثُمَّ قَلِيلًا قَوْلٌ لَهُمْ مِّمَّا كَتَبْتُ أَيَّدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ﴾

= البقرة: ٧٥ - ٧٩

ترجمه: آيا دا طمع لرئ چې دوی به ايمان درته راوړي، حال دا چې د دوی يوې ډلې د الله کلام اورېدی خود د هغه په مطلب له پوهیدو وروسته یې تحریفوی (په غلطه یې تعبیروی) په داسې حال کې چې پوهېدل او چې کله د مؤمنانو سره

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾

= الإسراء: ٨٢

ترجمه: هغه قرآن نازلوم چې مؤمنانو ته شفا او رحمت دی او ظالمانو ته له تاوان پرته بل څه نه زیاتوي.

دلته الله تعالی ويلي چې قرآن ظالمانو ته د ګټې پر ځای زیان رسوي. ظالم له ظلمه جوړ شوی دی او ظلم د یو شي بې ځايه کارولو ته ويل کېږي د عربي ژبې قاموسونه وايي: وَأَصْلُ الظُّلْمِ وَضْعُ الشَّيْءِ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ. (مختار الصحاح (ص: ١٩٧)، لسان العرب (١٢/ ٣٧٣)، المحکم والمحیط الأعظم (١٠/ ٢٣)، تهذيب اللغة (١٤/ ٢٧٤)، مقاييس اللغة (٣/ ٤٦٨) ومجمل اللغة لابن فارس (ص: ٦٠١))

نودا مطلب هم ترلاندې کېږي چې کوم څوک دا ګټور قرآن بې ځايه په ناسمه توګه کاروي، د ګټې پر ځای زیان ور پېښوي؛ لکه ناپوه انسان چې درمل غلط وکاروي. د رګ پېچکاري په غوښه کې وکاروي او داسې نور دې ته ورته غلط کارونه وکړي. د خبرې پایله یې داسې چې د روغتیا پر ځای ناروغي ورته را منځ ته کوي. د قرآن کریم بې ځايه کارول به یا په قصدي ډول وي یا به په غیر قصدي ډول «په خطا» سره وي. لومړی قسم بې

د قرآن کریم په اړه ځینې خلک له افراطه او ځینې له تفريطه کار اخلي. ځینې خلک قرآن کریم داسې معرفي کوي چې د ننیو انسانانو د زدکړې قابل کتاب نه دی. ځینې نور خلک بیا د قرآن څخه حکم ورکول دومره معمولي کار ګڼي چې له کومې لازمي پوهې پرته هر چا ته دا حق ورکوي چې د ملتونو او امت په اړه له قرآنه فتواګانې ورکړي. زموږ په دغه لیکنه کې لومړی د افراط اړوند بحث کېږي او د درملنې لاره یې ذکر کېږي. ورپسې بحث د تفريط یا تقصیر او هغه تنګ نظری د درملنې په اړه دی چې قرآن کریم د پوهې قابل کتاب نه ګڼي.

لومړی د قرآن کریم په اړه چې کومو خلکو افراط کړی، هغوی ته راوایو: الله تعالی خپل کتاب قرآن کریم درملو ته ورته بللی دی. دا دوه ټيکي افاده کوي: یو دا چې د درملو په څېر بې حده ډېره اړتیا ورته شته چې په وړاندې یې بې پرواهي ژوند له خطر سره مخامخ کوي. دوهم دا چې په پوره احتیاط او هوښیاری به ګټه ورڅخه اخیستل کېږي؛ الله ويلي:

مخامخ شي وايي: ايمان موراوړی او چي کله په خپلو کي سره گوښه شي وايي: آيا تاسو هغه خبري مسلمانانو ته کوئ چي الله يې تاسو ته لاره خلاصه کړې؟ تر څو مو د خپل رب په حضور کي په پر کړي، آيا نو عقل نه کاروئ. (الله وايي) آيا دوی په دې نه پوهېږي چي الله هم په هغه څه پوهېږي چي دوی يې پتوي او هم په هغه څه چي دوی يې ښکاره کوي. او ځيني د دوی اميان (نالوستي) دي، د څه ارزوگانو پرته نور په کتاب نه پوهېږي او د گمان پرته بل څه نه کوي. نو هغه خلکو ته دي تباهي وي چي کتاب په خپلو لاسونو ليکي بيا وايي: دا د الله لخوا دی، تر څو لږ بيه په دې تر لاسه کړي، دوی ته دي تباهي وي د هغه څه په وجه چي دوی يې ليکي او دوی ته دي تباهي وي د هغه څه په وجه چي دوی يې تر لاسه کوي.

د دې آيتونو خلاصه دا ده چي په داسي ولس کي به اصلاح او سمون څرنگه راشي چي عالمان يې حق پتوونکي، تحريفوونکي وي، نور واکمنان يې دروغجن منافقان وي او عوام يې نالوستي، بې خبره خوشباوره وي، د ږندو په څېر هر څه چي ورته ويل کېږي، هغه مني؟ د ټولني اصلاح او سمون خو به په هغه ملت کي را منځ ته کېږي چي بيا يې عالمان حق ور وښيي يا يې واکمنان او چارواکي سم خلک وي ښه نظام ورته را منځ ته کړي يا يې عوام خپله هوښياران وي، د غلط نظام او غلطو کارونو پېژندنه او مخنيوی کولای شي. د کوم ولس چي عوام يې ناپوهه، عالم او حاکم يې فاسد وي اصلاح به له کومي لاري ورته راشي؟

دوهم قسم بې ځايه کارول د غلط فهم په وجه کېږي. دا که څه هم په حکم کي له اول قسم غلطۍ سره توپير لري،

خوبيا هم قرآن کریم د دې د مخنيوي لپاره هم لارښووني کړي دي، خلاصه يې دا ده چي د پوهي پرته يې الله تعالی ته د خبري نسبت منع کړی او دا يې د شيطان د حکم لاروي بللې ده: وايي: ﴿إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾^{۱۶۹} البقرة: ۱۶۹

ترجمه: شيطان تاسو فقط په بدو او بې حيا کارونو او دې گماري چي پر الله هغه څه ووايست چي علم نه په لري، داسي خبري الله تعالی لويه گناه بللې او په دې هکله يې ويلي:

﴿وَقُولُوا بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾^{۱۷۰} البقرة: ۱۷۰

ترجمه: تاسو په خپلو خولو هغه څه وايست چي علم نه په لري او دا بایزه «آسانه» خبره گڼئ، په داسي حال کي چي هغه د الله په حکم کي لويه گناه ده.

﴿وَمَنْ آتَاكَ مِنَ الْبَاطِلِ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ﴾^{۱۷۱} الحج: ۸

ترجمه: او ځيني خلک د پوهي، لارښووني او روښانوونکي کتاب پرته د الله په هکله بحث کوي.

دغه آيتونه ښيي چي د پوهي پرته د الله په اړه ږغېدل يا د کوم څه نسبت ورته کول جواز نه لري. البته کوم څوک چي شرائط او د خپل بشري وس مراحل پای ته ورسوي، که وروسته خطا شي، گناه نه ورته لري: ﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ، وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾^{۱۷۲} الاحزاب: ۵

ترجمه: پر تاسو په هغه څه کي گناه نشته چي په کي خطا شئ، خو هغه څه (گناه ورته لري) چي زړونو مو قصد ورباندې کړی وي او الله مهربان بخښونکی دی.

د داسي چا تېروتنه داسي ده لکه ډاکټر چي پوره زدکړه يې کړې وي، د بشپړو هڅو وروسته رنځور ته د درملو نسخه وليکي، خو هغه زبان ور پېښ کړي. دغه ډاکټر د

هغه بې باکه انسان په څېر مجرم نه بلل کېږي چي د پوهي پرته خلکو ته د درملو نسخه ليکي او د هغوی د زيان حتی د مړيني لامل جوړېږي.

قرآن کریم ته د شفاء ويلو په اړه يو شمېر خلک داسي څرگندوني کوي چي قرآن د کوډو او فالونو لپاره راغلی دی.

خو په حقيقت کي دا کار خپله د قرآن کریم سره ظلم دی؛ ځکه دا کار د قرآن کریم بې ځايه کارول دي. حقيقت دا دی چي په قرآن کریم د ناوړه عقيدو او خرابو فکرونو د ناروغۍ درملنه کېږي.

قرآن کریم د زړونو خرابه عقیده او ناوړه کارونه ناروغي گڼي. لکه د منافقانو په هکله چي وايي: ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾^{۱۷۳} البقرة: ۱۰ يعنې د منافقانو په زړونو کي ناروغي ده. نو د زړونو د همداسي ناروغۍ درملنه قرآني شفا ده. الله تعالی وايي:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾^{۱۷۴} يونس: ۵۷

ترجمه: اې خلکو! بې شکه ستاسو د رب د لوري نصيحت، د زړونو د ناروغۍ درمل، لارښوونه او د مؤمنانو لپاره رحمت درته راغلی.

د يادوني وړ ده چي د هر شي شفا په خپله طريقه وي؛ د بېلگي په توگه د غسل په هکله هم قرآن کریم وايي:

﴿فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ﴾^{۱۷۵} النحل: ۶۹

يعنې په دې کي د خلکو لپاره يو ډول شفا ده. خو که څوک

غسل په غاړه کړي، کومه گټه نه ورته لري؛ ځکه دا يې طريقه نه ده. په دې وجه چي غسل د خوړلو شى دی، په خوړلو کي يې شفا ده. نو قرآن کریم هم شفا ده، ليکن دا د يو کتاب په توگه شفا ده چي انسان به عقیده ورباندې جوړوي، ځان به په

پوهوي او خپل ژوند به دهغه په رڼا کي پرمخ بيايي، په لنډو تیکو باید ووايو چي قرآن شفا ده په هغه ډول چي محمد ﷺ د جاهليت مرضونه په همدې قرآن سره له منځه یووړه او هغه ناپوهه عرب قوم چي له هره پلوه ډېر شا ته پاته ول: په عقیده کي مشرکان، په سياسي ډگر کي پر طائفو او کلي والي ژوند او قومي ملکانو وېشل شوي ول، آن تردې چي خپل اولادونه یې هم ژوندي ښخول: لکه څرنګه چي قرآن په سورة التکویر (۸-۹) او النحل (۵۸) کي د دې خبري یادونه کړې ده. خو محمد ﷺ په همدې قرآن همغه ناپوهه خلک په دروېشت کاله کي داسي وروزل چي د هره پلوه یې هوښیار او بارحمة خلک جوړ کړه په هغه ډول چي په نړۍ کي یې ساری نه لیدل کېږي.

دویم بحث له هغو سره چي د قرآن کریم په اړه تفریط کوي:

ځيني خلک وايي: موږ دا منو چي قرآن کریم ډېر ښه کتاب دی، خو ډېر سخت دی، موږ یې د پوهي وس يا وړتیا نه لرو. د دې پلمې په جواب کي وایو: دغه دعوه د الله تعالی د خبرو سره نه لګېږي: په سورة القمر کي الله تعالی څلور ځله ويلي: ﴿وَلَقَدْ سَرَّيْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ (القمر: ۱۷، ۲۲، ۲۳، ۴۰)

ترجمه: يقيناً ما قرآن د یادګاري نصیحت لپاره آسانه کړی دی، نو آیا کوم نصیحت قبلوونکی او پند اخیستونکی شته؟

دلته الله تعالی داسي نه دي ويلي چي: هل من ذاکر. چي د ذکر کوونکي معنی ولري؟ بلکي مذکر لفظ یې یاد کړی چي د پند اخیستونکي او نصیحت قبلوونکي معنی لري، نو مطلب یې دا شو چي د پوهي لاره یې هم

الله آسانه کړې ده. کوم چا چي ويلي: د قرآن د ترجمې لپاره د علم پنځلس فنونه شرط دي.

دې ملګرو ته وایو: د الله په کتاب کي خو دا شرط نه دی ورته ټاکل شوی. بله مهمه مسأله دا ده چي دغه یاد شوی شرط په اصل کي ځيني عالمانو د هغه چا لپاره یاد کړی دی چي د قرآن مفسر جوړېږي، خپله قرآن تفسیر کوي د هغه د مخه مفتي جوړ شي، پرته له دې چي کوم بل تفسیر والا استاد ته مراجعه وکړي. یوازي د ترجمې اورېدلو لپاره د دې خبري شرط لګول هیڅ دلیل نه لري، بلکي د قرآن او سنت دلائل یې ردوي: الله تعالی وایي: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ (الجمعة: ۲)

ترجمه: دی هغه څوک دی چي په امیانو (نالوستو) کي یې خپله د دوی څخه پېغمبر را لېږلی چي د ده آیتونه ورباندې تلاوتوي، پاک یې روزي او کتاب او سنت وربښي په داسي حال کي چي دوی تردې د مخه یقیناً په ښکاره بېلاري کي ول.

دا هم په پام کي نیول په کار دي چي د پېغمبر ﷺ ټول مخاطبین عرب نه وو. بلکي غیر عرب هم په کې وو: لکه صهیب رومي او سلمان فارسي رضی الله عنه. دا رنگه د روم پادشاه هرقل ته پېغمبر ﷺ بلنلیک ولېږي چي قرآن او حدیث دواړه په کي لیکلي وو لکه څرنګه چي د صحیح البخاري د اول کتاب (بدء السوي) په پای کي د دې تفصیل یاد شوی دی. د دغه لیک سره خو پېغمبر ﷺ د پنځلس فنه علم هیڅ شی هم نه دی ورته یاد کړی، نه یې دا ورته ويلي چي ته به دا زما لیک هلته ګورې چي پنځلس فنه علم زده کړې. بلکي هغه خپله یو ترجمان را غوښتی او د لیک ترجمه یې ورڅخه اورېدلې ده. په همدې

سره پر هغه حجت قائم شوی دی. په قرآن د نه پوهېدلو پلمه یهودیانو، ابوجهل او هغه ته ورته خلکو د پېغمبر ﷺ په زمانه کي هم کړې ده. خو الله نه ده منلې: په دې اړه دغو راتلونکو آیتونو ته توجه وکړئ:

﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ﴾ (البقرة: ۸۸)

ترجمه: دوی وويل: زموږ زړونه په پرده کي دي. (داسي نه ده)، بلکي الله د دوی د کفر په وجه پر دوی لعنت لېږلی، نو ځکه لږ څه ایمان راوړي.

بېلاري خلک چي په بله طریقه دلیل نه شي دفع کولای، نو ځان له سړیتوبه وباسي، داسي دعوه وکړي چي موږ په هیڅ نه پوهېږو، زړونه مو په پردو کي دي.

﴿غُلْفٌ﴾ د اغلف جمع ده. وايي: زموږ زړونه په غلاف يعني پوښ کي دي. د دې مطلب خو ښکاره دی چي د پېغمبرانو رضی الله عنهم د خبرو ردولو ته یوه پلمه ده. خو د دوی د پلمې او حیالې په توضیح کي لږ اختلاف دی. ځيني عالمانو ويلي: د دوی مطلب دا وو چي زړونه د علمه ډک دي، ستاسي علم ته اړتیا نه لرو. لیکن سمه خبره دا ده چي یاده شوې دعوه هم ځيني کافرانو کړې ده، خو دلته هغه مطلب نه دی، دلته دوی ويلي: موږ د پېغمبر په خبره نه پوهېږو: ځکه یو خود وروسته جملې رد (بل لعنهم الله...) هم د دې مطلب سره ښه لګېږي. بل دا چي د ناپوهۍ پلمه په هروخت کي نوري ډېري بېلکي هم لري: لکه په دغو آیتونو کي چي وايي:

﴿تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كُنْتُ فُصِّلْتُ آيَاتُهُ، قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيْ أَكْثَرٍ مِّمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ فِيْءِ إِذَانِنَا وَقُرْ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَأَعْمَلْنَا مَا عَمِلُوا قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُّثَلُّكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا وَرَبُّ لِّلْمُشْرِكِينَ﴾ (فصلت: ۲-۶)

ترجمه: دا قرآن د لوی رحم کوونکي خاص مهربان (الله) لخوا نازل شوی دی، داسي کتاب دی چې آیتونه یې په تفصیل بیان شوي په داسي حال کې چې عربي (صافي ژبي والا) قرآن دی د داسي قوم لپاره چې پوهه لاسته راوړي. زېری ورکوونکی او له عذابو خبروونکی دی، خو د دوی ډېرو مخ واړوی، نو دوی یې نه اوري او وې ويل: زموږ زړونه له هغه شي څخه په پردو کې دي چې موږ ور دعوتوې او په غوږونو کې مو دروند والی دی او زموږ او ستا ترمنځ پرده شته، نو ته (خپل) کار کوه موږ (خپل) کار کوو.

(د دوی په رد کې الله وايي): اې پېغمبره! ووايه: زه فقط ستاسو په خبر انسان یم، د دې خبرې وحی راته کېږي چې ستاسو د بندګۍ حقدار یوازي یو د بندګۍ حقدار دی، نو هغه ته سم سیده شئ، بخښنه ورڅخه وغواړئ او مشرکانو ته دي تباھي وي.

دلته الله پاک د مشرکانو پلمه داسي نقل کړې چې دوی وايي: موږ د پېغمبر ﷺ په خبره نه پوهېږو. وروسته یې داسي رد پر کړی چې په واقعي ډول د پوهېدو په وړاندي ځنډ دوه شیان دي: یو دا چې د بیانوونکي او مخاطبینو جنس یو له بله لري او سره بېل وي. مثلاً: بیانوونکی ملک وي او مخاطبین بشروي. بل دا چې د بیان اړوند موضوع یې ډېره پېچلې فلسفه وي. زموږ او ستاسو ترمنځ دغه یو هم نشته. زه ستاسو په شان بشريم او د دعوت موضوع مې هم واضح ده چې د الله تعالی توحید دی. نو دلته په واقعي ډول د نه پوهېدو هیڅ دلیل نشته.

﴿قَالُوا يَشْعَبُ مَا نَفَعُهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾ ^{هود: ۹۱}

ترجمه: دوی وويل: اې شعيبه! ستا په ډېرو خبرو موږ نه پوهېږو، موږ تا په

خپلو کې کمزوری بولو، که دی دغه ډله نه وای په کانونو به مو ویشتلې وای، ته پر موږ عزتمن نه یې.

که تاسو ته څوک ووايي چې ډېري ښه خبرې کوئ، خو موږ نه په پوهېږو. آیا د ځان سپکاوی یې بولی، که نه؟

فرعون د موسى ﷺ په هکله ويلي: ﴿أَمَّا أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ﴾ ^{الزخرف: ۵۲}

ترجمه: زه تر هغه چا ډېر ښه یم چې هغه بې عزته دی او دې ته نژدې نه دی چې (صفا او سم) بیان وکړي.

پاملرنه: زموږ د تېر بیان مطلب د هغه خلکو خبره ردول دي چې خپله هم قرآن نه زده کوي او نور خلک هم د قرآن له زدکړې ناهيلي کوي او وايي: له پنځلس فنه علم پرته د قرآن درس ته مه کېښئ؛

قرآن کریم د خپلو مخالفینو په هکله ويلي دي: ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ ^{الأنعام: ۲۶}

ترجمه: کافران له قرآن نه نور خلک منع کوي او خپله هم ورڅخه لري کېږي او له خپلو ځانو پرته بل څوک نه هلاکوي، خو نه پوهېږي.

موږ د دغه نظر خلاف یو. دا زموږ مطلب نه دی چې قرآن کریم زدکړه نه غواړي، خپله آسانه دی، هیڅ استاد او وسائلو ته اړتیا نه لري. زموږ دا مقصد نه دی چې هیڅ داسي وسائل او لاري نشته چې د قرآن په زدکړه کې مرسته وکړي. بلکې موږ دا هم وایو چې په کومه څانګه کې چې د انسان د معلوماتو کچه څومره لوړه وي، هغومره په همغه څانګه کې د قرآن څخه ښه ملغلري لاس ته راوړای شي. البته دا ډول شیان د معلوماتو د ډېرولو لپاره مرسته کوي، د اصلي زدکړې لپاره چې د ځان پوهاوی په کې مقصد وي، یاد شوي ټيکي شرط نه دي. لیکن د عام ولس په هکله د قرآن کریم څخه حکم ورکول بیا

ډېر احتیاط غواړي چې تفصیل یې مخکې تېر شو. یو شمېر نور وسائل شته چې تر دې اړین دي: د قرآن کریم د زدکړې لاره سړي ته لنډوي او په آسانه یې ور ښيي؛ لکه ښه استاد، عربي ژبېدود چې د صرف او نحوی په نومونو یادېږي. په دې خاطر زده کوونکو (شاگردانو) ته دا نصیحت وړاندي کوم چې هغه وسائل او لاري غوره کړي چې نسبت نورو لارو ته ژر او په سمه توګه مقصد او موخې ته انسان رسوي. د بېلګې په توګه: په استادانو کې دي داسي استاد غوره کوي چې د قرآن مقصد په صاف ساده ډول ورته بیانوي او له قرآن نه یې نه لري کوي. که تفسیرګوري داسي تفسیر دي غوره کوي چې د اسرائیلي روایاتو په وجه یا د اسباب نزول په نامه یې د قرآن کریم له متنه لري نکړي؛ ځکه ځیني استادان مخ ته قرآن کریم کېښېږدي، خلکو ته وايي: قرآن درته تفسیر کوم، خو نوري داسي قصې کوي چې د قرآنپوهني لپاره هیڅه اړتیا ورته نه وي. بلکې له قرآن نه سړی ډېر لري کوي او ځیني خلک د ناامیدۍ کچې ته رسوي، خو هغه استاد محترم د ځان ستاینه کوي وايي: پریوه آیت څو ساعته وږغېدل. دې ته ورته ستونزې په ډېرو تفسیرونه کې هم شته؛ ځیني تفسیرونه هم دقرآن له مقصده خلک ډېرلري کوي.

د بحث لنډیز دا چې قرآن کریم د پوهې قابل کتاب دی، زدکړه او عمل یې زموږ له مسؤلیتونو څخه دي. د قرآن کریم په اړه بې علمه رغېدل هم جرم دی او په وړاندي یې بې پرواهي او بې باکي هم جرم دی. د زدکړې لپاره یې اړیني او آسانه لاري لټول په کار دي.

ماهیت نخستین روز عاشورا

قسمت دوم و آخر:

مولوی عنایت الله "شریفی"

فضیلت روز عاشورا

ماه رمضان» (۱۹)

روز عاشورا روز مبارک، با عظمت و دارای فضیلت های بی شماری است که روزه گرفتن در این روز خجسته میان همه پیامبران پیشین معروف و مروج بوده است. نوح علیه السلام به خاطر به جا آوردن شکر خداوند که او را از قومش نجات داد این روز را روزه می گرفت. همچنین موسی علیه السلام اینروز را روزه گرفته است تا شکر خداوند را بخاطر نجات یافتنش از فرعون و قومش به جا آورد، چنانکه یهود اینروز را روزه می گیرد و نصارا اینروز را با عظمت می شمارند، قریش نیز احترامی ویژه به این روز داشتند لذا پوشش کعبه در روز عاشورا صورت می گرفت و اینروز را روزه نیز می گرفتند، به همین منظور پیامبر بزرگ اسلام صلی الله علیه و آله روز عاشورا را گرامی میداشت و در انتظار رسیدن اینروز میمون می بود. از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که می فرماید: «من پیامبر خدا را ندیدم که روزه ای را بر دیگر روزه ها بهتر بشمارد و در جستجوی آن باشد، مگر روزه عاشورا و این ماه: یعنی

حالا به طور مختصر روزه پیامبران فوق الذکر را که روز عاشورا را روزه می گرفتند ذکر می نمائیم.

خداوند می فرماید: ﴿فَأَيُّكُمْ وَأَصْحَابُ السَّيْفَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ التكوير: ۱۰

ترجمه: «ما نوح و سرنشینان کشتی را (از امواج طوفان) نجات دادیم و کشتی را (داستان آنرا) پند و عبرتی برای جهانیان گردانیدیم». خداوند روز نجات یافتن کشتی سواران را ذکر ننموده است مگر بعضی مفسران در تفسیر فرموده خداوند «وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ» (۲۰)

«و کشتی بر کوه جودی پهلوی گرفت».

می گویند: که استقرار یافتن کشتی برکوه جودی روز عاشورا بود، نوح علیه السلام اینروز را به خاطر به جا آوردن شکر خداوند روزه گرفت و همه کسانی را که در کشتی با او موجود بودند اعم از انسان ها و پرندگان و درندگان و چهارپایان امر نمود تا اینروز را روزه بگیرند شکر و سپاس خداوند را به جا آورند.

۱- در مکه مکرمه قبل از هجرت به مدینه منوره آنحضرت صلی الله علیه و آله روز عاشورا را به تنهایی روزه می گرفت و کسی دیگر را به آن امر نکرد.

۲- در مدینه منوره بعد از هجرت نمودن

و قبل از اینکه روزه ای رمضان فرض گردد یعنی در محرم سال دوم هجرت روز عاشورا را آنحضرت صلی الله علیه و آله روزه گرفت و مسلمانان را نیز به روزه گرفتن آن امر فرمود.

۳- بعد از فرض شدن روزه رمضان آنحضرت صلی الله علیه و آله روز عاشورا را روزه گرفت ولی یاران خود را به آن امر نکرد، بلکه اختیار روزه گرفتن و یا نگرفتن را در این روز به آنها گذاشت، لذا بعضی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله اینروز را روزه نمی گرفتند.

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله در سال دهم هجری، و یک سال قبل از رحلتش از دنیا روز عاشورا را روزه گرفت و خواستار اضافه نمودن نهم و یازدهم ماه محرم با روز دهم گردید، تا با یهود مخالفت صورت گیرد، ولی آنحضرت صلی الله علیه و آله روز نهم و یازدهم را با دهم نتوانست روزه بگیرد، چون به رفیق اعلی پیوست علیه افضل الصلوات و التسلیمات. (۲۱)

روزه گرفتن صحابه و تابعین در روز عاشورا صحابه کرام رضی الله عنهم روز عاشورا را قبل از فرض شدن رمضان روزه می گرفتند چونکه پیامبر صلی الله علیه و آله آنها را به روزه گرفتن اینروز ترغیب نموده بود ولی بعد از فرض شدن رمضان روزه گرفتن

(عاشورا) واقع گردید.

خلاصه بحث :

طوریکه بیان گردید که روز عاشورا در طول تاریخ بشریت یک روز مهم تاریخ ساز، دارای پیام های ارزشمند و سرنوشت ساز برای پیامبران و امت های توحیدی و داعیه داران حق و عدالت خواهی در مقابل زور گویان و نا باوران فاشزم و استعمارگر و متجاوز و ظالم بوده که نمونه این بربریت و ظلم تجاوز در زمان حکومت استبدادی یزید ظالم تکرار منجر به شهادت خاندان اهل بیت رسول الله گردید امام حسین با سربازان پاک طینتش مظلومانه به خاک خون کشانده شده و شهید می شوند و نام ایشان همانند واقعات تاریخی عاشورا جاودانه می گردد، بر مسلمانان لازم است که از مجموع سرگذشت تاریخی الگوی راه و روش زندگی گرفته، از خط سیر مبارزات انبیای کرام و از فریاد حق طلبی امام شهید درس مقاومت و استقامت گرفته، در برابر ظلم و استبداد و بی عدالتی ایستادگی نموده و آن را در برهه های اساس حیات چراغ راه خویش قرار داده و پیام های زنده ای برای جوامع به خواب رفته و در زیر چکمه استعمار غنوده تقدیم داشته باشد و راه عدالت خواهی را در تاریخ بشریت زنده نگهدارد.

اما باتاسف عده ای از برادران پیغمبر تشیع و تسنن روز عاشورا مخصوص ماتم و سوگواری (شماره) گردانیده، پیام زنده ای از خود ندارند، منحسر افعالی می دانند، بنا لباس سیاه می پوشند و اظهار غم و اندوه می نمایند، در بعضی مناطق مغازه ها را بسته می نمایند، تعدادی

روز عاشورا روز مبارک، با عظمت و دارای فضیلت های بی شماری است که روزه گرفتن در این روز خجسته میان همه پیامبران پیشین معروف و مروج بوده است. نوح علیه السلام به خاطر به جا آوردن شکر خداوند که او را از قومش نجات داد این روز را روزه می گرفت. همچنین موسی علیه السلام اینروز را روزه گرفته است تا شکر خداوند را بخاطر نجات یافتنش از فرعون و قومش به جا آورد، چنانکه یهود اینروز را روزه می گیرد و نصارا اینروز را با عظمت می شمارند، قریش نیز احترامی ویژه به این روز داشتند لذا پوشش کعبه در روز عاشورا صورت می گرفت و اینروز راروزه نیز می گرفتند، به همین منظور پیامبر بزرگ اسلام روز عاشورا را گرامی میداشت و در انتظار رسیدن اینروز میمون می بود.

که در روز عاشورا اعلان می نمود: ای مردم اگر کسی چیزی خورده باشد پس باقیمانده روز را روزه بگیرد، ۴ همچنین روایت است که علی علیه السلام امر می فرمود تا روز نهم و یازدهم با روز دهم احتیاطاً روزه گرفته شود زیرا گناهان سال قبل را محو می کند، اگر کسی متوجه نبود و در طول روز یادش آمد پس باقیمانده روز را روزه بگیرد ^(۲۶)

روزه گرفتن قریش و اهل جاهلیت در روز عاشورا

از ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها روایت است که فرمود: قریش در عهد جاهلیت، عاشورا را روزه می گرفتند. سپس پیامبر صلی الله علیه و آله به روزه گرفتن آن امر فرمود تا آنکه روزه رمضان فرض گردید، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس می خواهد روزه گیرد و هر که می خواهد روزه نگیرد» ^(۲۷)

عاشورا بعد از شهادت حضرت امام حسین علیه السلام مسلمانان بعد از شهادت آن حضرت نیز همچنان عاشورا را روزه می گرفتند، تا اینکه در عهد تسلط حاکمیت یزید ظالم در سال ۶۱ هجری متأسفانه که حضرت امام حسین علیه السلام در کربلا به گونه بیرحمانه و ظالمانه توسط شمر لعین یکی از سردسته های لشکریان ظالم به شهادت رسید و شهادت حضرت امام حسین علیه السلام نیز مصادف با روز مبارک دهم محرم

عاشورا اختیاری باقی ماند بعضی از صحابه اینروز را روزه می گرفتند و بعضی از آنها روزه نمی گرفتند، آن عده از صحابه رضی الله عنهم که اینروز را روزه می گرفتند عبارتند از: ابوبکر صدیق، عمر فاروق، علی بن ابی طالب، عبدالرحمن بن عوف، ابو موسی اشعری، قیس ابن سعد، اشعث بن قیس، عبد الله بن عباس، معاویه بن ابی سفیان، شقیق بن سلمه رضی الله عنهم اجمعین. و از تابعین ابن سیرین، ابن شهاب زهری، ابو اسحق سبیعی، علی بن حصین، سعید بن جبیر و طاوس رضی الله عنهم اجمعین اینروز را روزه می گرفتند. ^(۲۲)

ابن مسیب می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله و ابوبکر و عمر رضی الله عنهم به روزه گرفتن روز عاشورا امر می نمودند. ^(۲۳)

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه شخصی را نزد حارث بن هشام فرستاد تا اینروز را روزه بگیرد و خانواده اش را نیز به روزه گرفتن امر نماید. ^(۲۴)

چنانکه علی بن ابی طالب و ابو موسی اشعری رضی الله عنهم به روز گرفتن روز عاشورا امر می نمودند، اسود بن یزید می گوید: هیچکس را مانند علی بن ابی طالب و ابو موسی ندیدیم که به روزه گرفتن عاشورا امر نماید ^(۲۵) ابو معاویه می گوید: از حضرت علی رضی الله عنه شنیدم

از زنان و مردان به خیابان میبر آیند و خود را با زدن قمه و زنجیر زخمی و گریه و ناله و فریاد سر می دهند، با نوحه خوانی، نثار کلمات زشت و لعن و نفرین گویا از قاتلین حضرت حسین علیه السلام انتقام می گیرند، خلاصه اینکه در این روز اعمالی صورت می گیرد که با عقل سلیم سازگار نبوده، مخالف شرع و با روح و تعالیم اسلام و فلسفه عاشورا سازگاری ندارد.

عوامل اساسی انتشار این بدعت ها و امثال اینها بی خبری مسلمانان از دین، و سکوت اهل خبره و عدم انکار مسلمانان از چنین اعمال بوده، اگر در قبال این سنت تاریخی اسلامی هر مسلمانی به اندازه وس و توان خودش با حکمت و شیوه پسندیده اطرافیانسان را آگاهی دلسوزانه داده بدون افراط و تفریط، ما شاهد اختلافات مذهبی و خلافت دینی در هیچ موارد نمی بودیم و خرافات و بدعات در دین اسلام راه نمی یافت که باعث گمراهی و تفرق مسلمانان میگردد.

چنانچه پیامبر صلی الله علیه و آله امتش را از بدعت و نوآوری در دین بر حذر داشته اند چنانکه میفرماید: «از امور نو پیدا(در دین) پرهیزید، زیرا هر امر نو پیدا بدعت و هر بدعتی گمراهی است» ^(۲۸)

شهادت حضرت حسین علیه السلام که در سال ۶۱ هجری در بیابان کربلا واقع صورت گرفت. این حادثه دردناک پیامدهای مختلفی از خود به جا گذاشت.

شهادت امام حسین و یاران راستین آن نور چشمان پیامبر هر مسلمانی را غمگین و ناراحت می کند زیرا ایشان نوۀ عزیز پیامبر صلی الله علیه و آله و از سرداران بزرگ اسلام و از علمای صحابۀ

کرام بود، وی مرد عابد، شجاع و سخاوتمندی بود، ولی باید پذیرفت آنچه را که بعضی از برادران ما در روز عاشورا بخاطر شهادتش انجام میدهند باروح، آن شهید عالی مقام سازگار نیست و اکثر آنها برخلاف شان بوده جنبۀ نمایشی داشته با داعیه برحق امام حسین علیه السلام هم خوانی ندارد.

در روایت از حضرت امام شهید آمده است که فرمود: «خواهرم! ای ام کلثوم! ای فاطمه! ای رباب! مواظب باشید اگر من شهید شدم برای من گریبان پاره نکنید و صورت نخرانید» ^(۲۹)

و در روایت دیگری آمده است که فرمود: «یا אחتی انی اقسمت علیک فابریء قسمی لا تشقی علی حیا و لا تخمشی علی وجهاً و لا تدعی علی بالویل اذا انا هلکت» «خواهرم! قسمت می دهم، قسم را نشکن، هرگاه شهید شدم هرگز برای من گریبان پاره نکن و صورت نخران و اوایل نکن» ^(۳۰)

از امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه کریمه ولای بعضینک فی معروف نقل شده که فرمود: «المعروف ان لا یشقن حیا و لا یلطن وجهاً ولا یدعون ویلا و لا یقمن عند قبر».

یعنی: «معروف این است که زنان گریبان پاره نکنند و به سر و صورت نزنند و اوایل نکنند و در کنار قبر قیام نکنند» ^(۳۱).

حضرت جابر رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می کند که فرمودند: «من شما را از نوحه کردن و از دو صدای احمقانه و فاجرانه نهی کردم، یکی صدای موسیقی که ساز شیطان است و صدایی که در هنگام مصیبت بلند می شود که صورت خراش می دهند و گریبان پاره می کنند، و ناله و فغان می کشند» ^(۳۲).

(وصوت عند مصیبة خمش وجوه و شق جیوب و رنة الشيطان).

همانا بر هر مسلمانی لازم است که در وقت مصیبت از صبر و شکیبائی کار بگیرد و

بگوید: **﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾** تا اینکه خداوند و پیامبرش از این عمل خشنود و راضی گردند.

﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ البقرة: ۱۵۶

ترجمه: «و مژده بده به بردباران. کسانی که هر گاه بلائی به آنها برسد میگویند: ما از آن خدائیم و به سوی او باز میگردیم» ^(۳۳)

پیامبرگرامی صلی الله علیه و آله می فرماید: «هیچ بنده ای نیست که به مصیبتی گرفتار شود و بگوید: **﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾**، یعنی: «همانا ما از اویم و به سوی او باز گردانندگانیم». خدایا! مرا در مصیبتم مزد داده و برایم از او عوض بهتری بده. مگر اینکه خداوند او را در مصیبتش مزد داده و عوض بهتری برای او بدهد، ام سلمه می فرماید: ابو سلمه (شوهرش) وفات یافت چنانکه رسول الله مرا امر کرده بود گفتم. خداوند عوضی نیکوتر از او، یعنی رسول الله را به من داد. ^(۳۴)

ماخذ:

۱۹. بخاری ۵۹/۲
۲۰. شرقاوی/ ازهرج ۱ سال ۴۴ محرم ۱۳۹۲ ص ۲۹.
۲۱. البصره از ابن جوزی ۸/۲
۲۲. کنز العمال ۶۵۸/۸
۲۳. موطا ۲۹۹/۱
- ۲۴- مصنف عبدالرزاق ۴/۲۸۷
۲۵. تهذیب الآثار ص ۳۸۹
- ۲۶- الأمانی الخمیسة ۸۷/۲.
- ۲۷- بخاری ومسلم باب صوم عاشورا
- ۲۸- سنن ابی داود ۴/۲۰۱- صححه البانی ۸۷۱/۳ صحیح سنن ابی داود
- ۲۹- مقتل الحسین ص ۲۱۸ از عبدالرزاق الموسوی
- ۳۰- مستدرک الوسائل ۱/۱۴۴- مظالم اهل البیت ۲۶۴- علی خطی الحسین ۱۱۶- تظلم الزهراء ۱۹۰
- ۳۱- تفسیر نور الثقلین ۵/۳۰۸
- ۳۲- مستدرک الوسائل ۱/۱۴۵
- ۳۳- مسلم کتاب جنائز

اهمیت صلح

و جایگاه مصلحان در اسلام

قسمت اول:

زین العابدین "کوشان"

تأمین صلح و برقراری امنیت یکی از نیازهای مبرم و حیاتی کشور عزیزمان افغانستان به شمار می رود، که در صورت فقدان آن پیشرفت و ترقی کشور متصور نخواهد بود، زیرا در زندگی صلح آمیز است که حس وحدت و یک پارچگی در میان اقشار مختلف جامعه تقویت گردیده، پایه های اخوت اسلامی و انسانی را مستحکم و آحاد افراد جامعه را باهم منسجم میسازد، مودت و محبت را میان شان پخش نموده، فرصتی را فراهم خواهد نمود که آثار و پیامد های جنگ ناشی از مداخلات کشور های بیرونی که همواره روح و روان هموطنان ستمدیده ما را می آزارد، فراموش نموده و در پی انتقام نباشند.

بر زنان و مردان این سر زمین، اعم از پیر و جوان خورد و بزرگ لازم است تا بخاطر نایل شدن به ارزش های والای انسانی و اسلامی، در جهت تأمین صلح و ثبات پایدار در کشور از هیچگونه سعی و تلاش دریغ ننمایند. به راستی هم که صلح و امنیت یک ضرورت دینی و انسانی بوده، زیرا خداوند

بعد از اختتام جنگ در بین مسلمانها بر اساس مبادی عدل و انصاف و برابری به برقراری صلح و آشتی دستور میدهد، چنانچه می فرماید: ﴿وَلِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَفْتِنَلُوا الَّتِي تَبَغَىٰ حَتَّىٰ تَفِيَّ إِلَىٰ آلِهِمَا فَانْصُلِحْهُمَا بِمَا وَالَّهِ اللَّهُ يُمِيتُ النَّفْسَ الَّتِي حَقَّ الْمَوْتُ لَهَا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقِصُوا إِلَيْنَا أحوالهم﴾^{۱۰-۹} الحجرات: ۹-۱۰

"و هرگاه دو گروه از مؤمنان با هم به نزاع و جنگ پردازند، آنها را آشتی دهید؛ و اگر یکی از آن دو بر دیگری تجاوز کند، با گروه متجاوز پیکار کنید تا به فرمان خدا باز گردند؛ و هرگاه باز گشت (و زمینه صلح فراهم شد)، در میان آن دو به عدالت صلح برقرار سازید؛ و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشه گان را دوست میدارد. مؤمنان برادر یکدیگر اند، پس دو برادر خود را صلح و آشتی دهید و تقوای الهی پیشه کنید که مشمول رحمت او شوید!"

مؤلف تفسیر نمونه در رابطه به آیات شریفه فوق می نویسد: «این یک وظیفه حتمی برای همه مسلمانان است، که از

نزاع، درگیری و خون ریزی میان مسلمین جلو گیری کنند، و برای خود در این زمینه مسئولیت قائل باشند، نه بصورت تما شاجی، مانند بعضی بی خبران، بی تفاوت از کنار این صحنه ها بگذرند. و اگر یکی از این دو گروه بر دیگری تجاوز و ستم روا داشت، و تسلیم پیشنهاد صلح نشد، شما موظفید با طائفه باغی و ظالم، پیکار کنید، تا به فرمان خدا باز گردد و گردن نهد. به این ترتیب اسلام جلوگیری از ظلم و ستم را هرچند به قیمت جنگ با ظالم تمام شود، لازم شمرده، و بهای اجرای عدالت را از خون مسلمانان بالاتر دانسته است، و این در صورتی است که مسأله از طرق مسالمت آمیز حل نشود، و اگر طائفه ظالم تسلیم حکم خدا شود و وظیفه زمین صلح فراهم گردد، در میان آن دو، طبق اصول عدالت صلح برقرار سازید، یعنی تنها در هم شکستن قدرت طائفه ظالم قناعت نکنید، بلکه این پیکار باید زمینه ساز صلح و مقدمه ای برای ریشه کن کردن

يُفْقُونَ أَوْلِيَّكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ دَرَجَتٌ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ
الأنفال: ۱-۴

"از تو درباره غنائم می پرسند (و می گویند که غنائم جنگ بدر چگونه تقسیم می گردد و به چه کسانی تعلق می گیرد؟) بگو: غنائم از آن خدا و پیغمبر است (و پیغمبر به فرمان خدا تقسیم آنرا به عهده می گیرد) پس از خدا بترسید و (اختلاف را کنار بگذارید و) در میان خود صلح و صفا به راه اندازید، و اگر مسلمانید از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری کنید. مؤمنان تنها کسانی اند که هر وقت نام خدا برده شود، دل

های شان هراسان می گردد (و در انجام نیکیها و خوبیها بیشتر می کوشند) و هنگامی که آیات او بر آنان خوانده می شود، بر ایمان شان می افزاید، و بر پروردگار خود توکل می کنند (و خویشتن را در پناه او می دارند و هستی خویش را بدو می سپارند) آنان کسانی اند که نماز را چنان که باید می خوانند و از آنچه بدیشان عطاء کرده ایم (مقداری را به نیازمندان) می بخشند آنان واقعاً مؤمن هستند و دارای درجات عالی، مغفرت الهی و روزی پاک و فراوان، در پیشگاه خدای خود می باشند" استاد سید قطب شهید در رابطه می نویسد: «تقوا زمام این دل هاست دلهای که ساده و آسان با زمام تقوا رام می گردد، و میتوان آنها را سهل و ساده و فرمانبردارانه با چنین زمامی به دنبال خود کشاند. قرآن این دلها را با زمام تقوا به سوی آشتی و صلح و صفا می راند و رام همدیگر می گرداند.» (فی ظلال القرآن/ ج ۳ ص ۲۴۸)

گفته میتوانیم که ترس از خداوند ﷻ تنها نیروی است که مردم را برای اصلاح و همزیستی مسالمت آمیز تحریک نموده و مظهر فرمانبرداری از خدا و فرستاده اش ﷺ می باشد و سعی

تأمین صلح و برقراری امنیت یکی از نیازهای مبرم و حیاتی کشور عزیز مان افغانستان به شمار می رود، که در صورت فقدان آن پیشرفت و ترقی کشور متصور نخواهد بود، زیرا در زندگی صلح آمیز است که حس وحدت و یک پارچگی در میان اقشار مختلف جامعه تقویت گردیده، پایه های اخوت اسلامی و انسانی را مستحکم و آحاد افراد جامعه را باهم منسجم میسازد، مودت و محبت را میان شان پخش نموده، فرصتی را فراهم خواهد نمود که آثار و پیامد های جنگ ناشی از مداخلات کشور های بیرونی که همواره روح و روان هموطنان ستم دیده ما را می آزارد، فراموش نموده و در پی انتقام نباشند.

دستور دهد. هر که چنین کاری را بکند، بخاطر رضای خدا انجام دهد، خداوند پاداش بزرگی را به او عطا می کند."

مؤلف تیسیرالکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان، در رابطه به آیه شریفه فوق می نویسد: «تلاش کننده در جهت تأمین صلح و سلم در بین مردم بهتر و افضل تر از نماز گذار، روزه دار و صدقه دهنده قانت است، مشروط بر اینکه تلاش، خاص بخاطر رضای خداوند ﷻ و به دور از هر نوع ریا و اغراض دنیوی باشد» (تیسیرالکریم الرحمن/ ص ۲۰۲)

تأمین و برقراری صلح و اصلاح در میان مردم از جمله اعمال صالحی گفته شده است که اگر غرض کسب رضا و خوشنودی خداوند ﷻ صورت گیرد، اجر و پاداش بزرگی را در پی دارد.

خداوند متعال در مقام دیگری اصلاح بین مردم را نمادی از اطاعت و فرمانبرداری از خداوند ﷻ و رسول الله و نشانه ایمان خوانده است، طوریکه می فرماید: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَاصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ

عوامل نزاع و درگیری باشد، وگرنه با گذشتن زمان کوتاه یا طولانی، بار دیگر که ظالم در خود احساس توانائی کند، برمی خیزد و نزاع را از سر می گیرد.» (تفسیر نمونه/ ج ۲۲ ص ۱۷۷)

چیزی که در آیه فوق قابل فهم و دقت است اینکه خداوند متعال صفت ایمان را از دو گروه متخاصم سلب ننموده، بلکه ایمان را برای هردو گروه مسلمان که با هم در جنگ اند اثبات می نماید و در ضمن به صراحت تمام هدایت می فرماید که این صلح و سلم میان هردو گروه درگیر، باید بر اساس اصول برابری و عدالت استوار باشد، زیرا خداوند متعال، داد پیشه گان را دوست دارد.

در جای دیگری خداوند متعال می فرماید: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ أَتَىٰ عَلَىٰ مَرْصَدٍ مِّنْ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ النساء: ۱۱۴

"در بسیاری از نجوایان شان خیر و خوبی نیست، مگر در نجوای آن کسی که به صدقه و احسانی یا به کار نیک و پسندیده یا اصلاح بین مردم

سرچشمه بسیاری از جنگ ها و خونریزی های قرون اخیر شده است.»
(تفسیر نمونه/ ج ۴ ص ۲۰۰)

ام کلثوم دختر عقبه بن ابی معیط رضی الله عنه می گوید: از رسول خدا شنیدم که فرمود: « لیس الکذاب الذی یصلح بین الناس فیمنی خیرا أو یقول خیرا »
(بخاری/ ۲۶۹۲ مسلم ۲۶۰۵)

" کسی که میان مردم صلح و آشتی برقرار می کند، دروغگو نیست، پس خبر خیری را می رساند یا اینکه خبر خیری می گوید."

به همین صورت ابو ایوب انصاری رضی الله عنه روایت می کند که رسول الله فرمودند: « لا یحل لمسلم أن یمجر أحاه فوق ثلاث لیل، یمتیان فیعرض هذا و یعرض هذا وخیرهما الذی یدأ بالسلام » (موطاء امام مالک، حدیث ۳۳۶)

" برای هیچ مسلمانی جایز نیست که بیش از سه روز با برادر مسلمانش قهر کند، بگونه که هرگاه یکدیگر را ببینند از همدیگر روی بگردانند و بهترین آن دو کسی است که ابتدا سلام کند و برای صلح سبقت نماید

در حدیثی که ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند آمده است که رسول الله، فرمودند: « تفتح ابواب الجنة یوم الاثنين و یوم الخميس، فیغفر لكل عبد مسلم لا یشرك بالله شیئا، إلا رجل کانت بینة و بین أخیه شحناء، فقال: انظروا هذین حتی یصطلحا، انظروا هذین حتی یصطلحا ».

(موطاء امام مالک/ حدیث ۳۳۶۹)

" دروازه های بهشت روز های پید و دو شنبه و پنج شنبه باز می شوند و تمامی گناهان به جز شرک بخشیده می شود، مگر گناه کسی که بین او و برادر دینی اش دشمنی باشد که گفته می شود: این دو نفر را به تأخیر اندازید تا صلح نمایند، این دو نفر را به تأخیر اندازید تا صلح

ولی فراموش نگردد که صلح نمی تواند، هیچ حرامی را حلال و هیچ حلالی را حرام گرداند، زیرا صلح غرض بدست آوردن حقوق و اصلاح نادرستی ها و نا رواییها و برقراری آشتی و زندگی مسالمت آمیز صورت می گیرد. اگر دو نفر برای حلال کردن حرامی یا حرام نمودن حلالی با هم صلح نمایند، این صلح جایز نبوده و از اعتباری برخوردار نخواهد بود.

میدهد)"

بدیهی است که صلح و سازش به مفهوم دستیابی به همه حقوق نبوده و موشگافی تمام مشکل نیست؛ بلکه به این معناست که طرفین متخاصم جهت نایل شدن به توافق، از قسمتی از حقوق خویش صرف نظر نمایند.

جالب این است که در آیه شریفه فوق، رب العزت، بهتری صلح را در برابر قانون عنوان می کند، زیرا در تطبیق قانون یکی از طرفین متضرر و عداوت و دشمنی در میان شان باقی خواهد ماند ولی برعکس در توافق بر صلح چنین نیست، زیرا جانبین با طیب خاطر به سازش و مصالحه تن میدهند و دشمنی و عداوتی در میان شان باقی نخواهد ماند و در پی انتقام نخواهند بود.

مؤلف تفسیر نمونه، در رابطه می نویسد: « آیه شریفه، گرچه در مورد اختلافات خانوادگی ذکر شده، ولی بدیهی است که یک قانون کلی و عمومی و همگانی را بیان می کند، زیرا در همه جا، اصل نخستین، صلح و صفا و دوستی و سازش است، و نزاع، کشمکش و جدائی برخلاف طبع سلیم انسان و زندگی آرام بخش اوست، و جز در موارد ضرورت و استثنائی نباید به آن متوسل شد.

برخلاف آنچه بعضی از مادی گراها می پندارند که اصل نخستین در زندگی بشر همانند سایر جانداران، نزاع بقاء و کشمکش است و تکامل از این راه صورت می گیرد، و همین طرز تفکر، شاید

تلاش در این راستا از علایم ایمان محسوب می شود.

از همین رو خداوند متعال، صلح و همزیستی مسالمت آمیز را خیر مطلق خوانده و مسلمانان را بر اقامه آن تشویق و ترغیب می کند، چنانچه می فرماید: ﴿وَلِأَنفُسِكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أَنْ تُجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ كَأَنَّكُمْ كُفَرَاءٌ إِنْ لَمْ تُجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّكُمْ تَكُونُونَ كَافِرِينَ﴾
(النساء: ۷۸)

" هرگاه همسری دید که شوهرش (خویشتن را بالاتر از او می گیرد و از انجام امور خانوادگی) سر باز میزند و (یا با او نمی سازد و از او) روگردان است، برهیچیک از آن دو گناهی نیست این که (بکوشند بوسیله صرف نظر کردن زن از برخی از مخارج و همبستری با خود) میان خویشتن صلح و صفا راه بیندازند، و صلح (همیشه از جنگ و جدائی) بهتر است. (سرچشمه بسیاری از نزاعها بخل است) و انسانها با بخل سرشته شده اند (و مال دوستی خصلت ذاتی و دائمی بشر است و باید پیوسته با آن مبارزه و پیکار کرد) و اگر نیکوکاری و نیک رفتاری کنید (و با زنان بسازید و به بهترین وجه با آنان معامله کرده و با ترک ستمکاری و بد رفتاری با ایشان) پرهیزگاری کنید، بیگمان خداوند از آنچه می کنید بس آگاه است (و پاداش شما را چنانکه باید

کنند

ولی فراموش نگردد که صلح نمی تواند، هیچ حرامی را حلال و هیچ حلالی را حرام گرداند، زیرا صلح غرض بدست آوردن حقوق و اصلاح نادرستی ها و نا رواییها و برقراری آشتی و زندگی مسالمت آمیز صورت می گیرد. اگر دو نفر برای حلال کردن حرامی یا حرام نمودن حلالی با هم صلح نمایند، این صلح جایز نبوده و از اعتباری برخوردار نخواهد بود، چنانچه رسول مقبول ﷺ می فرماید:

« الصلح جائز بین المسلمين إلا صلحاً حرم حلالاً، أو أحل حراماً » (سنن ترمذی، ج ۳ ص ۶۲۴)

" برقراری صلح بین مسلمانان، در هرشرایطی جایز است، مگر اینکه حلالی را حرام کند یا حرامی را حلال " از حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت است که فرستاده خدا فرمودند: « ما نقص صدقة من مال، و ما زاد الله عبداً بعفو إلا عزاً و ما تواضع أحد الله إلا رفع الله » (صحیح مسلم/ ۲۵۸۸)

" صدقه به هیچ عنوان از مال چیزی را نمی کاهد و، یقیناً خداوند در برابر گذشت بنده اش، عزت او را زیاد می کند و، هر بنده برای خدا تواضع کند، خداوند عزوجل (مقام) او را بلند می گرداند "

آنجا مزایای صلح و امنیت درک می شود که بر اساس انصاف و عدالت

استوار باشد، عدل و انصافی که باز گردان حق به صاحبش، پاسخ مناسب به بی عدالتی ها، به عنوان عامل حفظ صلح و امنیت تحقق یابد. خداوند تبارک و تعالی در مقام ستایش از کسانی که عفو و بخشش را بر انتقام ترجیح میدهند، فرموده است:

﴿ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ

عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مَن سَبِيلٍ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَلَمَنِ صَبَرَ وَعَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿الشورى: ۴۰ - ۴۳﴾

" کیفر بدی، مجازاتی است همانند آن؛ و هرکس عفو و اصلاح کند، پاداش او با خداست؛ خداوند ظالمان را دوست ندارد! و کسی که بعد از مظلوم شدن یاری طلبد، ایرادی بر او نیست. ایراد و مجازات بر کسانی است که به مردم ستم می کنند و در زمین به ناحق ظلم روا میدارند؛ برای آنان عذاب دردناکی است! اما کسانی که شکیبائی و عفو کنند، این از کار های پر ارزش است " خداوند متعال ﷻ مراتب مجازات را به سه مرتبه که عبارت از عدل، فضل و ظلم می باشد تقسیم نموده است.

در قدم نخست کیفر بدی مجازاتی است همانند آن بدون کاست و زیادت، نفس بانفس، و هر زخمی با زخمی، و مال با مال همسان آن جبران می شود. در قدم دوم، مرتبه فضل است که همانا عفو و بخشش از گناهکار می باشد؛ از همینرو خداوند منان می فرماید:

﴿ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ﴾ ﴿الشورى: ۴۰﴾

" و هرکس عفو و اصلاح کند، پاداش او با خداست "

قرار دادن پاداش عفو کننده بر عهده خداوند ﷻ، باعث تشویق و ترغیب عفو کننده گردیده و سبب می شود تا با مردم چنان برخورد نماید که دوست دارد رب العزت با وی معامله نماید، به گونه که دوست دارد خداوند او را مورد لطف و عنایت خود قرار دهد، او نیز دیگران را مورد لطف و تفقد قرار دهد. ولی در مرتبه ظلم، که خداوند ﷻ

می فرماید:

﴿ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾ ﴿الشورى: ۴۰﴾

" به راستی او ستمکاران را دوست نمیدارد "

زیرا ستمکاران آغاز گران ستم و تجاوزاند ولی کسانی را که مجرم را از میزان جنایت و جرم شان بیشتر مجازات می کنند را نیز شامل می شود، چون این زیاده روی در مجازات، ظلم بزرگی است.

به راستی که عفو گذشت از انتقام، در گفتار و کردار، کاریست نهایت مشکل؛ اما صبر بر آزار و اذیت، چشم پوشی، بخشش و جبران آن با نیکی و معروف، به مراتب دشوار تر است، که هر که را خداوند متعال بخواد برایش آسان می گرداند و او را در تحقق این امر، نصرت و یاری میدهد و بعد از چشیدن حلاوت و شیرینی گذشت و بخشش، تبعات و پیامد های دلپذیر آنرا بر قلب و سلوک خویش مشاهده خواهد نمود، و آنرا مورد پسند و گوارا خواهد یافت. خداوند متعال می فرماید: ﴿ وَإِنَّ عَاقِبَتَهُ فَعَاقِبَتُهُ خَيْرٌ لِّصَّادِقِينَ وَأَصْرُهُ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلَالٍ مِّمَّنْ يَمَكُورُونَ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴾ ﴿التحل: ۱۲۶ - ۱۲۸﴾

" و هرگاه خواستید مجازات کنید، تنها به مقداری که به شما تعدی شده کیفر دهید! و اگر شکیبائی کنید، این کار برای شکیبایان بهتر است.

صبر کن، و صبر تو فقط برای خدا و به توفیق خدا باشد، و بخاطر (کارهای) آنها، اندوهگین و دل سرد مشو، و از توطئه های آنها، در تنگنا قرار مگیر.

ادامه دارد...

معلم

مشعل دار علم و دانش

سید شمس الدین "هاشمی"

تمثال زنده تقوی پرهیزگاری، عدالت و امانت داری بوده و نمونه عمل نیک و مردم داری، آئینه اخلاق حمیده انسانی، تواضع و بردباری می باشد، همچنان وی نشانه کمال هنر در امور آموزش و پرورش بوده و علامه مسئولیت پذیری و وظیفه خویش را در امر ساختمان و تشکیل شخصیت شاگردان و نقش سر نوشت ساز آینده جامعه و جهان شان انجام داده و بار سنگین مسئولیت و امانت عظیم تعلیم و تربیه بدوش وی خواهد بود.

معلم که از ولادت تا وفات، در سراسر عمر به زندگی پیر شکل می دهد در روی زمین موجود دوّمی را نمیتوان نشان داد که برابر این موجود عالی باشد، موجودی که با انفسا فرشته گونه اش پیشوائی ملتش را انجام داده، اخلاق و شخصیت او را رشد داده و شعور ابدیت و

افغانستان، از زمره کشورهایی است که به طور عمده به اثر بحران و تداوم جنگ و نا امنی، همانگونه که از بسیاری مواهب زندگی، به خصوص از امنیت محروم گشته است؛ از نعمت داشتن نظام آموزشی سالم و باکیفیت نیز محروم بوده است. بطور طبیعی با وجود چنین محرومیتی، معلمان و افرادی که در امر معارف و آموزش مشغول به خدمت بوده اند، جز رضایت وجدان و ادای مسئولیت انسانی، از بسیاری تسهیلات و حمایت ها محروم اند.

اینک بمنظور رعایت مقدم و منصب منبع معلم و تجلیل و بزرگداشت از شأن عزیز او، گزیده های معتبر و مختصری را دایر بر سابقه و گستره علم و معلم تا سرحد توان قاصر خویش بر سبیل اخلاص و چشمداشت به ثواب ارائه خواهیم نمود.

از نام معلم پیدا است که او نمونه کامل عقیده و ایمانداري تمثیل و

ارج گذاری به مقام شامخ آموزگار و بزرگداشت از این روز جهانی و تاریخ ساز بشریت چه زیبنده و افتخار بخش است، روزی که سایر روز های سال را با ارزش های معنوی و برنامه های پیشرفت و تعالی رقم می زند، روزی که خود به مقام والای معلم، این مشعلدار دانایی و درخشانی و پرچمدار نهضت و تمدن می بالد.

باید بخاطر داشته باشیم که جامعه بشری همواره مرهون کوشش ها و فداکاری های زنان و مردانی است که در کسوت معلمی مسیر علم و دانش را فروزان نگهداشته و چشم اندازهای تازه را به روی انسان ها گشوده اند. بنابر این تجلیل از روز معلم در واقع ارج نهادن به دانش و علم و آگاهی است و قدردانی از انسانی فداکار و ایثارگر که بنام معلم از او یاد می شود. معلم انسان وارسته ای است که راه سعادت و خوش بختی را به روی بشریت می گشاید.

جاویدانگی را در او تزریق می کند. تاثیر معلم بر فرد، از تاثیر مادر و پدر و جامعه، چندین برابر برتر و بیشتر است. در اصل هر خمیری که در دست او داخل نشده باشد، بی مزه و بی نمک شمرده می شود. او یک دست و یک زبان است که الله تعالی برای بلند و پست کردن انسان ها او را استخدام می کند، آری! هر جامعه ای که معلم اش را یافت به اندازه فرشته گان علویت پیدا می کند و به حالت یک جماعت به پایه معلم ارتقا می یابد. در دست معلم معادن صاف می شوند و به طلا بی غل و غش و نقره برآق و درخشان تغییر می یابند. در آن دستان اسرار آمیز، خام ترین و بی ارزش ترین چیز ها، به حالت نایاب ترین الماس ها در می آیند، هیچ فابریکه نمیتواند به اندازه او سریع و منظم کار کند انتقال دادن همه عواطف و احساسات درونی به صد ها مخاطب در یک لحظه، و دادن شخصیت و وجود دیگری به آنها به کسی جز معلم میسر نشده است. معلم و مدرس منزلت پیشوا و رهبر را برای شاگردان دارد.

ای معلم! تو پیشوای شاگردانت هستی؟ آگاه باش که این صنف تنها صنف درسی تو نیست بلکه سنگر دفاع از حق و حقیقت هم است.

مسئولیت مردم و جامعه در قبال معلم:

اگر ما در میان جامعه خود نقاط تاریک و زشت و صفحات ننگین و شرم آوری را مشاهده کنیم همه به دور افتادن انسانها از پرت حیات بخش علم و

دانش و عدم احترام به مربیان و معلمان بوده و فرورفتن در گودال نادانی و جهل را امکان پذیری سازد. معلمان رکن رکین آموزش و پرورش بوده و این قشر در سلامت و سعادت مردم نقش اساسی دارند و باعث پیشرفت جامعه می گردند. متأسفانه معلمان در این کشور با چالش های فراوانی دست و گریبان هستند و سختی ها و دشواری های روزگار را بیشتر از هرکسی دیگر حس می کنند. بر مسئولین امور و معارف دوستان و اولیای شاگردان است تا بتوانند که اندکی از زحمات بلند و انسانی معلم را جبران کنند، زیرا معلم ایمان را بر قلب ها و ذهن های پاک حک می کند و عاشقانه ندای حق را به گوش همه می رساند. ندای معلم همیشه این است که حیات بشر، بر مدار ارزش ها و کرامت انسانی بچرخد و شناخت مکتب و معلم همت اساسی آدمی باشد و هیچ بیگانه ای را مجال تجاوز به فرهنگ و ارزش های دینی و میهنی مان ندهد تا باشد جامعه سعادتمند و رستگار داشته باشیم.

ارزش والای مقام معلم را با هیچ معیار مادی نمی توان سنجید معلمان پیام آوران علم، عقل و دانای اند و سالیان سال با فتح قله های علم و دانش به ما درس محبت و ایثار دادند، اگر بر معلم و شان معلم ارزش قایل نشویم جامعه، تمدن و تاریخمان را از دست داده ایم، این شعار نیست بلکه اساس اعتقاد ماست. معلم که به خاطر بیم و نگرانی خود و فرزندانش به شغل های دوم و سوم رو می آورد چگونه از آن انتظار داشته باشیم بر مبنای علوم جدید، تفکر جدید، با شادابی و سرحالی فرزندان کشور مان را

پرورش دهد، او هم یک انسان است با زنده گی روزمره پردردسر مواجه می باشد ولی تنها چیزی که معلم را در این شرایط ناگوار در عرصه علم آموزی نگه می دارد ایمان و تعهد است.

ارتقای منزلت اجتماعی معلم باید در جامعه حفظ شود، تحقیقات نشان می دهد که هر چه جایگاه و منزلت معلم در جامعه ارتقا پیدا کند و ارج گذاری شود رغبت شاگردان به پیشرفت تحصیلی بیشتر می شود، بنابر این همه نهاد ها، رسانه ها و همه افراد جامعه باید به موضوع ارتقای منزلت معلم به عنوان یک پدیده مهم اجتماعی نگاه کنند.

اگر اجتماع می خواهد سرمایه مولد و دوام دار یا همان نیروی انسانی کار آمد و مفید داشته باشد باید به نقش شایسته معلم ارج بگذارد.

اگر جایگاه معلم در جامعه متزلزل شود و شاگردان معلمان خود را احترام و ارزش ندهند، تاثیرات منفی مستقیم آن به خود نوجوانان و خانواده ها بر می گردد، بنابر این همه نهاد ها و دستگاه های فرهنگی و اجتماعی باید به موضوع احترام و ارتقای منزلت معلم به عنوان یک پدیده مهم اجتماعی نگاه کنند.

باید نگرانی های مالی معلم را بر طرف ساخته و تبعیض موجود در سطح زنده گی معلمان و دیگر کارمندان و معاش خوران را کنار گذاشت تا دلگرمی معلم به شغل تدریس فزونی یافته و بهره برداری وی در برنامه های تعلیمی و تربیتی اش اکمال گردد.

مسئولیت شاگردان در قبال معلم:

• تواضع و فروتنی در برابر معلم و

معلم که از ولادت تا وفات، در سراسر عمر به زندگی شکل می دهد در روی زمین موجود دوّمی را نمیتوان نشان داد که برابر این موجود عالی باشد، موجودی که با انفاس فرشته گونه اش پیشوائی ملتش را انجام داده، اخلاق و شخصیت او را رشد داده و شعور ابدیت و جاویدانگی را در او تزریق می کند. تاثیر معلم بر فرد، از تاثیر مادر و پدر و جامعه، چندین برابر برتر و بیشتر است.

نشوند ، ولی در صورت امکان می توانند اشتغالات غیر علمی وبه قدر ضرورت و نیاز های اولیه دنیوی بر حسب نیازهای روزمره زندگی رسیده گی نموده و همچنان، نیاز های علمی خود را بر آورده ساخته و وظایف مربوطه به آنرا ادا کرده باشند تا شود که تمام وجود خویش را در اختیار علم قرار داد ، تا خود علم، مقداری از خویشان را در اختیار تو قرار داده و شمه ای از خود را به تو عطاء کند. ❖ معلم و شاگرد نباید از یادگیری و استفاده علمی از افرادی که در مقام و منصب و سن و شهرت و دینداری و علوم و دانشهای دیگر، پاینتر و پست تر از آنها هستند، ابا و ورزند، بلکه باید از هر کسی که استفاده علمی از او امکان پذیر است، بهره و فایده ای به دست آورند. بلندی مقام و شهرت آنان نباید مانع از آن شود که در استفاده و بهره گیری از افراد پایین تر از خود در مسائلی که آنها آگاهی دارند دریغ کنند، چون این حالت موجب می شود که در بلند بردن سطح علمی خویش دچار زیان گشته و مراتب علم و آگاهی آنها رو به نقصان گذاریده و مشمول خشم و غضب پروردگار شان واقع شوند.

❖ چنانچه که گفته شده: حکمت و دانش و سخن پیر حکیمانه، گم شده ای افراد با ایمان است.

یک فرد با ایمان آنگاه که علم و حکمت را در هر جا بیابد در فراگرفتن و دستیابی به آن، از همه افراد دیگر شایسته تر و سزاوارتر می باشد.

سوالی خود را مطرح سازد، در مورد درس و سوال خود، دقت و تأمل نمایند و آنرا به صورت منقح و پاکیزه آماده سازند تا از شتابزدگی و لغزش و تصورات واهی و واژگونی درک و فهم مصوّن باشند و به این طریق (عادت به دقت در مورد مطلب و یا سوال) به صورت نیروی شایسته برای آنها درمی آید تا همواره در مورد تدریس و یا سوال خویش با اندیشمندی و سنجش فکر خوی گیرند، وگرنه اگر به شتابزدگی در پرسش و پاسخ عادت کنند، اشتباهات و لغزش های آنها رو به فزونی گذاشته و عیب و نقص آنان گسترش یافته و اشتباه آنها آشکار و بر ملا می شود و در نتیجه در محیط خود به عنوان افراد لغزنده و اشتباه کار و شتابزده معرفی می گردند.

❖ باید معلم و شاگرد در اشتباهات علمی اعم از خواندن، مطالعه، نگارش و حاشیه نویسی، مباحثه، مذاکره، تفکر و تدبیر، حفظ و از بر کردن، قرائت و امثال آنها همواره کوشا باشند و باید ملازمت و همبستگی با اشتغالات علمی را مطلوب خویش بر شمرده و آنرا سرمایه زندگانی خود تلقی نمایند. و حتی الامکان به کارهای غیر علمی یعنی به امور دنیوی سرگرم

- او را سرمشق خود قرار دادن.
 - دوری کردن از صحبت آمرانه و با احترام یاد کردن از معلم.
 - ارج نهادن به معلم و تجلیل از مقام علم و دانش.
 - سپاسگذاری از ارشاد و هشدار های معلم و تحمل تندی ها و قهر او.
 - در انتظار معلم و شرفیابی به محضر او.
 - عدم ایجاد مزاحمت در اوقات مصروفیت معلم.
 - آراستن و منظم بودن شاگرد به هنگام ورود معلم.
 - نشستن بانزاکت و ادب در نزد معلم.
 - مراقبت از حالات و رفتار خود و - تنظیم صدا و گفتار با لطافت در محضر معلم.
 - پیشی نگرفتن شاگرد به جواب پرسش ها در محضر معلم.
 - تمرکز حواس و استماع دقیق به سخنان معلم و رعایت سکوت در اثنای درس.
 - عیب های استاد را پوشانیدن و خوبی های او را ظاهر نمودن.
 - ارج نهادن به توضیحات معلم و دوری نکردن از سوال و پرسش به خاطر شرم و حیا.
- مسئولیت های معلم و شاگرد در قبال آموزشگاه و جامعه:**

❖ پیش از آنکه معلم، درس خود را آغاز کند، و قبل از آنکه شاگرد

❖ سعید ابن جبیر رحمه الله عليه میگوید: انسان تا وقتی که در حال تعلم و دانش آموختن به سر می برد عالم دانشمند است و آنگاه که دانش آموختن و یادگیری را رها کند و پندارد که از علم و دانش و اندوختن سرمایه های علمی بی نیاز می باشد و به معلومات موجود خود اکتفا کند، او بیش از اندازه تصور جاهل ترین و نادانترین مردم است.

❖ معلم و شاگرد باید سعی کنند نیروی را به دست بیاورند که در سایه ای آن نیرو حس پذیرش حق و انقیاد و تسلیم بودن در برابر واقعیت ها در آنان به ثمر رسد، این مسئله از نکات مهم و اساسی مربوط به آداب و وظایف مشترک میان معلم و شاگرد نسبت به خود می باشد به این معنی: چنانکه احساس کردند که در سخنان خویش دچار اشتباهی شده اند اگرچه این اشتباه و لغزش را فردی کوچکتر و کمسال تر از آنها اظهار کرده و تذکر دهد نباید از رجوع حق (اعتراف اشتباه خود) دریغ نمایند، زیرا اعتراف به اشتباه و تسلیم شدن در برابر حق علاوه بر آنکه دارای وجوب و ضرورت دینی و اخلاقی است، موجب برکت و فزونی سرمایه علم و دانش در میان جامعه می گردد. و اصرار معلم و شاگرد در عدم پذیرش حق ولو از فرد کوچکتر عبارت از نوع تکبر و خود بزرگ بینی است که در پیشگاه خداوند، سخت مذموم و نا درست بوده و موجب طرد و دوری انسان از رحمت خداوند متعال

می گردد.

داستان مقام معلم در دیدگاه تاریخ:

❖ معلم در تاریخ اسلام از منزلت والا و مکانت بالایی برخوردار بوده هارون الرشید روزی از وزراء و بزرگان دربار خود پرسید که عزیز ترین مردم کیست؟ گفتند خلیفه وی گفت نه بلکه عزیز ترین مردم کسی است که شهزادگان کفش هایش را پیش پایش بگذارند مرادش از معلم بود معلم امین و مامون فرزندان آنها در گذاشتن پاپوش معلم شان از همدیگر سبقت می جستند بلاخره فیصله نمودند هر یک شان یک کفش را گرفته پیش پای معلم بگذارند.

❖ همچنان از یکی از خلفاء عباسی پرسیدند: آیا آرزوی است که بدان دست نیافته باشی؟ گفت: بلی جای یک معلم و دانشمند و تعلیم دادن و ابداع و نو آوری کردن است.

❖ ابوالاسود الدولی گفته است: چیزی گرانبها تر از دانش آموختاندن نیست. فرمانروایان بر مردم فرمان میرانند ولی معلمان و دانشمندان بر فرمانروایان.

نتیجه گیری:

الف: از آیات قرآن مجید و احادیث متبرکه به وضوح پیدا است که علم و علم آموزی از اهمیت فراوانی برخوردار است تا آنجا که علم را تضمین کننده سعادت انسان ها دانسته اند. چه بسا که تنها علماء و دانشمندان از خداوند خوف و ترس دارند. کلام الهی را بهتر و خوب تر میفهمند و قدرت و عظمت خداوند را بهتر درک میکنند. خداوند عزوجل میفرماید: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾ فاطر: ۲۸

ترجمه: تنها بندگان دانا و دانشمندان از خدا میترسند یقیناً الله تعالی غالب و آمرزنده است.

ب: ارزش و مقام معلم از چنان اهمیت والای برخوردار است که در حقیقت میتوان گفت که معلم می تواند زبان واسطه فیضی الهی باشد و از این رو شغل انبیاء را دارد، معلم اگر در مسیر ارزشها الهی گام بردارد و کارش به رضا الله باشد درحقیقت فرزندان معنوی پرورش میدهد و این با ارزش ترین خدمت معلم بر جامعه است.

ج: شأن و منزلت معلم و مقام معلم همان گونه که در آیات قرآن کریم و احادیث نبوی و تاکید بزرگان دین و جامعه آمده است اقتضا میکند که به معلم و مسؤولیت مهم او با بصیرت و اعتبار خاص و ویژه نگاه شود لذا بزرگداشت معلم در روز و هفته خاصی به این مناسبت نمی تواند قدر دانی واقعی و راستین از زحمات آنان و اهمیت دادن به ارزش و مقام آنان باشد بلکه باید در طول سال معلمان مورد تحسین و تجلیل قرار گیرند.

د: معلم در تعلیم و نشر علم، انسان ها را به سوی کمال و پیشرفت سوق می دهد و عشق و ایمان را به لوح جان و ضمیر پاک انسان هائیت میکند و ندای فطرت رادرفضای عالم طنین انداز میگرداند، درحقیقت تمامی ترقیات، پیشرفت و کمالات انسان ها مدیون معلم است. هزاران سلام بر معلمان که درد تعالی بخشیدن به نسل شان را می کشند.

حقوق رسول اکرم ﷺ بالای امت مسلمه

قسمت اول:

محبب الرحمن "افضلی"

الله ذوا الجلال بر ما بندگان خاکی منتی بس بزرگ نهاد، آن روز که پیکی از سوی خویش برای هدایت ما گسیل داشت، و به وسیله ی او آفتاب تابان هدایت در بین ما تابش گرفت، چنانچه میفرماید:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِسْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾^{آل عمران: ۱۶۴}

الله متعال بر اهل ایمان منت گذاشت که رسولی از خود شان در میان آنان برانگیخت که بر آنها آیات او را تلاوت می کند و آنان را پاک می گرداند و به آنها علم کتاب (احکام شریعت) و حقایق حکمت می آموزد، و همانا پیش از آن در گمراهی آشکار بودند.

این پیک سعادت و رسول هدایت را بر ما حقی است بس بزرگ، و برماست که از خجالت زحماتش بدر آئیم و مقام والای او را ارج دهیم، و به شدت مواظب باشیم تا نشاید از ما کوچکترین کوتاهی یا تقصیری در برابر او و زحمات بیدریغش سر زند.

رسول الله بالای امت اسلامی حقوق و وجایی دارد که ادای آن بالای آنها لازمی و در حفظ و تداوم آن همیشه کوشا بوده و از کوتاهی آن برحذر باشند، و با آنحضرت تا زنده اند تعاون و همکاری نمایند. جای دارد که در اینجا به برخی از حقوق آن بزرگوار ﷺ را که بر ما لازم است اشاره ای داشته باشیم هر چند گذرا هم بوده باشد:

۱. ایمان آوردن به رسالت پیامبر ﷺ

اولین حقوق پیامبر اکرم ﷺ بالای امت، ایمان و تصدیق نمودن به رسالت وی است، و کسیکه ایمان به خاتم بودن پیامبر اسلام نداشته باشد، او کافر است، اگرچه ایمان به تمام پیامبران الهی داشته باشد، ایمان نیاوردن به پیامبر اکرم ﷺ درحقیقت ایمان نیاوردن به الله متعال است. قرآن کریم مملو از آیات است که امر به ایمان و اتباع بر رسول الله و انذار از خروج و منهج پیامبر اسلام ﷺ است.^{«۱»}

الله متعال میفرماید: ﴿فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ﴾^{التغابن: ۸}
ترجمه: ایمان بیاورید به الله و به

پیغمبرش و نوری که (قرآن نام دارد و آن را برای روشن کردن راه سعادت دنیا و آخرت شما انسانها) نازل کرده ایم. الله متعال از هر آن چیزی که انجام می دهید آگاه است. و میفرماید:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا﴾^{الحجرات: ۱۵}

ترجمه: مؤمنان (واقعی) تنها کسانی اند که به الله و پیغمبرش ایمان آورده اند، سپس هرگز شک و تردیدی به خود راه نداده اند. و در آیت دیگر میفرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَخْرَجٍ تُجَرِّمُونَ عَنْكُمْ أَلْهَمَ الْمُؤْمِنِينَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ...﴾^{الصف: ۱۰-۱۱}

ترجمه: ای مومنان! آیا شما را به بازرگانی و معامله ای رهنمود می دهم که شما را از عذاب بسیار دردناک دوزخ رها سازد؟ (و آن اسلام است که به الله و پیغمبرش ایمان بیاورید.

و همچنان واضح نموده است که منکر شدن از الله متعال و رسول الله از یکی اسباب هلاکت و سبب عذاب دردناک و کفر

خواهد شد. الله متعال میفرماید:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^{۱۳}

این (پشتیبانی از مومنان و رسوا کردن کافران) بدان خاطر است که کافران با الله متعال و پیغمبرش به ستیز برخواستند، و هر که با خدا و پیغمبرش بستیزد، (او در خور عذاب است و هر چه زودتر خدا او را گرفتار مجازات دردناک در دنیا و آخرت خواهد کرد) چه الله دارای عقاب شدید است (همان گونه که دارای رحمت وسیع است).

میفرماید: ﴿أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾^{۸۰}

چه برای آنان طلب آمرزش کنی و چه نکنی، حتی اگر هفتاد بار برای آنان طلب آمرزش کنی، هرگز الله متعال آنان را نمی آمرزد. این بدان خاطر است که به الله و پیغمبرش ایمان ندارند. (از بند شریعت و اطاعت رو برتافته اند) و الله متعال گروه بیرون روندگان از فرمان پروردگار را به راه سعادت هدایت نمی کند.

پیامبر اکرم ﷺ خبر داده است کسانی که قرآن کریم را میشنوند و به رسالت من ایمان نمی آورند از صاحبان دوزخ اند^۲

میفرماید: (وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ).^۳

قسم به کسی که نفس محمد در دست اوست هیچ فردی از این مجتمع، یهودی یا نصرانی باشد ممکن نیست دعوت من به آن ها برسد، آن را بشنود،

سپس بمیرد و به آن ایمان نیاورد مگر اینکه از یاران آتش می باشد.

۲. اتباع رسول الله صلى الله عليه وسلم

پیروی از پیامبر ﷺ یکی از دلیل ایمان آوردن به آنحضرت ﷺ می باشد، کسیکه دعوی مومن بودن و محبت داشتن با رسول الله را دارد. و خود را از امورات ممنوعه منع ننموده و اتباع سنت پیامبر اکرم ﷺ را نکرده در حقیقت در دعوی مومن بودنش دروغ گفته است چونکه اگر ایمان در قلب قرار بگیرد، تصدیق آن در اعمال ثابت میگردد.^۴

الله متعال بطور واضح بیان نموده است که رحمت، الله ﷻ فرانمیگیرد، مگر اهل اتباع و انقیاد به رسول الله را، چنانچه میفرماید: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُمِبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ الَّذِينَ يَنْصُرُونَ رَسُولَ اللَّهِ أُولَئِكَ أَجْرُهُمْ﴾^{۱۵۶-۱۵۷}

ترجمه: رحمت من هم همه چیز را در بر گرفته (و در این سرای شامل کافر و مومن می گردد، اما در آن سرای) آن را برای کسانی مقرر خواهم داشت که پرهیزگاری کنند و زکات بدهند و به آیات (کتابهای آسمانی و نشانه های گسترده جهانی) ایمان بیاورند. به ویژه رحمت خود را اختصاص می دهم به) کسانی که پیروی می کنند از فرستاده (الله، محمد مصطفی) پیغمبر برانگیخته شده و امی.

و کسانی که مخالفت از امر پیامبر ﷺ را مینمایند الله متعال وعده، عذاب الیم را نموده میفرماید:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^{۶۳}

آنانی که با فرمان او مخالفت می کنند، باید از این بترسند که بلائی (در برابر عصیان) که می ورزند) گریبانگیر شان گردد، یا این که عذاب دردناکی دچار شان شود. (اعم از قحطی و زلزله و

دیگر مصائب دنیوی، و شکنجه های اخروی).

موضوع دیگری را که الله متعال در وقت پیدایش نزاع و اختلاف حکم به اتباع پیامبر ﷺ نموده است. چونکه حکم پیامبر ﷺ در حقیقت حکم الله متعال میباشد. میفرماید:

﴿فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾^{۵۹}

ترجمه: و اگر در چیزی اختلاف داشتید (و در امری از امور کشمکش پیدا کردید) آن را به الله (با عرضه به قرآن) و پیغمبر (با رجوع به سنت نبوی) برگردانید تا در پرتو قرآن و سنت، حکم آن را بدانید. چرا که خدا قرآن را نازل، و پیغمبر آن را بیان و روشن داشته است. باید چنین عمل کنید) اگر به الله و روز رستاخیز ایمان دارید. این کار (یعنی رجوع به قرآن و سنت) برای شما بهتر و با فرجام تر است.

مسئله دیگری که بسیار مهم است زمانی که اختلافات در بین مومنین صورت میگیرد در روشنی احادیث پیامبر اکرم ﷺ حل و فصل میگردد و هیچ کدام کینه و کدورتی در قبال حل مسئله در روشنی احادیث نبوی ﷺ ایجاد نکردد بلکه واجب است تا به پیشانی فراغ و سینه کشاده سر تسلیم به اوامر آن نمود. الله متعال میفرماید:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾^{۶۵}

ترجمه: اما، نه! به پروردگارت سوگند که آنان مؤمن بشمار نمی آیند تا تو را در اختلافات و درگیریهای خود به داوری نطلبند و سپس ملالی در دل خود از داوری تو نداشته و کاملاً تسلیم (قضاوت تو) باشند.

۳. محبت بارسول اکرم صلی الله علیه وسلم مومن واقعی کسی است که رسول الله را از ته دل دوست داشته باشد، چونکه ایشان بودند که سبب نجات مان از آتش دوزخ گردیده و سبب کامیابی و سرفرازی دنیا و آخرت گردیده است.^۵ محبت پیامبر اکرم ﷺ از جمله مهم ترین و بزرگترین مسئله، دینی است، محبت او یکی از واجبات و حقوق لازم آنحضرت ﷺ بالای امت است که بسیاری از آیات و احادیث به این مسئله مستقیماً دلالت دارد.^۶

چنانچه الله متعال میفرماید:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْكَنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِمَّا نَدْعُو بِهِنَّ فَاسْتَضِئُوا بِهِنَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ تَوَلَّوْا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ۖ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾^۷

بگو: اگر پدران و فرزندان و برادران و همسران و قوم و قبیله شما، و اموالی که فراچنگش آورده اید، و بازرگانی و تجارتی که از بی بازاری و بی رونقی آن می ترسید، و منازلی که مورد علاقه شما است، اینها در نظر تان از خدا و پیغمبرش و جهاد در راه او محبوبتر باشد، در انتظار باشید که الله متعال کار خود را میکند) و عذاب خویش را فرو می فرستد) الله متعال کسانی که فرمانبردار خدا و پیامبر نباشد (به راه سعادت) هدایت نمی نماید. این آیت متبرکه دلالت به وجوب محبت پیامبر ﷺ را دارد، بلکه به همین اندازه اکتفا نکرده حتا بالاتر از محبت پدر، مادر، فرزند مال و دارائی را افاده میکند. و کسانی که خلاف این دستور الله متعال عمل نمایند. ﴿قَدْ تَوَلَّوْا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ﴾ پس انتظار باشید که الله متعال کار خود را میکند. (عذاب خویش را فرو

می فرستد). «تَرَبَّصُوا» انتظار بکشید، چشم به راه باشید، انتظاری و چشم به راه بودن علت دوست نداشتن پیامبر اکرم ﷺ است که سبب شده الله متعال عذاب خویش را بالای کسانی که آنحضرت را دوست ندارند، را بیاورد. این یک تهدید و تخویف است.

بلی رسول الله محبوب روشنائی و نور چشم و سرور ما مسلمانان است، پیامبر اکرم ﷺ برای امت خویش بزرگوار و گرانبدر و بسیار مهربان و دلسوزی است که الله متعال به واسطه ایشان ما را از تاریکی به روشنائی و از گمراهی به راه راست هدایت کرد، و از نادانی به دانش و از ناتوانی به قدرت و توانایی رسانید، و از پستی و فرومایگی به سرافرازی و از تفرقه و پراکندگی به یکدلی و از ستیز و دشمنی به دوستی و همداستانی راه نمود. و این مدارج عالی انسانی را نصیب ما گردانید تا این که با ارشاد و راهنمائیش بهترین مردمانی باشیم که پدید آمده اند. او پیامبر و بزرگوار و بخشنده ای است که الله متعال دین او را، و پیروی از او، و محبتش را نعمتی گردانید که دل های ما را بهم نزدیک و الفت و هماهنگی و یگانگی را میان ما ایجاد کرد و ما را به هدایتش از آتش دوزخ رهانید.^۷

و الله متعال در این باره می فرماید:

﴿وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى سَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾^۸

آل عمران: ۱۰۳

ترجمه: نعمت الله را بر خود به یاد آورید بدان گاه که (برای همدیگر) دشمنانی بودید و الله میان دلهایتان (انس و الفت بر قرار و آنها را به هم) پیوند داد، پس (در پرتو نعمت او برای هم) برادرانی شدید، و (همچنین شما با بت پرستی و شرکی که داشتید) بر لبه

گودالی از آتش (دوزخ) بودید (و هر آن با فرا رسیدن مرگتان بیم فرو افتادن تان در آن می رفت) ولی شما را از آن رهانید (و به ساحل ایمان رسانید).

واجب است محبت رسول الله فوق همه محبت ها بوده باشد به غیر از محبت الله متعال که فوق همه محبت ها است الله متعال میفرماید:

﴿الَّذِي أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾^۹ پیغمبر ﷺ از خود مومنان نسبت به آنان اولویت بیشتری دارد، چنانچه رسول الله قدر محبت خویش را چنین بیان نموده است میفرماید: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ).^{۱۰}

ترجمه: هیچیک از شما ایمانش کامل نمی گردد، مگر این که من از فرزند و پدرش و همه مردم نزد او گرامی تر باشم. و در حدیث دیگری عبد الله بن هشام^{۱۱} ذکر نموده است انسان تا زمانی مومن کامل نمی گردد تا رسول الله را از جان و مال خود بالاتر دوست نداشته باشد، میگوید: ما همراه پیامبر اکرم ﷺ بودیم در حالی که ایشان دست عمر بن خطاب رضی الله عنه را گرفته بود. عمر رضی الله عنه عرض کرد: ای رسول خدا! شما نزد من از هر چیز دیگری جز خودم، محبوبتری، رسول الله فرمود:

{ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الْآنَ وَاللَّهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ ؟ الْآنَ يَا عُمَرُ. }^{۱۲}

ترجمه: نه، سوگند به ذاتی که جانم در دست اوست تا زمانی که من نزد تو از خودت هم محبوبتر نباشم (به کمال نخواهی رسید) عمر رضی الله عنه گفت: سوگند به الله که تو هم اکنون برای من از خودم هم محبوبتری

نبی اکرم ﷺ فرمود: اکنون ای عمر یعنی اکنون به کمال رسیدی.

امام نووی ^(۱) از (قاضی عیاض) نقل کرده است که محبت سه گونه است:

(۱) محبت از روی اکرام و بزرگداشت، مانند محبت فرزند نسبت به پدر و مادر.

(۲) محبت از جهت مهربانی و دلسوزی، مانند محبت پدر و مادر در مورد فرزندان شان.

(۳) محبت از روی همسانی و موافقت با دیگران، مانند دوست داشتن مردمان.

بنابراین پیامبر ﷺ تمام گزینه های محبت را در محبت خویش قرار داده است، و همچنین گفت: یاری سنت و دفاع از شریعت و آرزوی درک دوره زندگانی پیامبر ﷺ از جمله محبت و دوستداری اوست، در نتیجه ثروت و خواسته خویش را فدای او می کردند.

سپس گفت: هنگامی که آنچه گفتیم در عمل نمایان شد، معلوم می گردد که حقیقت و درستی ایمان تدون آنها کامل نیست، و ایمان درست نمی باشد مگر این که حقیقت منزلت و رفعت مقام پیامبر ﷺ در هر پدر، فرزند، نیکوکار و صاحب فضیلتی ثابت آید، و کسی که عقیده و باورش چنین نباشد و به گونه ای دیگر بیندیشد و عقیده داشته باشد، مومن نیست.

زمانی که شناخت مقاصد شریعت در وجود پیروان ریشه دوانید، انسان این شریعت را دوست می دارد، و چون این شریعت را دوست دارد صاحب آن را هم دوست می دارد، لذا ارتباط در سخن سهیل بن

نیت.

عبدالله واضح و آشکار است، آنجا که می گوید: نشانه محبت الله محبت قرآن است، و نشانه محبت قرآن دوستی رسول الله است، و نشانه حب پیامبر ﷺ محبت سنت اوست، و نشانه محبت الله متعال و قرآن پیامبر و سنت او، محبت آخرت است، و نشانه محبت آخرت آن است که انسان خود را دوست بدارد، و نشانه این دوستی آن است که دوستدار دنیا نباشد، و نشانه نفرت از دنیا آن است که جز به اندازه توشه و کفاف زندگی از آن بر ندارد. ^(۱۲)

محبت و دوستی پیامبر اکرم ﷺ که نشانه ی ایمان است باید در کالبد هر انسان از محبت و عشق و رزیدن او بخودش نیز بیشتر شود. چه که او آن کسی است که انسانیت تو را به تو شناسانید، و تو را از پوستین کلفت حیوانیت نجات داد. با لباس زیبای انسانیت و بنده آفریدگار بودن، تو را زینت بخشید، پس شایسته است از بهر انسانیت خویش نیز او را بیش از خود دوست داشته باشی. محبت پیامبر ﷺ دلیل وفا و نشانه ی دریافت حقیقت و کمال ایمان در انسان مومن است.

محبت ورزیدن به پیامبر اکرم ﷺ شرف و مکانتی است که همگان ادعای آن را دارند. خود پرستان و اهل بدعت و نو آوریها در دین، قبرپرستان، جادوگران و آدمهای شیاد و دغل باز و حتی بسیاری از فاسقان و فاجران نیز دم از محبت رسول الله می زنند، و شعار دوستی و محبت او را ورد زبان خود کرده اند! اما واقعیت این است که محبت رسول الله به شعار و یا ادعا نیست، بلکه این دوستی باید واقعی و صادقانه باشد، و بدون شک دوستی صادقانه و محبت واقعی را نشانه هائیسست چون، اطاعت و فرمانبرداری از محبوب در آنچه دستور داده، و دوری از آنچه باعث کدورت و ناراحتی و یا خشم محبوب می شود. و همچنین از نشانه های محبت

رسول الله این است که الله متعال را تنها به روشی که او دستور داده و به دینی که او آورده باید عبادت کرد. به بر طبق آنچه دل انسان می خواهد و نه بر طبق بدعتها و خواسته های خود، و نه بر طبق رسم و رسوم و من در آوریهای برخی آدمهای نادان و یا مغرض ^(۱۳)

دامه دارد...

مآخذ:

۱- عادل الشدی، مع دکتر أحمد المیزید، من حقوق المصطفی علی امته، الطبع مدار الوطنی للنشر، الریاض، ص ۲ البرید الکترونی

pop@dar. alwatan.com:

۲- من حقوق المصطفی علی امته ص ۴.

۳- صحیح مسلم، حدیث شماره ۱۵۳.

۴- من حقوق المصطفی علی امته ص ۵.

۵- من حقوق المصطفی علی امته ص ۷.

۶- فهد عبدالله الحبیسی، محبة النبی صلی الله علیه وسلم و تعظیمه، ص ۳ البرید الکترونیکی، alfhdabd@maktoob.com

۷- احمد نصیب المحامید، محبت پیامبر در قلب یارانش، گوشه ای از عشق و ایثار اصحاب نسبت به رسول خدا محمد مصطفی، ترجمه، سید سعد الدین شیخ احمدی، ص ۳. برگرفته از مکتبه شامله.

۸- متفق علیه.

۹- عبدالله بن هشام بن زهرة بن عثمان بن عمرو بن کعب بن سعد القرشی التیمی، صحابی توفی فی خلافة معاویة رضی الله عنه روی له: بخاری و أبو داود.

۱۰- صحیح بخاری، ص ۲۵۸ حدیث شماره ۶۶۳۲.

۱۱- نووی: نامش محی الدین أبو ذکریا یحی بن شرف بن مرئ الهورانی الشافعی النووی، است، در (۶۳۱ هـ ۱۲۳۴ م) تولد شده و در ۶۷۶ هـ ۱۲۷۸ م وفات گردیده است. فقهی و محدث مشهور از مذهب امام شافعی رحمه الله بودند، تألیفاتش ریاضی الصالحین، المجموع شرح المذهب، و روضة الطالبین و همچنین به ده ها کتاب آثار عملی را تألیف نموده اند. (الأعلام للزکلی ۸ / ۱۴۹).

۱۲- محبت پیامبر صلی الله علیه وسلم در قلب یارانش ص ۷.

۱۳- کتاب درسهای از مدرسه رسول الله صلی الله علیه وسلم ج ۱ ص ۱۹۴.

د رسول اکرم ﷺ په سیرت کې د اعتدال او منځلاریتوب پیلګی

څېړنوال فضل الرحیم محمود

عبادت د هغه په بندګانو مه سختوی بیا به مو شان د هغه مسافر په توګه وي چې له ډیرې تندۍ له وجې یې مرکب له حرکت نه پاتې شوی وي او منزل ته هم نه وي رسیدلی، اسلامي شریعت د مشقت او افراط لامل نده پدې اړه الله تعالی فرمایلي: ﴿مَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ﴾ ^{طه: ۲}

مونږ دې لپاره پرتا قرآن نده نازل کړی چې په مشقت اخته شي. او فرمایلي یې دي: ﴿وَمَا جَعَلْ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ ^{الحج: ۷۸}

پرتاسو باندې به دین کې حرج نشته. همدا رنگه الله تعالی مهرباني کړی: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ ^{البقرة: ۱۸۵}

الله تعالی پر تاسی د آسانی اراده لري د سختی اراده نه لري.

په دی اړه په حدیث کې داسې ذکر شوي: [عن عائشة (رضی الله عنها) ان النبی ﷺ دخل علیها

وعندها امرأة قال: من هذه؟ قالت هذه فلانة تذكر من صلاتها، قال ﷺ: مه - علیکم بما تطيقون فوالله لا یمل الله

حتى تملوا وکان احب الدین الیه مادام صاحبه علیه مه کلمة زجر و نهی

لا یمل الله ای لا یقطع ثوابه عنکم. ^(۵) د بي بي عایشې رضی الله عنها نه روایت

شوی: چې رسول الله زما حجرې ته داخل شو او زما سره بله ښځه هم

وه رسول الله وفرمایلي: دا څوک ده؟ ما ورته و ویل دا فلانی ده چې خپل

او د افراط او تفريط څخه یې ځان ساته او صحابه کراموته به یې هروخت ویل: علیکم بالقصد ^(۶)

پرتاسولازم ده چې میانه رو او معتدل و اوسی. سلیم عقل د اعتدال غوښتنه کوي، اعتدال د عقل د سلامتیاښه ده له همدې کبله حضرت علی کرم الله وجهه فرمایلي: [لاتری الجاهل الا مفرطاً او مفرطاً] ^(۳)

جاهل چې هرچیرې ویني یا به افراط کوي او یا تفريط. د اسلامي شریعت په غوښتنه د اعتدال ساحه ډیره پراخه او د ژوند هر اړخ ته شامله ده که هغه اړخ فردي وي که اجتماعي عقیدتی وي که سیاسي یا اقتصادي.

چې ځینوته په لاندې کرښو کې اشاره کېږي: **الف: په فردي چارو کې اعتدال:**

اسلام د مسلمان په شخصي ژوند کې که عبارت وي او که وینا یا عمل اعتدال یې په نظر کې نیولی او د هغه په رعایت یې تاکید کړی ځینې بیلګې یې په لاندې ډول دي:

۱- په عبادت کې اعتدال:

سره له دې چې د الله تعالی عبادت د انسان په ژوند کې د قدر وړ او شریف عمل دی خو اسلامي شریعت په هغه کې هم اعتدال په نظر کې نیولی. رسول الله فرمایلي: [ان هذا الدین متین فاولو افیه برفق ولا تکر هو عبادة الله الی عباد الله فتکونوا کالراکب الذی لاسفرا قطع ولاظهرأ ابقی] ^(۴)

د اسلام دین یو محکم او متین دین دی په نرمی او ملائمت په هغه عمل وکړئ د خدای تعالی

اعتدال د عدل نه اخیستل شوی د میانه روی، وسطیت، او په هرکار کې د افراط او تفريط څخه لږوالی، په معنی دی. په قرآن عظیم الشان کې اسلامي امت، د امت وسط په نامه یاد شوی الله تعالی فرمایلي:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ ^{البقرة: ۱۴۳}

په همدې ډول مونږ تاسې یو امت وسط ګرځولی یئ، چې تاسې په نړیوالو شاهدان او پیغامبران پرتاسې شاهدان اوسی.

د پورتي آیت مفهوم دا دی چې په اسلامي شریعت کې هیچ ډول افراط او تفريط شتون نه لري، او مسلمانان به د هغه قانون او شریعت پیروي کوي چې، شارع یې د انسانانو په ټولو فطري اړتیاوو آگاه وه، او د هغه د ضرورتونو په نظر کې نیولو سره یې د هغه د جسمي او روحي حالت سره سم وضع کړی، اعتدال دیوه شرعي اصل په توګه د رسول الله د ژوند په هره ساحه کې تر سترګو کېږي او هیڅکله یې هغه له نظره نده غورځولی.

حضرت علی کرم الله وجهه د رسول الله د سیرت په اړه فرمایلي دي. [کان سیرته القصد] ^(۱)

د رسول الله سیرت او کړنه معتدله او میانه وه. رسول الله په کورنۍ، ټولنه، او حتی د جهاد په ډګر کې په کله چې د دښمن سره مخامخ شو اعتدال به یې په نظر کې نیولی وه

ډير لمونځ كول يادوي رسول الله وفرمايل: داسې دې نه کوي. پر تاسو هغه څه لازم دي چې قدرت يې لرئ، قسم په خداى، الله تعالى نه ستړى کيږي ترڅو چې تاسو ستړي شوي نه يئ ((الله ثواب او اجر نه قطع کيږي)) د الله تعالى په نزد بهترين عبادت هغه ده چې دوام داره وي. په بل حديث کې داسې ذکر شوى: [عن جابر بن سمره] قال كنت اصلى مع النبي ﷺ الصلوة فكانت صلوته قصداً وخطبته قصداً^(٦)

د جابر بن سمره رحمه الله نه روايت دى چې ويل يې: ما د رسول الله سره لمونځ کړى ده د هغه لمونځ او خطبه متوسطه وه يعنې نه افراط وه په کې او نه تفريط.

((قال لابي الدر داء: الم اخبر انك تصوم النهار و تقوم الليل؟ قلت بلى يا رسول الله ﷺ قال فلا تفعل، صم و افطر، و نم و قم فان لجسدك عليك حقا و ان لعينك عليك حقا و ان لزوجك عليك حقا و ان لزورك عليك حقا فان كل ذى حق حقه))^(٧)

رسول الله ابو درداء رحمه الله ته وويل زه خبر شوى يم چې ته دورځې روژه يې او په شپه کې د عبادت لپاره بيدار يې. هغه و ويل هو يا رسول الله. رسول الله ورته و ويل داسې مه کوه روژه ونيسه افطار هم وکړه. د شپې هم خوب کوه او هم قيام. په تحقيق بدن دې په تاحق لري. سترگې دې په تاحق لري ميرمن دى په تاحق لري. ميلمه دې په تاحق لري نو هر حقدار ته د هغو حق ورکړه.

۲- په دعوت کې اعتدال:

د الله تعالى دين ته د دعوت په چارو کې هم بنياني اعتدال له نظره و نه غورځي، افراط او تفريط په اسلامي دعوت کې ځاى نه لري. په دعوت کې داعي په اعتدال مکلف دى الله تعالى فرمايلي:

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَأْتِمْوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا الْأَسْبَلِ فَتَفْرَقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصْنُكُمْ بِحَبْلِ مَلَأْتُمْ ثَقَنُونَ﴾^(٨) (الأنعام: ١٥٣)

دا زما نيغه او مستقيمه لاره ده د هغه پيروى وکړئ د نورو لارو

پيروى مه کوئ، بيا به د الله تعالى سمه لاره درنه ورکه وي پدې باندې الله تعالى تاسې ته توصيه کوي ترڅو د هغه په پناه کې شئ.

رسول الله فرمايلي: ان الدين يسر^(٩) دين ټوله آسانتيا ده. رسول الله فرمايلي: (يسروا ولا تعسروا بشروا ولا تنفروا)^(٩)

آسانتيا وکړئ سختي مه کوئ زيرى ورکړئ خلک په ويره او نفرت کې مه اچوئ.

رسول الله فرمايلي: (احب الدين الى الله تعالى الحنفية السمحة)^(١٠)

(بهترين عبادت د الله تعالى په نزد هغه ده چې د حق لورته مائل او مشقت په کې نه وي).

۳- په تگ کې اعتدال:

اکر که په لاره تلل ظاهراً يو عادي موضوع ښکاري ولې قرآن عظيم الشان په هغه کې هم اعتدال لازم گرځولى لکه چې په يوه آيت کې د لقمان حکيم، نصيحت خپل زوى ته داسې يادښت کوي: واقصد في مشيك. په تگ کې ميانه رو اوسه.

په بل آيت کې داسې راغلى: ﴿وَبِكَادُ الرَّحْمَنِ أَلَدِيكَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾^(١١) الفرقان: ٦٣

د الله تعالى خاص خوښ بندگان هغه کسان دي چې په ځمکه په نرمۍ رفتار کوي.

۴- په خبرو کې اعتدال:

خبرې كول د الله تعالى لوى نعمت، او د افهام او تفهيم مهمه چاره ده د خبرو په واسطه انسان مافى الضيمر نورو ته انتقالوي او خبرې د نور مخلوقاتو څخه د انسان د امتياز نښه ده الله تعالى فرمايلي: ﴿عَلَّمَهُ الْكِتَابَ﴾^(١٢) الرحمن: ٤

بناء په خبرو کې هم مسلمان په اعتدال مکلف دى.

حضرت على کرم الله وجهه ويلي: (الكلام كالدواء قليله نافع و كثيره قاتل)^(١١)

خبرې د دوا په شان دي لږ يې نفع لري او له حده زيات يې هلاک کوونکې ده.

او ويلي يې دي: (من كثر كلامه كثر خطاه)^(١٢)

حضرت على کرم الله وجهه ويلي: دچا چې خبرې ډيرې وي خطاو تل به يې هم ډير وي.

رسول الله فرمايلي: ((من كان يومئذ بالله واليوم الآخر فيقل خيراً او ليصمت))^(١٣)

څوک چې په الله تعالى او د قيامت په ورځ ايمان لري يا دې خبر او نافع خبرې وکړي او يا

دي چپ وي.

۵- په خوراک کې اعتدال:

امام جعفر صادق رحمه الله د انسان بدن د يوې ځمکې سره مشابه کړى که په معين اندازه او به ورکړ شي او په هرڅه کې ئې اعتدال رعايت شي ښه حاصل ورکوى او آباءه کيږي، او که په اوبه کې غرقه شي فاسديږي معده هم همدا رنگه ده که په خوراک کې اعتدال ته نظرو نشي نو فاسديږي.

د هارون الرشيد رحمه الله په وخت يو مسيحى طبيب وه ديني عالم څخه چې واقدي نوميده پوښتنه وکړه چې آيا ستاسې په قرآن کې طب په اړه څه شته هغه وويل هو، په يوه لنډه جمله کې الله تعالى فرمايلي: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا﴾^(١٤) الاعراف: ٣١

وخورئ وڅښئ او اسراف مکوى بيا ئې پوښتنه وکړه چې پيا مېرهم څه ويلي دى؟ واقدي رحمه الله و ويل هو، او د رسول الله قول يې ورته وويل: (المعدة بيت كل داء والحمية راس كل دواء)^(١٤)

معده د هردرد کور او له ډيره خوراکه ځان ساتل د هرې دوا څخه سر ده هغه طبيب و ويل ستاسو کتاب او پيامبر ﷺ په طب کې جالينوس ته هېچ ندي پري ايښي.

ب: په اجتماعي امورو کې اعتدال:

په اجتماعي چارو کې هم اعتدال بايد مراعات شي له هغه جملې څخه: لاندې موضوعاتو ته اشاره کيږي:

۱- په دوستۍ او دښمنۍ کې اعتدال:

الله تعالى فرمايلي: ﴿فَمَنْ أَعَدَّكُمْ عَلَيْهِمْ فَأَعَدُّوا عَلَيْهِ يَمْثِلُ مَا أَعَدَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَلَا تُمْسِكُوا﴾^(١٥) البقرة: ١٩٠-١٩٤

چا چې پر تاسو تيرى وکړ د هغه د تيري په اندازه بدله ور نه واخلي تجاوز مه کوئ، الله تعالى تيري کوونکي نه ځوښوي.

قال على کرم الله وجهه: (عليكم بالقصد فى الامور، فمن عدل عن القصد جار ومن اخذ به عدل)^(١٥)

حضرت على کرم الله وجهه ويلي: په تاسو وسطيت لازم دى په ټولو کارونو کې، څوک چې د ميانه روى نه ډډه وکړي هغه به په

ظلم او تېري کې واقع شي او چا چې عمل پرې وکړ هغه عدالت وکړ.

۲- په مدح او ذم کې اعتدال:

د اسلامي شريعت په غوښتنه مدح او ذم بايد رښتيا او د اعتدال په چوکاټ کې وي. رسول الله فرمايلي: (لا تظروني کما اطرت النصارى عيسى بن مريم فانما انا عبد، فقولوا: عبدالله ورسوله) ^(۱۶)

ماله اندازې مه لورئ لکه چې نصاراو- عيسى ابن مريم لورکړ او ويې ويل: چې عيسى د خدای زوی دی.

زه د الله ^ﷻ بنده يم زما په اړه داسې وائئ: د الله بنده او د هغه رسول.

عن ابی معمر قال (امرنا رسول الله ^ﷺ ان نحذوا في وجوه المداحين التراب) ^(۱۷)

رسول الله فرمايلي: د مداحينو په مخ خاورې وشيندئ.

۳- په مصرف او سپما کې اعتدال:

په دې اړه الله تعالی فرمائلي: [﴿] وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا [﴾] ^(الاسراء: ۲۹)

خپل لاسونه خپلو غاړوته ټينګ مه نيسه (بخل مه کوه) مه يې په ټول خلاصون غزوه (اسراف مه کوه) نه چې پړاوړمانجن پاتې شي. په فقهي احکامو کې هم د اعتدال رعايت ته خاصه توجه شوې.

اعتدال د شرعي تخفيفاتو مستلزم دی ځينې بيلګې يې په لاندې توګه دي.

۱- د اسقاط تخفيف:

لکه اسقاط د عباداتو د عذر په وخت کې مثلاً د ښځينه مرض په وخت کې د لمانځه سقوط.

۲- د تنقيص تخفيف:

لکه قصر په سفر کې.

۳- د ابدال تخفيف:

لکه ابدال د اودس او غسل په تيمم، ابدال د قيام په قعود يا اضطجاع، ابدال د رکوع او سجدي په اشارې، ابدال د روژې په طعام.

۴- د تقديم تخفيف:

لکه تقديم د مازديګر په عرفات کې يا لکه تقديم د زکات او صدقه فطر مخکې له حولان دحول نه په رمضان کې.

۵- د تاخير تخفيف:

لکه تاخير د ماښام په مزدلفه کې يا تاخير د رمضان د روژې د مسافر او مريض لپاره .

۶- د رخصت تخفيف:

لکه مضطر ته د شرب خمر رخصت يا د مخمصي په وخت د ميتي د خوړولو رخصت.

۷- د تغير تخفيف:

لکه تغير د نظم د لمانځه په صلوة خوف کې.

په پورتنيو صورتونو کې نه مکلفيت ساقط شوی او نه د هغه ضرورت سره سره په خپل حال پاتې شوی، چې افراط يا تفريط رامنځته شي بلکې اعتدال مراعات شوی دی. ^(۱۸)

د اعتدال دنه مراعاتولو ناوړه پايلې:

د ايو څرګند حقيقت دی چې د اسلام مقدس دين په عملي او عقيدوي چارو کې افراط او تفريط رد کړی او خپل پيروان يې ورڅخه منع کړي دي.

رسول الله فرمايلي: [بعثت بالحنفية السمحة] ^(۱۹)

زه په داسې وسط او آسان دين مبعوث شوی يم چې د باطل څخه دحق په لور يې مخه ده. افراط او تفريط په دين کې لاندې پايلې لري.

۱- افراط او تفريط په دين کې د اسلام د روح سره په ټکر کې دی او په هره بڼه چې وي محض شر او ناوړه عمل دی.

۲- افراط او تفريط په دين کې الله تعالی نه د ليريتوب او د هغه د غضب د پارولو لامل ګرځي.

۳- تشدد په دين کې د نيک عمل د انقطاع او د هغه د تداوم د مخنيوي لامل ګرځي او د شيطان د تسلط او د شخص د ګمراهي مؤثره لاره ده.

۴- غلو په دين کې د انسان د وسواس، دوامداره حزن او د سپني د تنګوالي لامل دی او د شخص د جهل او د فهم د کموالي او د دين به مقاصدو د نه پوهيدو دليل او شاهد دی.

۵- په دين کې افراط او تفريط د اسلام د مقدس دين د اصلي څيرې د بدنام کولو او د خلکو د تنفر لامل دی.

۶- څرنگه چې افراط او تفريط په دين کې بدعت دی او د بدعت يوه پايله دا ده چې د هغه کسانو وینه حلاله ده بوقلاده [﴿] وَيْلِي: (ما ابتدع رجل بدعة الا استحلت السيف) [﴾] ^(۲۰)

هغه کسان چې په دين کې بدعت خپروي، د مسلمانانو په مقابل کې د تورې ايستل هم حلال

بولي د بدعت په سبب د وينې حلالول هم د افراط يوه بيلګه ده.

د دې بحث نتيجه دا شوه چې د اسلامي شريعت غوښتنه دا ده چې مسلمان به هر حالت کې د افراط او تفريط نه ځان وساتي که په عقيدې او عبادت کې وي، که په شخصي يا اجتماعي امورو کې وي، حتی د جنگ په ډګر کې هم د رسول الله ارشاد دي چې افراط به نه کوئ ښځې، ماشومان، شيخ فاني به نه وژني او جنگي اسيرانو سره به ښه سلوک کوئ. د ښمن مري به نه مثله کوئ او د هغو په انساني کرامت به تيري نه کوئ. **ماخذونه:**

۱- الرض، ابوالحسن الشريف، محمد بن الحسين. نهج البلاغة، كلمات قصار (۶۸) مخ بدون تاريخ.

۲- ابو عبدالله محمد بن يزيد القزويني سنن ابن ماجه ۵/۳۱۴

۳- بحار الانوار ۷۱/۲۱۲

۴- البيهقي، ابوکرم محمد بن علي الخراساني، شعب الايمان ۵/۳۹۴

۵- البخاري محمد بن اسمعيل، صحيح البخاري ۱/۳۲

۶- مسلم بن الحجاج القشيري النشاوري صحيح مسلم ۱۱/۳

۷- صحيح بخاري ۳/۵۱

۸- صحيح بخاري ۱/۱۶

۹- صحيح بخاري ۱/۲۷

۱۰- صحيح بخاري ۱/۱۶ باب الدين يسر

۱۱- القرشي عبدالله بن وهب بن مسلم، الجامع في الحديث ۳۹۵/۴.

۱۲- صحيح بخاري ۸/۱۳

۱۳- التميمي، محمد بن حبان. صحيح ابن حبان ۲/۱۴۵

۱۴- الترمذي محمد بن عيسى الترمذي

۴/۵۹۹

۱۵- ابن نجيم زين بن ابراهيم. الاشباه والنظائر ۷۱ مخ.

۱۶- الشيباني ابو عبدالله احمد بن حنبل مسند احمد بن حنبل ۵/۲۶۶

۱۷- دارمي، الامام ابو محمد عبدالله بن عبد الرحمن. سنن الدارمي ۱/۴۴.

تشکیل

قسمت سوم:

ناصرالدین "دریز"

فعالیت های مدیریت اداری

۱. **فعالیت های فنی:** شامل امور تولیدی، تکامل و تطابق می باشد.
۲. **تجاری:** مسایل خرید، فروش و مبادله را در بر می گیرد.
۳. **مالی:** موارد تخصیص منابع مالی و استفاده بهینه از منابع مالی را احتوای کند.
۴. **ایمنی:** برنامه حفظ افراد و اموال در اولویت آن قرار دارد.
۵. **حسابداری:** به روند محاسبه و موجودی اجناس و حسابات، تهیه اسناد مالی، حفظ و نگهداری اسناد حسابداری و تدارکاتی امور معلومات آماری می پردازد.
۶. **فعالیت های مدیریتی یا اداری:** فرایند برنامه ریزی، سازماندهی، هماهنگی، هدایت و نظارت را به پیش می برد.

اصول مدیریت اداری

۱. **تقسیم کار:** اصل تقسیم کار یا تخصصی کردن نیروی کار برای تمرکز بر فعالیت های بهینه و کارایی بیشتر اداره می باشد.
۲. **صلاحیت و مسوولیت:** اختیارات مشمول حق دستور دادن به زیر دستان بوده و مسوولیت پاسخگو بودن در برابر اجراءات انجام شده به مجری آن بر می گردد.
۳. **انضباط:** نظم، انضباط و فرمانبرداری از قوانین برای کنترل اداره، امر مهمی تلقی می شود.
۴. **وحدت دستوردهی:** هر کارکن باید از یک مدیر مسوول دستور بگیرد.

۵. **وحدت هدف و جهت:** یک مدیر با یک هدف خاص، بخشی از فعالیت های اداره را مدیریت کند.
۶. **تبعیت منافع فردی از منافع جمعی:** منافع کلی اداره باید همواره برتر از منافع شخصی کارکنان باشد.
۷. **کارکنان:** حقوق کارکنان باید مناسب باشد، زیرا دستمزد خوب، باعث افزایش عملکرد و بهره وری اداره می شود.
۸. **تمرکز و درجه مرکزی شدن:** تمرکز به هماهنگی و هدایت یک سیستم مرکزی اطلاق می شود که برای کنترل در اداره ضروری است و نتیجه آن سازماندهی و هدایت به واحدهای مربوطه می باشد.
۹. **زنجیره دستوردهی و سلسله مراتب اداری:** دستوردهی از بالاترین سطح سلسله مراتب اداری تا پایین ترین سطوح اختیارات به صورت زنجیره ای با هم متصل اند.
۱۰. **نظم:** در هر واحد اداری هر چیز در جای درست خودش قرار داشته و به همان هدف به کار رود.
۱۱. **عدالت و انصاف:** احساس عدالت و برابری باید در ذهن و ضمیر تمام کارکنان و مدیران مربوطه وجود داشته باشد و در همه ساحات اداره این پرنسیپ مراعات گردد.
۱۲. **ثبات و ماندگاری در شغل:** پایداری و کاهش جابجایی کارکنان سبب افزایش کارایی اداره می گردد، چون افراد برای تطابق با محیط کار نیاز به زمان دارند.
۱۳. **ابتکار عمل:** در اداره ها، شور و اشتیاق و انرژی به وسیله ابتکار افزایش می یابد. به همین خاطر افراد در هر سطح مدیریتی که

- قرار داشته باشند، باید برای به کارگرفتن از اندیشه های خود آزاد باشند.
۱۴. **روحیه تیمی:** اتحاد پدیده قدرتمندی است. این اصل نیاز به کار تیمی داشته و حفظ روابط متقابل افراد با اداره را تقویت و مورد تأکید قرار می دهد. روشن است که روحیه تیمی باعث افزایش وفاداری و احساس تعلق کارکنان به اداره مربوطه می شود.
 ۲. **غیرمتمرکز سازی (۱۹۷۰-۱۹۸۰)**
تمرکززدایی به معنای تأمین ارتباط بدون واسطه با عدم موجودیت مرکز خاص است. در حالت غیرمتمرکز، برای برقراری ارتباط و رسیدن به یک هدف مشترک، مجموعه درگیر به طور مستقیم با یکدیگر تعامل و تبادل همکاری کرده و در این میان وسیله یا نهاد دیگری جهت پیوند ارتباط بین آنها در مسیر راه وجود ندارد. درست مقابل این تعریف، وضعیت متمرکز قرار دارد که همه رویه ها و پروسه ها از یک کانال و یک مرکزیت خاص عبور نموده و با واسطه به مرحله ظهور می رسند. تمرکززدایی، فرایند توزیع قدرت، ثروت و تصمیم گیری است. جوهر دموکراسی، توزیع و تجدید اختیارات و به کارگیری قدرت مشروط است. به این معنی که دارندگان قدرت، تنها در شرایط تعیین شده می توانند از نیروی قانونی خود استفاده برند. نهادها، هنگامی ارزش و اعتبار دارند که به حقوق شهروندی و قوانین نافذ احترام بگذارند. این امر از الزامات

بنیادی و شرط اقتضای آزادی اجتماعی، سیاسی و اداری است.

تمرکززدایی راه دموکراتیک کردن اداره است، زیرا تصمیمات جمعی، اعتماد کارکنان را جلب کرده و آنها را به هم نزدیک می سازد و کمک مؤثری برای تمثیل دموکراسی واحدهای محلی می کند.

به هر ترتیب، جنبش تمرکززدایی پس از نیمه قرن بیستم در میان کشورهای اروپایی گسترش یافت.

برای این که تمرکز بیش از حد اقتدار، سبب بی علاقه گی مردم نسبت به جوامع محلی و زیستن در روستاها میشد و به صورت عدم مشارکت در انتخابات محلی و شهرگرایی بروز می کرد. گرایش همگانی به کمتر کردن قدرت مرکزی و کوشش برای توانمندسازی و شکوفایی ویژگی قدرت های محلی و منطقه یی بود.

در گذر زمان، تجارب کشورهای مختلف جهان نشان داده است که تفویض صلاحیت ها و مسوولیت های اجرایی و مالی به واحدهای دومی و ساحوی، نه تنها سبب تقویت روحیه خلاقیت و همکاری میان افراد شده، بلکه از بروکراسی مزمن اداری کاسته و روند عملکرد اداره را تسریع می بخشد.

در یک فضای کثرت گرایی فکری و چند صدایی، زمینه های افزون تری برای همنوایی، ابتکارات، انکشاف و رشد استعدادهای پنهان و نهفته مهیا می گردد. رویهم رفته، فرایند غیرمتمرکز سازی که پس از دهه هفتاد در میان اداره های عامه کشورهای مختلف جهان توسعه بیشتر یافت، برای تعمیم دموکراسی اداری به تغییر چارچوب ساختار تشکیلاتی واحدهای اداری، تفویض حدود صلاحیت ها و مسوولیت های مالی و وظایف اجرایی می پردازد، ولی در کل به دو بخش عمده تأکید و ترکیب زیاده تر دارد:

(۱) تنظیم و تثبیت سیستم اداری غیرمتمرکز پایدار: توزیع قدرت و دموکراسی اداری در سازمان بر پایه و اساس مشارکت کارکنان و واحدهای مرکزی و غیرمرکزی

نهاده شده است.

واحدهای مختلف اداره بهترین محل برای مشق و تمرین دموکراسی اند. مشارکت کارکنان در امور اداری، می تواند از انتخاب کارکنان و مدیران مربوط تا اجرای برنامه ها و ارتقای عملکرد اداری ادامه یابد.

با این روش اجراآت و کنترول مرکزی تضعیف یافته و سیستم اداره غیرمرکزی پایدار تثبیت و تقویت می گردد. افزون بر آن حس مالکیت و مسوولیت واحدهای دومی بیشتر شده و سطح عملکرد افراد بهبود می یابد.

در اداره ای که دموکراسی در ارکان مختلف آن تمثیل نیابد، وزراء یا رؤساء به شکل خودمحورانه تمام امور اداری، مالی و استخدامی واحدها را اداره کنند و با شیوه های تفکرات قرون وسطایی و روش های مستبدانه کنترول اداره را در دست داشته باشند و مدیریت مشارکتی در آن جایی برای نفس کشیدن نداشته باشد، چه انتظاری از رشد استعدادها و بلوغ جمعی کارکنان در امور اداری و کاری می توان داشت و چگونه افراد می توانند اهداف اداره را به گونه درست تحقق ببخشند.

(۲) افزایش کمیت و کیفیت عرضه خدمات و کاهش کارکنان: نظر به امکانات و محدودیت های پیش آمده و برای افزایش بازدهی و کاهش هزینه های اداری، مدیریت ارشد در مشوره با متخصصان مربوطه، یک رشته تغییرات را در بدنه اداره به وجودمی آورد. در این برنامه در کنار تمرکززدایی، به افزایش کمیت و کیفیت تولیدات و خدمات اداره نیز توجه صورت می گیرد و از جذب کارکنان غیرضروری پرهیز می شود.

کمیت تولید

به طور معمول کمیت در برابر واژه کیفیت به کار می رود. هر چه که قابل پیمایش باشد، کمیت بوده و آنچه که اندازه گیری نمی شود، کیفیت است.

اگر از کمیت عبور شود، کیفیت مطرح می شود. هرگاه کمیت متوجه بودن یا نبودن باشد، کیفیت به چگونه بودن می پردازد. توجه به شاخص افزایش کمیت تولید کالاها و

فروش آن در بازار عرضه و تقاضا از بارزترین نکات هنر بازرگانی به شمار می آید.

منابع بشری و مادی مهم ترین مؤلفه های تأثیرگذار در کمیت تولید و خدمات اند. کمیت تولید یکی از اصطلاحات علم اقتصاد بوده که به معنی افزایش تولید و تهیه کالاها و خدمات مورد نیاز با استفاده از منابع و امکانات دست داشته است.

کمیت تولید، عبارت از یک سلسله فعالیت ها و اقدامات ضروری است که منابع خام و امکانات موجود را به بیشترین اندازه ممکن به کالاهای مورد نیاز مشتریان تبدیل می نماید.

تولید به هرگونه کار و فعالیتی گفته می شود که اشیاء و عناصر مورد نیاز را از طبیعت برای مصارف انسانی قابل استفاده می سازد. تولید برای ایجاد فایده تولیدکنندگان و مطلوبیت برای ارضای خواسته های مشتریان انجام می شود.

تولید، رشته ای از فعالیت های انسانی و اداری است که تولیدکنندگان، کالاها و خدمات مورد نیاز خریداران و مستهلکین را به بهترین وجه ممکن فراهم می کنند.

مفهوم تولید به معنای جامع کلمه، افزون بر جریان فروش و توزیع، شامل ارایه کلیه خدماتی می شود که در افزایش بهره وری و کمیت کالاهای تولیدی، نقش مؤثر داشته و به هنگام نیاز در دسترس مشتریان قرار می گیرند.

تولیدکنندگان برای فروش و کسب سودآوری بیشتر عوامل تولیدی را به گونه مناسب با یکدیگر ترکیب کرده و روند فعالیت های تولیدی را با کمترین هزینه به پیش می برند.

کمیت تولید یا حداظم میزان تولیدات و ارزش اقتصادی آن، یکی از مهم ترین ابزار اندازه گیری مؤفقیتهای اقتصادی شرکت ها و کشورهاست.

کالای تولیدی و یا ارایه خدمات هنگامی می تواند به عنوان یک نسخه مفید تلقی شود که با کمترین هزینه بیرون آمده و ارزش

آن برای مصرف کننده مساوی به هزینه های تولید شده آن باشد و اگر نتواند که رضایت بیشتری را جلب نماید، تولیدکننده نیز قادر به فروش کالای خود نمی شود و این امر مانند اینست که گویا تولیدکننده چیزی را تولید نکرده و مجبور به پرداخت خسارت بی مورد و اتلاف وقت گرانبهای خود شده است.

کیفیت تولید

یکی از مهم ترین شاخص های تولیدی است که تولیدکنندگان در هنگام تولید و خریداران در زمان خرید، آن را در کالاها و خدمات مورد نیاز خویش جستجو می نمایند.

در اداره های پیشرفته با وجود رقابت های نفس گیر و روزافزون، توجه به کیفیت کالاها و خدمات، اهمیت به سزایی دارد.

برای این که بتوان مفهوم کامل از موضوع کیفیت ارایه کرد، باید به این نکته توجه داشت که یک محصول مناسب ضمن این که باید ویژگی ها و صفات فزینی قابل قبول با نیازها، خواست ها و انتظارات مشتری را داشته باشد، قیمت، ترکیب کیفیت و ارزش عملکرد آن نیز معیارهای پذیرفته شده را دارا باشد.

در اصل این خریداران اند که نسبت به کیفیت و مناسب بودن محصولات و خدمات قضاوت می نمایند. به طور معمول سطح کیفیت و عملکرد محصولات تولیدی و خدماتی با روش هایی مانند: نظرسنجی و مفیدیت کارایی عینی مورد ارزیابی قرار می گیرد.

کیفیت، چگونگی چونی و ویژه گی های یک پدیده است.

از نظر اقتصادی، مرغوبیت و مطلوبیت کیفیت کالا و خدمات را تعیین می کند. از دیدگاه اجتماعی و فردی، شایستگی، لیاقت و صلاحیت، مساوی با کیفیت است.

در نگاه اداری و مدیریتی، کیفیت یک محصول یا خدمات، همان چیزی است که مشتری

می خواهد.

مدیریت کیفیت، به معنی نظارت بر فرایند ساخت و ساز محصول برای ایجاد اطمینان از مطابقت محصول با خواست های طراح و مشتری تعریف شده است. پس رعایت اصل کیفیت محصولات و خدمات ارایه شده یکی از مؤلفه های مهم در امر مشتری مداری است که یک اداره پویا و مشتری محور نسبت به آن متعهد می باشد.

نظر به برداشت و شناخت کلی از مفهوم کیفیت تولید و خدمات، این پرسش در ذهن انسان تداعی می نماید که آیا در کشور تا چه اندازه ای به مسأله کیفیت کالا و عرضه خدمات ارایه شده توسط اداره عامه و خصوصی توجه صورت می گیرد؟ و آیا نهادهای مسوول از این مسأله نظارت درست به عمل می آورند؟

به هر صورت، زمانی که بحث کیفیت تولید مطرح می شود، ابتدا این طور تصور می شود که تولیدکنندگان باید محصولاتی با کیفیت به مصرف کنندگان ارایه کنند.

یعنی مصرف کننده باید کیفیت را از تولیدکننده مطالبه کند؛ در حالی که بیشتر از مصرف کننده، تولیدکننده باید متوجه این موضوع باشد، زیرا با تولید محصولات و خدمات با کیفیت و با قیمت مناسب است که تولید کننده می تواند نظر خریدار را جلب و تقاضا را برای محصولات و خدمات خویش افزایش بخشد و سهم زیاده تری از بازار مصرفی را تصاحب نماید.

حاکم شدن فرهنگ کیفیت مداری در یک اداره اقتصادی و خدماتی، منافع تولیدکننده و استفاده کننده را به هم پیوند داده و با هم تلفیق می کند. بنگاه های اقتصادی به دنبال افزایش سود بوده و دستیابی به این هدف، مستلزم داشتن مزیت های ویژه نسبت به رقباء در بازار است.

به عنوان یک اصل پذیرفته شده، کیفیت فراگیر محصول، زمینه ساز جلب رضایت مشتریان و عامل پایدار در حصول رضایت سایر ذینفعان یک اداره برای دستیابی به موفقیت استراتژیک می باشد.

بنابر این لازم است که در دنیای هموردی باید با ساز و کارهای رقابتی در حال و آینده تجهیز شد و اصول نوین مدیریت و قواعد حضور بازی در بازارهای جهانی را آموخت و به اجراء درآورد.

اداره های تولیدی و خدماتی برای تولید محصولات و خدمات با کیفیت و متناسب با نیاز مصرف کنندگان، نیازمند مدیریت هزینه های تولیدی و خدماتی پس از فروش و افزایش بهره وری هستند و تحقق این موضوع موجب پیشتر شدن فایده تولید کنندگان خواهد شد.

شکی نیست که تهیه محصولات با کیفیت، منجر به سودآوری بیشتر بنگاه های اقتصادی می شود، ولی در عین حال به موازات افزایش کیفیت کالاها و خدمات، آنان باید توسط رسانه ها، شبکه های اجتماعی و سایر ابزار ارتباط جمعی این باور را در نزد مشتریان ایجاد کنند که محصولات و خدمات شان کیفیت لازم را دارا می باشند. یعنی محصول موردنظر بتواند اعتماد مستهلك را جلب و به یقین برساند.

افزون بر آن، مدیریت کیفیت از مهم ترین برنامه ها برای ارتقاء کیفیت محصولات و خدمات بوده که می خواهد چگونگی کیفیت را به بیشترین حد ممکن برساند. برای آن که محصولات و خدمات به حداکثر کیفیت افزایش یابد، لازم است که فاصله میان نیازها و خواسته های مشتریان با محصولات و خدمات کاهش یابد.

مشتری خواسته هایی دارد که باید درک شوند، شناخته شوند و نسبت به تأمین آن تلاش شود، در عین حال مشتری ممکن است نیازهای هایی داشته باشد که نمی تواند آن را ابراز نماید.

ولی باید توسط تولید کننده شناسایی و در نظر گرفته شود.

برای دستیابی به حداکثر ساختن کیفیت نیاز است که درسه حوزه بیشترین تلاش صورت گیرد:

ادامه دارد...

کیفیت، چگونگی چونی و ویژه گی های یک پدیده است.

الحمد لله على نعمته در صحت و سلامتی انسان از دیدگاه اسلام

ستاره "مخت"

مقدمه :

صحت یکی از نعمت های زندگی است همچون آزادی، امنیت، عدالت، رفاه، تعلیم، غذا، آب، کالا و ازدواج. شکی نیست که تندرستی و سلامتی، از نعمت های بسیار بزرگ و ارزشمند به شمار می رود، و در روند بهتر شدن زندگی هر انسان نقش بس فوق العاده و مؤثر دارد، تاجائیکه هیچ انسان در صورت برخوردار نبودن از نعمت صحت و جان جوری با وصف میسر بودن تمام امکانات و وسایل بهتر زیست و معیشت نمی تواند از زندگی خود لذت ببرد.

محیط سالم:

محیط زیست سالم یکی از نعمت های الهی بوده و حفظ آن به دوش انسان از هر نگاه می باشد، الله متعال می فرماید:

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَكْفُرُوا خُطُوتِ السَّيِّئِينَ إِنَّهُ لَكُمْ عُدُوٌّ يُبِينٌ﴾^{۱۶} ای مردم! از آنچه در زمین است حلال پاکیزه را بخورید، پیروی نکنید گام های شیطان را هر آینه او شمارا دشمن آشکار است.

یعنی ای مردم شما خود آنچه حلال است بخورید و جز کار حلال انجام ندهید و با انسان ها نیکی نموده و از کار زشت جلوگیری نماید و در زمین فساد و تباهی نکنید، حلال را با حرام خلط نکنید و از عمل آنانی که کار زشت انجام می دهند قطعاً جلوگیری نماید زیرا محیط سالم از هر زاویه از زوایای زندگی عنصر مهم است پیامبر ﷺ راجع به اهمیت صحت می فرماید: "نعمتان مغبون فيهما كثير من الناس الصحة والفراغ"^{۱۷}

از جمله نعمتهای الله دو نعمت طوری است که بیشتر مردم از آنها استفاده اعظمی ننموده، متحمل غبن و خساره بزرگی میگردند. یکی از آن صحت و سلامتی،

دیگری فراغت، داشتن وقت، و مساعد بودن فرصت برای انجام کارها و برنامه های ضروری است.

شکی نیست که صحت و سلامتی یکی از نعمت های بسیار بزرگ و ارزشمند به شمار می رود، و در روند بهتر شدن زندگی هر انسان نقش بس فوق العاده و مؤثر دارد. باتوجه به اهمیت صحت و سلامتی در بهبود زندگی، وزارت های صحت، سازمان ها و ارگانهای صحی جهان همواره تلاش می ورزند تا در جلوگیری از امراض و رفع مشکلات صحی و عوامل آن اقدامات قاطع و مؤثری را روی دست گیرند، اما با تأسف با وصف همه فعالیت ها باز هم می بینیم که مشکل صحی در جای خود کماکان باقی بوده، جامعه بشری در برابر آن به عنوان یکی از چلنج ها، بحران های لاینحل برخورد می کند. از آنجائیکه دین مقدس اسلام طوریکه از نامش پیدا است دین سلامتی و تندرستی، طهارت، نظافت، آسایش و راحت بوده، در پهلوی توجه به حل سایر مشکلات فردی، اجتماعی، مشکل صحی انسان ها و جامعه را با تأکید نمودن به حفظ محیط زیست، و تشخیص نمودن وسایل علاج، و ارائه پروگرام های وقایوی و بهداشتی مؤثر در نظر گرفته است که یک نمونه آن را می توان در این جمله کوتاه و درعین حال بسیار جامع و فراگیر پیامبر ﷺ که فرمودند:

«الطهور شطر الايمان»^{۱۸}

"رعایت نظافت و طهارت یک بخش از ایمان است"، می توان دریافت نمود.

همچنان طب اسلامی در چوکات آیات متعدد قرآن کریم، و احادیث صحیح و معتبر نبوی که تعداد آنها طبق شمارش و احصائیه ای یکی از دانشمندان به بیشتر

از سه صد حدیث بالغ می گردد، علاج و تداوی انسان مریض را از ناحیه جسمی و روحی، ظاهری و روانی در نظر گرفته است که یک نمونه بارز آن را می توان در این فرموده دیگر پیامبر ﷺ سراغ نمود.

« ما أنزل الله داء إلا أنزل له شفاء»^{۱۹}

" الله متعال هیچ مرضی را نازل ننموده مگر اینکه برای علاج و تداوی آن وسیله شفاء را هم آفریده است؛ خداوند در انسان بهترین اصول و قواعدی را مقرر کرده است، که تطبیق نمودن آن در صحنه عمل نه تنها ضامن صحت و سلامتی هر انسان بلکه تمام افراد، محیط زیست و جامعه بشری بوده و سبب نجات یافتن انسان از هرگونه انحراف امراض مزمن و خطرناک میگردد. و از همین جاست که پیامبر ﷺ انسان را به اهمیت و ارزش برخوردار بودن از نعمت صحت و سلامتی متوجه ساخته، فرموده است: «من أصبح منكم آمناً في سربه، معافى في جسده، عنده قوت يومه فكأنما حيزت له الدنيا بحذا فیرها»^{۲۰}

کسی که از خواب و خوابگاهش در حالی برخیزد که در خانه و یا محل سکونتش احساس آرامش را نماید و هم چنین از ناحیه بدن سالم و تندرست بوده و

در عین حال قوت و یا خوراکه همان شب و روزش را هم داشته باشد مثل این است که دنیا را با تمام داشته هایش بر او داده شده است.

و در یک حدیث دیگری فرمودند: « أول ما يسأل عنه العبد يوم القيامة من النعيم أن يقال له ألم نصح لك جسمك، و نرويك من الماء البارد»^{۲۱}

اولین نعمتی که روز قیامت از هر انسان در مورد آن پرسیده میشود همانا نعمت صحت است طوریکه

برایش گفته می شود آیا ما برایت جسم سالم نداده بودیم؟ و آیا ترا از آب سرد و زلال سیراب نکرده بودیم؟

اهمیت صحت را در اسلام از این جا می توان درک کرد که صحت و یا تندرستی یگانه وسیله بهتر انجام دادن تمام تکالیف شرعی و دینی است، چون انسان مریض نمی تواند به صورت صحیح نماز بخواند، و نه هم توانائی گرفتن روزه رمضان، ادا نمودن حج خانه کعبه، و خدمت والدین را ندارد، بدون داشتن صحت و تندرستی انسان نمی تواند از عهده هرگونه کار و فعالیت دیگر، اعم از صنعت و تجارت، درس و تعلیم، کمک و دستیاری مستمندان و سایر مظلومین و ستم دیدگان، و فراگرفتن سایر مهارت های فنی و حرفوی برآمده نقش فعال و مؤثر خود را در جامعه ایفا کند چون تمام این موارد فوق در پهلوی داشتن استعداد و قابلیت های ذهنی و علمی در قدم اول به صحت و تندرستی بدنی نیاز مبرم دارد.

از همین جاست که پیامبر ﷺ مسلمانان را به کسب نیرو و به دست آوردن قوت و توانائی توصیه نموده:

«المؤمن القوي خير و احب الى الله من المؤمن الضعيف وفي كل خير»^{۶۱} "مسلمان قوی و نیرومند نزد الله متعال از مسلمان عاجزو ضعیف خوبتر است" از حدیث شریف این حقیقت برملا میگردد که بر هر مسلمان مکلف و متعهد در پهلوی داشتن قوت دینی و ایمانی داشتن قوت و نیروی جسمانی که به وسیله آن از عهده هرگونه کار و فعالیت مفید بر آمده بتواند هم حتمی و ضروری است.

بغدادی در طب النبوی می نویسد:

«العافية افضل ما انعم الله به على الانسان بعد الاسلام، و لا تمكين من حسن تعرفه، والقيام بطاعة ربه إلا بوجودها، و لا مثل لها فليشكرها و لا يكرها»^{۶۲} عافیت و تندرستی بعد از نعمت اسلام بهترین نعمتی است که الله متعال بر انسان ارزانی فرموده است، و تا زمانی که نعمت صحت میسر نباشد انسان نه از عهده فعالیت و تصرف خوب برآمده می تواند، و نه از عهده طاعت و عبادت پروردگارش، و این نعمت صحت مثال و نمونه ندارد. پس باید انسان شکر این

نعمت را به جا آرد و ناشکری نکند". در حدیثی که قبلاً تذکر داده شده است، امام النووی چنین استنباط نموده است:

۱- هر انسان مکلف و عاقل حیثیت تاجر را دارد که عمده ترین سرمایه اش صحتمندی و داشتن وقت و فرصت خوب است، هرگاه انسان مکلف از این سرمایه استفاده درست نماید، می تواند مفاد خوبی به دست آرد، اما برعکس زمانی که انسان از این سرمایه خدا دادی استفاده نکند نادم و پشیمان گردیده، متحمل بدبختی و خساره جبران ناپذیری میگردد.

۲- اسلام برای وقت که همانا حیات و زندگی انسان است، و نیز برای سلامتی و تندرستی که وسیله رسیدن به کمال دینی و دنیوی است، ارزش زیاد را قایل شده است.

۳- مفهوم شکر و نعمت همانا استخدام و بهره گرفتن از آن در انجام دادن طاعت و عبادت خداوند است. نظر بر اهمیت خاص و جایگاه رفیع نعمت صحت و تندرستی در دین مبین اسلام الله متعال به حفظ نفس و جان، حفاظت و نگهداشت صحت تاکید میکند. و همچنان بخاطر تضمین سلامتی دین و ایمان، عقل و اندیشه، جان و بدن الله متعال استفاده از هرگونه اشیا و مواد پلید و نجس را که سبب مرض و یا هلاکت انسان گردد بر مسلمان حرام قرار داده، و تنها همان اشیا و مواد پاک و تازه را که سبب صحت و سلامتی انسان باشد حلال قرار داده است. و نیز یکی از وسایل حفظ صحت که اسلام بران تاکید دارد انجام دادن طاعت و عبادت الله متعال است مانند نماز، روزه و غیره که انجام دادن این ها واقعاً ضامن صحت و تندرستی فرد و جامعه است.

علاوه بر موارد فوق که همه برچگونگی توجه بیش از حد اسلام برصحت تندرستی دلالت دارد می بینیم که اسلام تدای از امراض را نه تنها مشروع قرار داده بلکه برای نجات از هرگونه مرض، و اعاده صحت از دست رفته در چوکات طب اسلامی دوا های را که در رأس آنها تلاوت قرآن و عمل قرار دارد، تجویز نموده است. سپس از تمام موارد فوق این حقیقت برملا میگردد که اسلام در پهلوی عنایت و توجه خاصی که به روح و روان انسان نموده است، جسم و بدن انسان را نیز نادیده نگرفته، و برای سلامتی هر دو در چوکات تعلیم والای قرآن و سنت، احکام و شرایع خاصی را وضع کرده است که در صورت تطبیق و عملی نمودن آن انسان می تواند سلامتی ظاهری و باطنی، روحی و بدنی اش را حفظ کند. ناگفته نماند که اسلام به سلامتی ظاهر بدن بدون داشتن سلامتی روح، تزکیه و پاکی نفس

که یکی از مهمترین اهداف بعثت پیامبران است کدام ارزش را قایل نشده است و از اینجا می توان روش اعتدال و یا وسطیت و میانه رو بودن اسلام و احکام اسلام را بصورت درست، درک نمود. طوریکه از مباحث واضح گردیده که صحت یک نعمت بزرگ خداوندی برای بشریت می باشد و صحت را می توان در رعایت نظافت و خوردن خوراکی های پاک و همچنان حفظ جنگلات و سرسبز نگهداشتن محیط زیست بدست آورد، جنگلات از یک طرف محیط را سالم و پاک می سازد از طرف دیگر یک سرمایه ملی به حساب میرود که همه مردم در آن سهم دارند، بناءً قطع جنگلات و قاچاق آن هم صدمه جبران ناپذیر به محیط زیست و صحت مردم و خیانت به بیت المال بشمار می رود، بناءً همه ما مسولیت داریم تا از محیط زیست و جنگلات خویش ولو در هر نقطه از کشور باشد حمایت نموده و علیه کسانی که دست به قطع جنگلات می زنند و آن را قاچاق می نمایند با ارگانهای امنیتی و مسؤل همکاری همه جانبه نمایم تا از دستبرد و از بین رفتن سرمایه ملی جلوگیری به عمل آید و از جانبی محیط زیست سالم داشته باشیم.

نتیجه گیری

- ۱- صحت یکی از نعمت های زندگی همچون آزادی، امنیت، عدالت، رفاه، تعلیم، غذا، آب، کالا و ازدواج.
- ۲- در نبودن صحت مفهوم لذت برای زندگی احساس نخواهد شد.
- ۳- نعمت صحت است که استعداد ها را رشد داده بارآور و ثمر بخش می کند.
- ۴- صحت خوب و تفکر سالم و منطق اصیل شخصیت را برجسته و خدمت گزار می کند.
- ۵- طهارت درهمه ابعاد، مدار و محور بوده و در دین طهارت مفتاح صلاة معرفی شده.
- ۶- صحت زمینه مجال برای عبادت بوده و فرصت ارزنده در امر تقدیم اعمال صالحه برای آخرت می باشد.
- ۷- صحت است که قوت مطرح می شود و قوت است که شخصیت مسلمان را برجسته و بارز می سازد.

مآخذ:

- ۱- صحیح بخاری. ج. ۸، ص. ۸۸
- ۲- صحیح المسلم. ج. ۱، ص. ۲۰۳
- ۳- صحیح البخاری. ج. ۷، ص. ۱۲۲
- ۴- سنن ترمذی. ج. ۴، ص. ۱۵۲
- ۵- مسند البزار. ج. ۱۶، ص. ۲۳۹
- ۶- صحیح مسلم. ج. ۴، ص. ۲۰۵۲
- ۷- صحیح بخاری. ج. ۸، ص. ۸۸

و جایگاه کارگر در اسلام

استاد امان وفا

سعی و تلاش او، تحرک و پایداری او
ضمن به بار نشاندن ساختار
اقتصادی، رفاه اجتماعی و تأمین
معیشت بشری، زمینه های رسا و
پویا برای ارتقاء به مراحل برتر و
تحصیل کرامت و جایگاه انسانی
است، که این همان بخش اصیل و
عمده ای وجود کارگر است.

مظاهر آفرینش خداوند:

جهان و تمام پدیده های موجود در آن، جلوه هایی از فضل خداوند متعال است، خدای تعالی مبدأ هر پدیده خورد و بزرگ در عالم هستی است و هیچ حرکتی بدون اراده آن ذات یکتا تحقق نمی یابد. سر رشته تمام کار ها به دست و اراده اوست و همواره لباس وجود را بر پیکر همه اشیاء می پوشاند و تدبیر خود را نسبت به آنها استمرار می بخشد.

کارگران، مظهر خلاقیت و آفرینش
خدایند و از نیروهای سودمند اثر
گزار در حیات و سعادت جامعه
بشری به شمار می آیند. چرخ عظیم
اقتصاد جوامع انسانی، با نیروی خدا
داد و با دست توانای کارگران در
حرکت و چرخش است، بناءً سعادت،

جایگاه کارگر در اسلام:

یکی از اصلی ترین اصول اقتصاد، وجود نیروی سالم، آگاه، قوی و نیرومند، ممتاز و کار آمد انسانی است. عنصری که وجود او گرداننده چرخ اقتصاد، در مسیر ساز و برگ نظام معیشتی اجتماع می باشد و این خصوصیت از ارکان مهم استقلال هر ملتی به شمار می آید؛ لیکن این تنها ناحیه فرعی و نازل وجود کارگر است اما کارگر از نگاه اسلام، انسان شریفی است که جنبه

بنابراین، دست آفرینش برای حرکت این نظام، در وجود هر فردی توان مخصوص و استعداد ویژه ای به ودیعت

نهاده، به گونه ای که فرد به تنهایی نمی تواند همه نیازهای خود را برطرف سازد و ناچار باید افراد گوناگون استعداد های متفاوت و مختلف را در جهت رفع نیازهای خود، به خدمت گیرد و از این رو، اصل استخدام امری طبیعی است، ولی چگونگی آن باید در چارچوب ضوابط شرعی، اخلاقی و ظرفیت های بشری قرار گیرد.

اسلام برای تحقق مبانی فوق و رعایت حقوق کارگر و حفظ کرامت وی و کارفرما، نکات حقوقی ظریف و دستورالعمل های اخلاقی دارد که پس از بیان ارزش و مقام کارگر به آن خواهیم پرداخت.

کرامت کارگر در اسلام

کرامت ویژه ای که اسلام برای کارگر قائل است، با هیچ ارزش مادی قابل مقایسه نیست؛ پیامبر اسلام ﷺ که انسان کامل و سرآمد همه انبیاء ﷺ و نیز معلم بشریت است، متواضعانه کف دست کارگر را می بوسد! که این ارج گزاری به کسی است تا مایحتاج خود را با عرق جبین و آبله دست تأمین می کند.

هنگام بازگشت رسول خدا از جنگ تبوک، (سعد انصاری) به استقبال آن حضرت رفت و پس از مصافحه،

حضرت پیامبر ﷺ از خطوط کف دست (سعد انصاری) پرسید که در اثر چیست؟ سعد ﷺ گفت: با ریسمان و بیل کار می کنم تا مخارج اهل و عایله ام را تأمین کنم. حضرت پیامبر ﷺ کف دست او را بوسید و

فرمود: (هذه بدلا تمسها النار)

اسد الغابة، ج ۲، ص ۴۲۰

(این دستی است که آتش

دست (سعد انصاری) پرسید

که در اثر چیست؟ سعد

گفت: با ریسمان و بیل کار می

کنم تا مخارج اهل و عایله ام

را تأمین کنم. حضرت پیامبر

کف دست او را بوسید و

فرمود: (هذه بدلا تمسها النار)

پیش از آن که عرق کارگر خشک شود، باید مزد او را بپردازید، در صورت مطالبه کارگر، تاخیر در پرداخت دست مزد و حق او جایز نیست} و گذشته از نقص اخلاقی، نقص حقوقی را به همراه دارد زیرا با شتاب کارفرما در پرداخت مزد، خستگی جسمی و روحی کارگر را می زداید و دل گرمی و نشاط بیشتری به او می بخشد؛ در مقابل کندی و تاخیر کارفرما در پرداخت مزد کارگر، اثرات منفی دارد، از این رو، اسلام با شدید ترین لحن، پرداخت نکردن اجرت کارگر را نکوهش کرده، آن را گناهی نابخشودنی و موجب محروم شدن از شمول رحمت الهی و ممنوع گشتن از استشمام بوی بهشت میداند.

ترجمه: به خدا قسم اگر یکی از شما دسته پشتاره ای از هیزم را چیده و برپشتش بیاورد برایش بهتر است از این که از هر کسی سوال کند (تگدی نماید) که آیا بر او چیزی می دهند و یا منع می کنند.

کارگر در صف مجاهد

مجاهدان راه خدا با جان فشانی و جهاد خود، امنیت سیاسی و اجتماعی را بر جامعه اسلامی هموار می کنند و کارگران با سعی و کوشش خود امنیت و استقلال اقتصادی و بهبود معیشتی را برای امت اسلامی به ارمغان می آورند؛ شاید از این رو بوده است که امام صادق کارگر را در ردیف جهاد گر در راه خدا قلمداد کرده است: کسی که کار و کوشش می کند تا نیازهای عایله خود را تأمین کند، مانند مجاهد در راه خداست؛ (الكاد عیاله كالمجاهد فی سبیل الله)

ص ۵، ج ۸۸

این سخنان زیبا، جایگاه و ارزش کارگر را در اسلام روشن میسازد و به کارگر روحیه ای پر نشاط و ملکوتی می بخشد تا در راه تولید و کسب منافع و استقلال اقتصادی و تأمین مایحتاج خود و هموعان خویش، از هیچ گونه سعی و تلاش دریغ نورزد. با روشن شدن میزان ارزشی که اسلام برای کارگر قائل

جهنم با آن تماس نمی گیرد.) این سخن و آن حرکت زیبا، نهایت احترام و ادبی است که پیامبر رحمت رهبر اسلام به کارگر ابراز کرده است.

پیامبر اکرم ﷺ در حدیثی می فرماید: (وعن عبدالله بن عمر (رضی الله عنهما) عن النبی ﷺ قال: قد افلح من المسلم، و رزق کفافاً، و فقهه الله مما اتاه) رواه مسلم ریاض الصالحین

ترجمه: به تحقیق رستگار و کامیاب است، مسلمانی که رزق و روزی کافی پیدا بکند و قناعت کرده آنچه که خداوند برایش داده است.

علی ﷺ پیر مردی را دید که تگدی می کند، پرسید این کیست؟ گفتند: او نصرانی و از کار افتاده است. آن حضرت فرمود: (استعملتموه حتی اذالكبر و عجز منعتموه! انفقوا علیه من بیت المال) تهذیب، ج ۶، ص ۲۹۲

ترجمه: تا توان داشت، او را به کار گرفتید و حال که از کار افتاده از احسان به او دریغ می دارید؛ عزت و کرامت او باید حفظ شود. از بیت المال دولت اسلامی او را تأمین کنید.

چنانچه رسول اکرم ﷺ می فرماید: (وعن ابی هريرة (رضی الله عنه) قال: قال رسول الله ﷺ، لأن یحطب احدكم حزمة علی ظهره، خیراله من أن یسأل احداً، فیعطه او یمنعه) متفق علیه ریاض الصالحین

ص ۲، ج ۴۲۰

است، اکنون به اختصار برخی از حقوق کارگر بر کارفرما بیان میشود.

الف: توافق قبلی

به خدمت گرفتن نیروی کار، باید در فضایی سالم و همراه با توافق و قرارداد قبلی باشد. بنابر این، سبک (ارزان) گرفتن نیروی کارگری و آسان جلوه دادن کار، اجبار و بیگاری (انتظار) کشیدن، نابرابری کار و دستمزد...

هم مخالف شئوونات انسانی و اخلاقی است و هم بر بازدهی، کمیت و کیفیت، اثرات منفی می گذارد. از این رو، فقهای اسلام یکی از شرایط صحت و مشروعیت به کارگیری نیروی کار را رضا و رغبت کارگر ذکر کرده اند. تحریر الوسیله ج ۱، ص ۵۷۱

« چون انسان مسلمان در امری تعهد و پیمان نماید باید در عهد و پیمانش قایم و پایند باشد. » چنانچه خداوند متعال می فرماید:

﴿ اَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَاِتٰی فَاَرْهَبُوْنَ ﴾ البقرة: ۴۰
ترجمه: وفا کنید به عهد و پیمان تان، تا کامیاب و رستگار شوید.

ب: تعیین مقدار دستمزد

پس از توافق بین کارگر و کارفرما از زوایای مختلف، هر دو طرف باید به آنچه گفته یا نوشته اند، پایبند باشند. در قواعد اسلامی است:

{ هر کس میخواهد کارگری را به کار بگمارد، ابتدا باید میزان پرداختی به وی را مشخص کند تا کارگر در صورت تمایل به آن، به کار اقدام کند }، چنانچه که رسول اکرم ﷺ از به کارگیری کارگر، پیش از تعیین مزد او نهی فرمود:

(نهی رسول الله ﷺ ان يستعمل اجيراً حتى يعلم ما اجرته) وسائل ج ۱۹، ص ۱۰

ترجمه: نهی کرده رسول اکرم ﷺ از

بکار گیری کارگر تا زمانی که کار فرما اجرت اش را تعیین نکرده باشد.

ج: شتاب در پرداخت دستمزد

از دستور های اخلاقی اسلام به کارفرما، شتاب وی در پرداخت مزد کارگر قبل از مطالبه اوست. شریعت اسلام می فرماید: { پیش از آن که عرق کارگر خشک شود، باید مزد او را بپردازید، در صورت مطالبه کارگر، تاخیر در پرداخت دست مزد و حق او جایز نیست } و گذشته از نقص اخلاقی، نقص حقوقی را به همراه دارد زیرا با شتاب کارفرما در پرداخت مزد، خستگی جسمی و روحی کارگر را می زداید و دل گرمی و نشاط بیشتری به او می بخشد؛ در مقابل کندی و تاخیر کارفرما در پرداخت مزد کارگر، اثرات منفی دارد، از این رو، اسلام با شدید ترین لحن، پرداخت نکردن اجرت کارگر را نکوهش کرده، آن را گناهی نابخشودنی و موجب محروم شدن از شمول رحمت الهی و ممنوع گشتن از استنشام بوی بهشت میداند.

وسائل ج ۱۹، ص ۱۰۷

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هر کس اجرت و دستمزد کارگری را نپردازد، لعنت خدا بر او باد (من منع اجيراً اجره فعليه لعنة الله.) همان ۵، ص ۱۰۸

پیامبر اکرم ﷺ باز فرمود:

(ان الله غافر كل ذنب الا من احدث ديناً و من اغتصب اجيراً اجره او رجل باع حراً) شرح غرر الحکم ج ۲، ص ۲۰۹

ترجمه: خداوند بخشنده هر گناهی است، جز گناه کسی که به دین بدعت گذارد یا اجرت کارگری را نپردازد یا انسان آزادی را بفروشد. اسلام بمنظور بالا بردن ارزش کار و ترفیع شأن کارگر، دستور هایی را

نیز به کارگر میدهد و عناصر محوری حرفه شریف کارگر را گوش زد میکند که ذیلاً به بیان برخی از آنان می پردازیم.

۱- انگیزه الهی داشتن:

خداوند پاک در کلام ازلی و ابدی خود (قرآن کریم) می فرماید:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰی وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴾ النحل: ۹۷

ترجمه: هر کس از مرد یا زنی کار شایسته انجام دهد و مؤمن باشد، ما او را حیات و زندگی تازه، پاکیزه و گوارا می بخشیم و از آنچه انجام می دادند بهتر پاداش و اجر می دهیم.

کارگر باید بکوشد کارش مطابق با شریعت و ره آورد انبیاء ﷺ باشد چون نفس کار میتواند طاعت و بندگی از خدا باشد و طاعت خدا، باید با هدف نزدیک شدن به او صورت بگیرد، اگر نتیجه کوشش کار، انسانی است و برای رفع نیاز خود، عایله و جامعه کار میکند، هدف خود را با تقرب به خدا قرین سازد.

۲- همت در تولید و قناعت در مصرف

عزت و شرافت هر ملتی در گرو همت عالی آن ملت است؛ چنان که پیامبر اکرم ﷺ می فرماید:

(من قنع بما رزقه الله فهو من اغنى الناس) من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۵۸

ترجمه: کسی که به آنچه خدا روزی وی کرده است قانع باشد، از بی نیاز ترین مردم است.

۳- دریغ نداشتن از کار

کارگر نباید از انجام هیچ کار مفیدی امتناع ورزد و شأن

خود را فراتر از ارایه کار سودمند بدانند و چنانکه خصیصه انبیا و اولیاء علیهم السلام چنین بوده است. حضرت ادريس نبی علیه السلام لباس می دوخت و نوح علیه السلام نجاری می کرد و ابراهیم خلیل و موسی کلیم علیهم السلام شبان بودند و پیامبر صلی الله علیه و آله نیز مدتی را به شبانی و زمانی را به تجارت گذراندند و علی علیه السلام قنات و نخلستان احداث میکرد

۴- اشتغال به کار از ابتدای روز

از آداب کار و وظایف کارگر، این است که صبح زود دنبال کار برود، زیرا در ابتدای روز از نشاط بهتر و فراغت بیشتری برخوردار است. موفقیت اونیز چشم گیرتر خواهد بود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: خدایا! صبحگاهان را که امت من در پی کسب روزی اند، آگنده از برکت فرما. (اللهم بارک لامتی فی بکورها).

من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۴۲۵

۵- میانه روی در کار

در هر امری افراط و تفریط بد است و اسلام در همه زمینه ها اعتدال و میانه روی را توصیه میکند و نیز امت اسلامی امت وسط و معتدل است چنانچه خداوند می فرماید:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ البقرة: ۱۴۳

ترجمه: و گردانیدیم شما را امتی (مختار) میانه تا بر مردم گواه باشید.

پرهیز از کسب حرام

کار و کسب حلال، طاعت و بندگی خداوند سبحان است و نه باید چیزی را که میتواند صبغه عبادی داشته باشد و انسان را به خدا نزدیک کند و موجب رشد کمالات روحی

او شود با حرام مشوب کرد.

از طرف دیگر، روزی به اندازه مقدمی رسد. پس نباید انسان آنرا از راه حرام طلب کند؛ چنانکه قرآن می فرماید: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ البقرة: ۱۸۸ ترجمه: اموال یکدیگر را به ناحق مخورید (تصرف نکنید).

۷- تأثیر سوء کسب حرام در نسل

گرچه روح انسانی مجرد است، لیکن در اثر پیوند ناگسستنی با بدن و آثار مادی، تاثیر مثبت و منفی کالا یا کار حلال و حرام، قابل انکار نیست؛ زیرا غذای حلال و حرام در تکوین و رشد فرزندان اثر گزار است و از این رهگذر، در فرزندی که حامل وراثت های بدنی و روحی پدر و مادر است، ظهور میکند و شاید گوشه ای از معنای آیه ﴿وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ﴾ الانسان: ۶۴

ترجمه: و با ایشان در اموال و اولاد (فرزندان) شان شریک شو. اشاره به همین مسئله داشته باشد.

۸- پرهیز از مزدوری:

کار ظهور کارگر و تبلور اوست. اگر کار برای دیگری باشد، گویا احساس کارگر وابسته به کارفرما و جان وی، پیوسته به اراده صاحب کار است. مزدوری، مایه تحدید آزادی کارگر و تحدید استقلال اوست.

از این رو، نباید بین کار در اسلام، که از فضیلت والایی برخوردار است و مزدوری مضموم است، اشتباه کرد و نیز نباید بین کارگر که شریف و محبوب خدا است و مزدور که سهمی از حریت و بخشی از استقلال خود را بکارفرما تفویض

کرد، خلط نمود.

۹- تجلی کرامت انسان در کار

خدای متعال در آفرینش بشر، کرامت را تعبیه نمود و هویت او را با کرم سامان بخشید و تمام شئون علمی و عملی انسان را کریمانه رهبری میکند تا در هیچ کاری به تاج کرامت وی، که اوج انسانیت اوست، گزندى نرسد.

شایسته است اصل کار، نه برای ترس از تنگدستی باشد و نه برای آز به زر اندوزی، بلکه کار باید برای هنرمندی و صبغه و مظهر خلافت خداوندی رواج یابد تا فرهنگ کار در خصوص معنویت، جز فرهنگ هنر آفرینش و زایش و رویش صنعت باشد.

۱۰- توجه به صبغه عبادی کار

توجه به عبادت بودن کار، برای کارگر تحرک آفرین و اشتیاق برانگیز است. کارگر در زمان انجام وظیفه مشغول عبادت است؛ زیرا کار در اسلام، صبغه عبادی و جنبه قدسی دارد؛ چون کسب حلال از برترین عبادتها شمرده شده است؛ چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید:

(العبادة سبعون جزءً افضلها طلب الحلال)

وسائل ج ۱۷، ص ۲۱

عبادت هفتاد جز است و برترین آنها کسب حلال است:

(الكاسب حبيب الله).

کاسب یعنی کارگر دوست خداوند است.

از این رو، توصیه شده است که کارگر برای موفقیت بیشتر، کارش را که می تواند صبغه عبادی داشته باشد، باید طهارت باطن و نیز با وضو که طهارت فقهی است آغاز کند.

فرازهای تقدیر و تشکر از هدیه‌گر

قسمت دوم و آخر

سید مسلم شاه اسدی

درجات تشکر از دیگران

در مورد انواع تشکر از دیگران روایتی از امام زین العابدین علی بن الحسین نقل شده است: {حق کسی که به تو نیکی کرده، این است که از او تشکر کنی و نیکی‌اش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه دعا کنی، هرگاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده‌ای، سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی، جبران کن.} [۱]

حضرت در این روایت یاد آوری می کند: تشکر به سه روش امکان پذیر است که بهتر است در تشکر کردن از دیگران این سه راه به نحو احسن انجام گیرد.

الف: تشکر زبانی، یعنی با زبان و الفاظ در مقابل آن سپاسگزاری و تشکرهای معمول در بین افراد جامعه است می باشد.

ب: تشکر قلبی، که همان دعا و طلب خیر و حس محبت و شفقت برای شخص نیکوکار می باشد..

ج: تشکر عملی، که در مقام عمل اگر می توانیم لطف او را به بهترین وجه جبران کنیم، همانطور که خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: ﴿وَإِذَا حُيْتُمْ بِنَجَیَةٍ فَحَبِّوْا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا﴾ [النساء: ۸۶]

(یعنی هرگاه شما راتحیت و سلامی گفتند شما نیز باید به تحیت و سلامی بهتر از آن یا مانند آن پاسخ دهید. و همانطور که در فرهنگ دینی آمده همیشه وقتی کسی به شما نیکی کرد نیکی او را بهتر و بیش تر جواب دهید تا آنجا که اگر کسی در هنگام سلام گفتن تنها به {سلام} بسنده کرد بلکه شما به وجه کاملتر به او بگویید: {السلام علیکم} و اگر گفت {السلام علیکم} شما بگویید {السلام علیکم و رحمة الله} و اگر گفت: {السلام علیکم و رحمة الله} شما بگویید: {السلام علیکم و رحمة الله و برکاته}

■ صداقت در خدمات و تشکر بیشتر

خدمات افراد جامعه مختلف است و بنا بر اختلافی که دارند تشکر کردن از آنان نیز مختلف می شود، و باید طبق همان مرتبه از فرد سپاسگزاری شود، که حضرت علی^(ع) در بیان کوتاه و پُر معنایی می فرماید: {شکر پروردگارت این است که دائماً ثنائش گویی، شکر کسی که بالای دست تو است آن است که در پیروی از او صادق باشی، شکر هم ردیف آن است که مراتب اخوت و برادری رابه خوبی انجام دهی و شکر کسانی که زیر دست تو هستند آن است که از بخشش به آنها مضایقه نکنی.} [۲]

باید بدانیم که، بیشترین لطف و مهربانی از جانب خداوند متعال، انبیای الهی و اولیای او به بشریت می رسد و لذا بالاترین سپاسگذاری از خدا، انبیاء و اولیای الهی ضرور است.

روش های قدردانی و تشکر از دیگران بسیار زیاد و متنوع است، مثلاً می توان با جملات پر مهر از آنان تشکر کرد یا کاری را برایشان انجام داد یا به نیکی از آنان یاد کرد و اقدامات لفظی و عملی دیگر...

برای شیوه های قدردانی آن هم از نوع غیرمالی روش های زیادی وجود دارد، چراکه همانطور که گفته شد پاداش های غیرمالی و معنوی اثرگذارتر هستند و دراین جا به چند نمونه از آن ها که در قدم نخست باید مسئولین بلندرتبه دولتی به آن تمسک جویند، اشاره می کنیم:

۱. تقدیر از مسئولین پائین رتبه، کارمندان و زیر دستان در مراسم رسمی و همایش ها، با ارائه لوح تقدیر و تفویض مکنّت مالی در پهلوی معاش اندک شان.

۲. نصب تصویر کارمند فعال و خدوم در نشریه و یا در پورتال (ویترین) اداره، به همراه چکیده ای بیوگرافی و عوامل موفقیت آن ها و وظیفه ای که در آن درخشیده است.

۳. فراهم کردن شرایط تحصیل برای کارمندانی که علاقه به کسب علم و دانش دارند، و یا

ثبت نام شان در بورسیه ها و دعوتنامه های کشورهای دل خواه و یا امتیاز متنوع دیگر.

۴. اعطای درجه برای کارمندان و همچنین دادن مواد مورد ضروری به آنان و خانواده شان نیز می تواند از مصادیق تشکر از زحمات آنان قرار بگیرد.

۵. از کارمندان در مجالس و محافل به قدر دانی دعوت به عمل آید و با اهدای تحایف و صرف غذا در زیر یک سقف، زمینه خورسندی و دلبستگی زایدالوصف شان را مسئولین و اداره مطبوع مساعد سازد.

۶. هدیه دادن گل یا کتاب و یا هدایای کوچک دیگری می تواند روش مناسبی برای تشکر از کارمندان باشد، و موارد دیگری که هر کس می تواند با ابتکار به خرج دادن انجام دهد.

در مورد خدمات دولتی و مسئولین و کارکنانی که در مناصب و رتب بالا قرار دارند، باید این نکته را تذکر دهیم که به این شیوه خود را قرین افراد جامعه ساختن و از این راه توفیق خدمت به مردم را حصول نمودن، از نعمت های الهی است.

که شامل حال این افراد خواهد شد و آنان باید در مرحله اول بخاطر این نعمت از خداوند متعال سپاسگزار بوده و در مرحله بعد این نعمت را به بهترین وجه انجام دهند و در خدمت مردم و رفع مشکلات اجتماع همه توان خود را بکار گیرند و مردم هم در مقابل این خدماتی که از ارگان ها و ادارات دولتی و غیر دولتی دریافت می کنند باید اول از خداوند متعال تشکر کنند و بعد قدر دان آنان باشند.

■ **قدر دانی و تشکر از پدر و مادر**

تشکر واسطه نعمت، اطاعت از خالق و حق شناسی از مخلوق است؛ نعمت حیات و قوایی که برای ادامه زندگی، لازم است از بزرگ ترین نعمت های خداوند منان برای انسان به شمار می آید؛ روشن است که این نعمت وجود ما به وسیله پدر و مادر به ما اعطاشده است و اگر آن دونمی بودند، مابه وجود نمی آمدیم؛

بنابر این طبق دستور دین مقدس اسلام، وظیفه داریم در نعمت حیات، خداوند را شکرگزار باشیم و همچنین از پدر و مادر که مجرای این فیض بزرگ الهی بوده اند، تشکر نماییم، خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید:

﴿وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَةً أُمَّهُ وَهَنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَضَّلَهُ فِي عَمَلَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَى الْأَمْرِ﴾ [لقمان: ۱۴]

یعنی ما به انسان درباره پدر و مادرش سفارش کردیم، مادرش هر روز با زحمتی روی زحمت حمل کرد (و دوران بارداری را با رنج های فراوان پشت سر گذاشت) و دوران شیر خوارگی او در دو سال (با زحمت فراوان) صورت می گیرد، به انسان گفتیم که برای من و برای پدر و مادرت شکرگزاری کن که بازگشت همه شما به سوی من است {حضرت علی بن موسی الرضا(ع) فرمودند: { مَنْ لَمْ يَشْكُرْ وَالِدَيْهِ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ؛ کسی که از پدر و مادرش تشکر نکند از خداوند متعال تشکر نکرده است }، [۳]

{ اِنَّ اللَّهَ اَمَرَ بِالْشُّكْرِ لَهُ وَ لِلْوَالِدَيْنِ؛ همانا خداوند فرمان داده است از او و پدر و مادر تشکر کنید } [۴].

در آیات و روایات فوق احترام، قدردانی و اطاعت از والدین، در کنار پرستش خداوند متعال بیان شده و مورد تاکید قرار گرفته است.

■ **قدر دانی و تشکر از همسر و فرزندان**

یکی از مهم ترین و تأثیر گذارترین روش برای رسیدن به خوشبختی و آرامش ایجاد جو تشکر و قدردانی در خانواده می باشد؛ سپاسگذاری از افعال نیک و گفتار پسندیده همسر و فرزندان در بستر و حومه زندگی می تواند رنگ و بوی نشاط و خوشبختی را به هر خانواده ای وارد نماید.

انسان امروزی برای رسیدن به خوشبختی تلاشهای زیادی را انجام می دهد، که گاه هزینه های سنگینی نیز دارد، این درحالی است که دین مبین اسلام روشهای کم هزینه و بی نظیری را برای رسیدن به خوشبختی و آرامش توصیه کرده است، و فقط کافیسست انسان با استفاده از مطالعه و یا مشاوره با این روشها آشنا گردد؛ زیرا یکی از علل عدم تشکر و قدردانی از همسر و فرزندان در زندگی، نداشتن اطلاعات لازم در مورد آثار و برکات انجام این عمل می باشد .

در اینجا به چند نمونه ای از آثار و برکات تشکر و قدردانی در زندگی خانوادگی اشاره می شود:

۱. رشد معنوی

تشکر از همسر حتی در زمانی که کار ناقصی را انجام داده باعث رشد معنوی می شود. این به این معنا است که برای رشد یافتن در زمینه معنویت جدا شدن از خانواده و جامعه کمک چندانی نمی کند، بلکه بودن در کنار افراد دیگر و داشتن یک رابطه صحیح می تواند انسان را در رسیدن به معنویت کمک شایانی نماید.

۲. خوشحال نمودن همسر و خانواده

یکی از دغدغه های زوجین انجام دادن کاری برای خوشحال نمودن طرف مقابل است؛ این کار برخی اوقات منجر به تحمل زمان و هزینه های زیادی نیز می گردد، اما یک راه ساده و کم هزینه به جهت خوشحال نمودن طرف مقابل تشکر و قدردانی نمودن از فعالیت های صورت گرفته در خانواده است، این روش می تواند بایک عمل یا گفتار ساده صورت گیرد.

۳. جلب محبت

تلاش زن و مرد برای جلب محبت همسر خود قابل توجه است، خصوصاً در شرایطی که جلوه های بیرون از خانواده برای زوجین متنوع و زیاد گشته است؛ تشکر از همسر به شیوه های مختلف کمک می کند تا انسان به راحتی بتواند محبت طرف مقابل را به خود جلب نماید.

۴. ارضای نیاز به قدردانی

هر انسانی نیازه قدردانی از فعالیتهايش را دارد که اگر این نیاز به خوبی در خانه بر طرف شود رابطه خانواده را مستحکم خواهد نمود، ضمن اینکه برآورده نشدن نیازها، عامل بوجود آمدن عقه ها و افسرده گی می باشد.

۵. ایجاد محبت و صمیمیت و تشکر نمودن از همسر می تواند سردی روابط بین زوجین را گرما بخشد.

۶. دلگرمی در کارهای خانه و بیرون

داشتن این حس که فعالیت های من در خانه و یا بیرون از منزل از چشم همسرم پنهان نبوده و او به خاطر این فعالیتها از من تشکر می کند، این دلگرمی را بوجود می آورد که شخص با تمام وجود به

انسان امروزی برای رسیدن به خوشبختی تلاشهای زیادی را انجام می دهد، که گاه هزینه های سنگینی نیز دارد، این درحالی است که دین مبین اسلام روشهای کم هزینه و بی نظیری را برای رسیدن به خوشبختی و آرامش توصیه کرده است، و فقط کافیسست انسان با استفاده از مطالعه و یا مشاوره با این روشها آشنا گردد؛ زیرایکی از علل عدم تشکر و قدردانی از همسر و فرزندان در زندگی، نداشتن اطلاعات لازم در مورد آثار و برکات انجام این عمل می باشد.

کار خود ادامه دهد، ضمن اینکه می تواند در تکمیل کارهای ناقص نیز مؤثر باشد.

۷. ایجاد دلبستگی و علاقه

معمولاً توجه به موقع و لازم می تواند یک علاقه خوب را فراهم نماید و این مهم، با تشکر از کار همسر که همان توجه به موقع است حاصل می گردد.

۸. تأثیر در رفتار و اخلاق

انسان گرویده کسی است که به کار او اهمیت دهد و احساس کند زحماتش نزد او ارزشمند است، لذا ایجاد حسن خلق و رفتار مطلوب رابه دنبال خواهد داشت.

۹. امتیاز دادن به طرف مقابل

مرد زمانی که همسرش از او تشکر کند به همسر خود امتیاز داده و حس می کند که او را دوست دارد، زیرا مردها بیش از اینکه از زنها کار بخواهند، می خواهند آنها را دوست بدارند و قدردان شان باشند.

۱۰. احساس ارزشمند و مفید بودن

ابراز تشکر نمودن، در واقع پذیرش فعل انجام شده و قبول فی الجمله ای آن است، به این بیان که فرد خود را ارزشمند تلقی می کند. تشکر کردن از افعال دیگران این حس را در شخص ایجاد می کند که او فردی مفید و کارآمد است، در مقابل عدم تشکر، فرد رادچار توهم بی فایده بودن می کند.

۱۱. احساس رضایت مندی

در خانواده کسی بابت انجام کارهای

خود مزد و یا حقوقی دریافت نمی کند و تکرار برخی کارها ممکن است ملال آور شود که راهکار پیشگیری از ملالت، تشکر از فعالیت انجام شده است، و این تشکر احساس رضایت مندی را در افراد تقویت می نماید.

۱۲. تحمل مشکلات

زندگی مشترک سرشار از مشکلات فراوانی است که باید زوجین این مشکلات را تحمل کرده تا زندگی شیرینی را تجربه کنند.

تشکر از همسر، این کمک را می نماید که شخص در روبرویی با مشکلات در راه رفاه خانواده خود بیشتر و بهتر اقدام کند، و این تشکر دلگرمی به فرد را در برخورد با مشکلات عطا می کند.

۱۳. آرامش

برای آرامش عوامل زیادی برشمردند اما از علل مهم و کارآمد می توان به { تشکر } اشاره کرد زیرا عدم این کار باعث ایجاد اضطراب و نگرانی از فعالیت انجام شده می شود.

به این بیان که وقتی از کار انجام شده تشکر نشود، فرد احساس می کند کاری که انجام داده و زمان و پول و ... را که برای این کار صرف کرده بی ارزش تلقی شده و یا نتوانسته کار مناسب را انجام دهد، این خود سلب آرامش را به دنبال دارد. اگر از اقدامات صورت گرفته به هر میزان تشکر صورت پذیرد، به فرد این آرامش را می بخشد که کارش بی ارزش نبوده و یا اینکه مورد قبول واقع شده است.

۱۴. تداوم خیرات و نیکی ها

هر انسان زمانی که بعد از انجام دادن یک کار تشویق شود مطمئناً به دنبال تکرار آن کار می برآید؛ اما عدم تشویق و توجه باعث سردی در انجام مجدد کار شده و یا اگر مجبور به تکرار باشد از انجام آن لذت نبرده، ممکن است رنج نیز ببرد.

{ امام صادق (ع) می فرماید: سپاس گذاری کن از کسی که به تو احسانی نموده، این امر باعث پایداری احسان می شود و اگر سپاسگذاری نکنی احسان دوام نمی یابد. }^[۵]

تشکر از اساتید و معلمان

به یقین پدر و مادر تنها کسانی نیستند که

برگردن انسان حق دارند (هرچند حق آنها بسیار بزرگ است) هر کس حقی معنوی یا مادی داشته باشد، باید در برابر او تشکر کرد.

علم نیز نعمتی است از جانب خداوند و باید الله متعال را در برابر این نعمت، سپاسگزاری نمود، لکن مجرای فیض علم، معلم است، لذا انسان علاوه بر سپاس از خدا، باید از آموزگاران، دوره آموزش، مدرسین و اساتید خود در هر مرتبه و مقامی که هست، قدردانی نماید؛

{امیرالمومنین علی(ع) می فرماید: «اکرم ضیفک و ان کان حقیراً و قم من مجلسک لابیگ ومعلمک وان کنت امیراً» (مهمانت را احترام کن اگر چه او از نظر شخصیت اجتماعی ارزش والایی ندارد و همچنین به احترام پدر و معلمت قیام کن و به پا خیز، اگر چه فرمانروای جامعه باشی) }^[۶]

■ چگونگی تشکر کردن

برای انجام هر کاری شیوه و روشی وجود دارد، تشکر کردن از دیگران نیز دارای روش های گوناگونی است که باید به صورت صحیح انجام شود، تا بتواند حق کسی که لطف کرده و خدمتی را انجام داده است اداء شود، همانطور که در روایتی می خوانیم: { مَنْ صَنَعَ بِمِثْلِ مَا صُنِعَ إِلَيْهِ فإِنَّمَا كَفَاهُ وَمَنْ أضعَفَهُ كَانْ شُكْرًا } (هرکس در برابر خوبی ای که به او شده همانند آن را انجام دهد آن راتلافی کرده است و اگر بیشتر از آن خوبی کند، سپاسگزاری نموده است)^[۷]

۱. قدردانی باید دقیقاً از افرادی که لازم است انجام گیرد به این معنا که اگر بخواهیم از همسر خود در مقابل عملی که انجام داده قدردانی نماییم باید این

سپاسگزاری را از خود همسر

انجام دهیم نه فرزندان.

۲. کیفیت و کمیت قدردانی باید

متناسب با کیفیت و کمیت عمل

انجام شده باشد.

۳. سعی کنیم قدردانی از شیوه

های کلامی و غیرکلامی توأم

استفاده کنیم مثلاً تشکر کردن

با جبین باز و همراه با لبخند

زدن .

۴. عمل قدردانی را محدود به سن

اشخاص نکنیم مثلاً نگوئیم که چون

بچه کوچک است نیاز به قدردانی ندارد.
۵. موضوع یا مسئله ای که از آن قدردانی می کنیم باید دقیقاً مشخص شود تا فرد متوجه شود از کدام کار او قدردانی نموده ایم.

■ روشهای تشکر از دیگران

هرچند راه و رسم تشکر در موقعیتهای مختلف متفاوت بوده اما بیان راه های آن، به فرد این امکان را می دهد تا بتواند در موقعیت های مختلف از روشی که احساس می کند مفید و کارآمد است استفاده کند.

۱. تشکر کلامی:

در موارد زیادی کلمات می توانند احساسات و عواطف انسان را به دیگران منتقل کنند یکی از این موارد زمانی است که خیر و نیکی از طرف مقابل به انسان رسیده باشد که با جملات احساسی و تشکر آمیز می توانیم از او سپاسگزاری کنیم.

۲. تشکر نوشتاری:

در بعضی اوقات کلام یارای تشکر از دیگران را ندارد و امکان تشکر زبانی وجود ندارد که در این مواقع می توان با نوشتن نامه یا متن یا پیامی قدر دانی و سپاس خود را از طرف مقابل به بهترین صورت انجام دهیم.

۳. تشکر با علائم رفتاری:

یکی دیگر از راه های تشکر کردن از دیگران عکس العمل خاصی است که فرد می تواند انجام دهد و به شخصی که لطفی در حق او کرده بفهماند که قدر دان زحمات او است این عکس العمل خاص می تواند لبخند محبت آمیز یا نشان دادن حالت رضایت و خوشحالی در چهره یا علائم احترام یک دیگر باشد.

۴. جبران کردن و همکاری در اتمام کار:

در مواردی تشکر کردن از دیگران همراه با عمل انجام می گیرد، یعنی کسی که برای ما کاری انجام می دهد، اگر می توانیم در تمام کردن آن کار و یا در مواردی که نیاز به کمک داشت کمکش کنیم.

۵. اهمیت دادن به طرف مقابل:

یکی دیگر از راهکارهای جبران زحمات دیگران صرف نمودن زمان، یا حمایت کردن و یادرک کردن او می باشد که با این امور می توانیم زحمات او را جبران کنیم و به او بفهمانیم که لطفی را که کرده فراموش نکرده ایم .

۶. ابراز و اظهار تشکر کردن:

یکی از نکاتی است که در هنگام تشکر کردن باید مراعات شود، تا هم قدرشناسی خود را ثابت کنیم و هم دیگران تشویق شوند که کارشان را تکرار کنند.

۷. امور مورد توجه در تشکر کردن:

از اموری که در موقع تشکر کردن باید توجه داشته باشیم نگاه کردن به طرف مقابل و بردن نام و انجام اعمالی است که مراتب محبت انسان را می رساند.

۸. ابراز صداقت:

در هنگام تشکر کردن باید صادقانه تشکر کرد و واقعی بودن آن را نشان داده و از سپاسگزاری ساختگی خودداری کنید؛ چرا که به راحتی قابل تشخیص است همان طور که تشکر صادقانه این گونه است.

۹. تقویت مواهب مثبت اندیشی:

عادت سپاسگزاری را ملکه ذهن خود کرده و به دنبال موقعیت هایی باشید تا از مواردی که به ظاهر آشکار نیستند تشکر کنید، با تمرین این تکنیک ویژگی مثبت اندیشی را در وجود خود تقویت و همواره به دنبال کشف مواهب پیرامون زندگی برخواهید آمد.

■ راهکارهای عادت به تشکر کردن

خیلی از افراد با اینکه می دانند کاری درست و پسندیده است و انجام دادن آن کار به نفعشان می باشد اما به لحاظ این که نمی دانند که چگونه باید آن کار را انجام دهند، از اقدام به آن صرف نظر می کنند و یا اینکه کاری را که درستی آن را می دانند، به خیال اینکه کار سخت و دشواری است و از توان آنها بیرون است انجامش نمی دهند؛

{ تشکر } کردن نیز یکی از همین کارها است که برخی از افراد هستند که غرورشان یا خصلت های دیگری، نمی گذارد از دیگران تشکر کند و یا اینکه می خواهند تشکر کنند ولی راه و روش تشکر کردن را نمی دانند، پس باید خود را به این امر عادت دهند و روش های صحیح انجام این امر مهم را بیاموزند، چندین نمونه برای عادت دادن خود به این خصلت بیان

می شود که بهتر است با تمرین و عمل کردن انسان سپاسگزار و قدر دان باشیم:

☆ اگر بدانیم شکر گزاری چه عادت زیبایی است و چه فایده هایی دارد هر چه زودتر به آن عادت می کنیم.
☆ آموختن و عادت کردن به گفتن واژگانی همچون متشکرم، سپاسگزارم، قدردانی می کنم، ممنونم و ... یا مهارت های غیر کلامی مثل لبخند زدن و ... که اگر این امور در زندگی روزمره مان به سپاسگزاری در مواقع لزوم عادت کنیم آن گاه است که زندگی شیرین می شود.
☆ قدردانی و تشکر را از کلمات و جملات کوچک شروع کنیم تا به جملات بزرگتری برسیم مثلاً گفتن متشکرم یا ممنونم ...

☆ تمرین به روش تجسم خیالی یعنی افرادی که قرار است از آنها قدردانی کنیم ابتدا آنها را مجسم کرده و به ایفای نقش بپردازیم.

☆ روش دیگر تمرین در مقابل آینه است، به قول جامعه شناسان لازم است با تمرین روبروی آئینه، شیوه ای است که انسان می تواند به مهارت های زیادی با استفاده از آن دست یابد.

منابع عمومی:

کتاب و مقاله شناسی تشکر از دیگران
۱. بررسی نقش تربیتی تشکر و سپاسگزاری از نظر فردی و اجتماعی با استناد به آیات قرآن مجید، دانشگاه آزاد اسلامی اراک،
۳. مقاله شکر گزاری و سپاس از دیدگاه قرآن و روایات، یوسف کاظمی در سایت ۲. { ۱۰۰ } روش برای تشکر کردن، سیلیا هادون با ترجمه در سایت.

منابع

۱. قرآن
۲. نهج البلاغه
۳. غررالحکم و دررالکلم، بیروت: مؤسسه الاعلمی
۴. حرّ عاملی، محمدبن حسن، تفصیل وسائل .الی تحصیل مسائل الشریعة،
۵. حسن بن علی بن شعبه حرّانی، تحف العقول عن آل الرسول،
۶. صدوق، علل الشرایع، انتشارات مکتبه الداوری،
۷. محمد بن مکی، الدرة الباهرة من الأصداف الطاهرة.

حسد د قرآن کریم او نبوي احاديثو په رڼا کې

سيف الرحمن "حبيبي"

خير لار کې يې ولگوي يا دا هيله وکړي چې د کتاب الله حافظ شي او شپه او ورځ يې ولولي او دا هيله نلري چې د مال څښتن او د قرآن لوستونکي په خپل مال او د قرآن په يادولو کې ستونزو سره مخ شي همدا مباح حسد دی چې غبطه ورته ويل کيږي. ابن منظور رحمه الله وايي: د محسود د نعمت زوال هيله کولو ته حسد وايي. او (حسده يحسده و يحسده حسدا و حسده) هله ويل کيږي کله چې انسان دا تمه وکړي چې د هغه نعمت او فضيلت ده ته راشي يا تری لری شي.

حسد په اصطلاح کې: د نعمت بدليدلو او د منعم عليه نه یی د زوال سره مينه درلودلو ته وايي.

جرجاني رحمه الله وايي: (الحسد تمنی زوال نعمة المحسود الى الحاسد)

ترجمه: حسد عبارت دی د زوال د نعمت د محسود نه حاسد ته.

جاحظ وايي: حسد دپته وايي چې:

انسان د هغه فضيلت په ليدو سره

ودرد يری چی په بل انسان کې یی

گوري او هڅه وکړي چې هغه

فضيلت تری لری شي چې دا په

هرچا کې ناوره او بد خوی دی.

ماوردي رحمه الله وايي: (حقیقة الحسد شدة

الأسى على الخيرات تكون للناس

الأفاضل)

ترجمه: د حسد حقيقت دادی چې:

ښو خلکو کې د ښيگڼو په شتون

ب: لغتاً.

ج: اصطلاحاً.

ح: حکم يې.

ه: حسد د قرآن کریم په رڼا کې.

هه: حسد د حديثو په رڼا کې.

و: حسد د علماؤ د اقوالو په رڼا کې.

ز: د حسد ډولونه

خ: د حسد ځينې زيانونه.

۱- حسد مصدردی له حسد يحسد او يحسدُ په زيراو پيښ د سين باندی.

(او حسد تک علی الشئ او حسد تک الشئ)

په يوه معنا دي. قيومی وايي: (حسدته علی

النعمة وحسدته النعمة حسداً) د سين په زور

سره ډير کارول کيږي د سکون نه دوهم

مفعول ته پخپله هم متعدی کيږي او په

حرف سره هم دا هله وايي چې: نعمت ورسره

ښه و نه گڼي او هيله کوی چې تری لری شي.

د تحقيق خاوندان وايي: چې دا غبطه نده

ځکه حسد د منافقينو صفت دی او غبطه د

مومنانو.

امام راغب وايي: روايت شوی چې: ((المؤمن

يغبط والمنافق يحسد)) مومن غبطه کوي او

منافق کينه کوي. همدا معنا ده په دی وينا د

الله ﷻ کې:

﴿حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ﴾

البقرة: ۱۰۹

او: ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾

العلق: ۵

او د پيغمبر ﷺ پدی وينا کې چې فرماي:

(لا حسد الا في اثنتين) هغه داسی چې یو سړی

دا تمه وکړي چې الله ﷻ څه مال ورکړي چې د

مسلمانانو ورونو دا تريخ حقيقت کيدای شي ټول راسره ومنی چې: د مسلمانانو پيړی له هر پلوه غرقه ده يعني نه ماديات لري او نه معنويات په داسی حال کې چې دواړه لري خو واکي يې دښمن سره دي داوسنيو مسلمانانو حالت داسی دی لکه یو سړي ته ما وويل: فلانی کار چې کيده ته چيرته وی؟ هغه راته په خواب کې وويل: زه ووم، نه ووم، مسلمان هم شته خونشته، دا به هم راسره قبوله کړی چې د مسلمان ډيره پروسه اوتوکل په معنوياتو وي چې په خواشینی سره هغه هم په نشت حساب ده که کوم مسلمان يا د مسلمانانو کومی ډلی کې څه ناڅه وي د هغی د مينځه وړلو او بی اغيزی کولو لپاره اوسنيو اسلام دښمنو او مسلمان دښمنوداسی حالات راوستل چې هغه له منځه لاړشي اومسلمانان تش لاس واوسپري په تيره بيا يهودو او نصاراؤ په ډير مهارت سره وکولای شول دغه ناوره او کرغېړن مرض په مسلمانانو کې دود او رواج کړي او په رواجولو کې يې هومره بريالي دي چې هېواد په هېواد، ټبر په ټبر، کلي په کلي کورپه کور آن وگړي په وگړي کې يې پيدا کړی.

هو مسلمانو ورونو هغه مرض چې د کفارو لخوا په مسلمانانو کې خپور شوی او هر څه د ځان سره لاهو کوي هغه حسد يا کينه ده چې پدی ليکنه کې د همدی مرض په اړه په لاندی ډول معلومات درکوو:

الف: پيژندنه يې.

سخت خفه کیدل.

مناوي ﷺ وايي: د مستحق نه د نعمت د زوال هيله. او ويل شوي چې: حسد د نعمت خاوند سره ظلم دی هله چې هغه نه د نعمت د زوال هيله وشي او حاسد ته ورکړشي.

کفوي وايي: د مالونو او ملکونو د زیاتوالي له امله په خلکو کې د زړه بدلون.

راغب ﷺ وايي: حسد د مستحق نه د نعمت د زوال تمه او کله کله ددی ترڅنګ د نعمت د له مینځه وړلو هڅه هم وي.

د حسد نه د لږوالي فضیلت

ماوردي ﷺ وايي: پوه شه چې: حسد ناوړه عادت دی، د دی ترڅنګ چې بدن ته ضرر رسوي او دین فاسدوي آن چې الله ﷻ د دی له شر نه پناه غوښتلو باندی امر کړی او فرمایي: ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ د حسد او سیالي ترمینځ توپیر: کله چې حسد په ښو خلکو کې د فضایلو په شتون کلک خفه کیدو ته وایي نو دا د سیالی او منافسی سره توپیر لري او کله کله یو قوم غلطي کوي او وایي چې: په خیر کې سیالي همدا حسد دی خو خبره دغه شان نده ځکه سیالي د غوره خلکو سره د تشبیه غوښتنه ده پرته لدی چې زبان ورورسوي اود حسد پایله ضرر دی ځکه نهایت دادی چې غوره کسان خپل غوره والی له لاسه ورکړي بی لدی چې ده ته فضل ورسیږي. نو منافست فضیلت دی ځکه چې د افاضلو د فضیلتونو او ورپسی اقتداء کولو ترلاسه کولو غوښتنه کوي.

پدی هم باید پوه شو چې انسان سره دخلکو حسد دهغه د فضیلت او نعمت ورته د رسیدو په کچه وي. که فضل یې زیات شو کینه گرکي یې زیاتېږي او که لږ شول دوی هم کمېږي. ځکه د فضل سرګندیدل حسد راپاروي او د نعمت راپیدا کیدل بدلون دوچنده کوي.

د بخل او حسد ترمینځ توپیر :- الکفوي ﷺ وايي: حسد او بخل پدی کې سره شریک دي چې ددی عادتونو لرونکي غواړي چې د بل نه نعمت منع

شي بیا بخیل پدی جلا کېږي چې: نعمت والا څه ورنکړي او حاسد داتمه لري چې دده پرته بل هیچا ته څه ورنکړای شي.

د حسد او غیظې ترمینځ توپیر :- امام کفوي ﷺ وايي: غیظه دینه وایي چې: انسان داتمه وکړي دهغه بل په څیر نعمت ورسره وي بی لدی چې د هغه بل نه دی لارشي. خو حسد د بل د نعمت د ازالې څخه عبارت دی. بله دا چې غیظه د مومن صفت دی او حسد د منافق صفت دی.

د حسد لاملونه

امام ماوردي ﷺ وايي: دحسد لاملونه دری دي: **لومړی:** د محسود بغض نوخواپې بدېږي چې نعمت پری ښکاره شي او یامننه تری وشي نو حسد راپاروي چې بغض پکې وي خو دا ډول عام ندی اگرکه ډیر زیانمن دی ځکه ټولو سره خلکو بغض نشي کیدای.

دوهم: داسی فضل په محسود کې پیدا شي چې دی یې نشي کولای نو مخکی والی یې نشي زغملای نو حسد یې راپاروي.

دریم: دا چې په حاسد کې د فضایلو سره یې ورانه وي او نعمتونو سره یې بخل وي.

امام غزالی ﷺ ځینی نور اضافه کړي لکه: **څلورم:** د موخو د لاسه وتلو ویره کله چې د یومقصود لپاره گن کسان وي نو هریو د بل سره حسد کوي لکه د بنو حسد د مېړه په سراو...

پنځم: د ریاست مینه او منزلت غوښتنه بی لدی چې موخی ته ورسیږي. لکه چې یو سری غواړي چې د ژوند په یوه څانګه کې بی سیاله وي نوکله چې اوري د دنیا په بل کنج کې یې سیال پیدا شوی خفه کیږي او مړینه یې خوښوي او غواړي چې وجه مشترک یې تری زایل شي لکه پوهه، زهد، پانګه او خوښي. ځینی خلکو کې دغه ټول لاملونه وي نو حسد یې ډیروي او حسد ښکاره کوي.

د حسد علاج او درملنه

حسد په لاندی کړنوله مینځه ځي خو چې کلکه اراده پکې وي:

۱- حسد نه کولو کې د دین اتباع او الله ﷻ ته رجوع د دین په ادبونو کې ده، خپل نفس به قانع کړي چې حسد بدمرغه خوی دی او کرار

کرار به ددغه سخت کار (حسد) پرېښودل پری آسانه شي.

۲- سلیم عقل چې د حسد پایلی بدی وگني او د نفس د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

امام فخرالدین رازي ﷺ په خپل تفسیر کې داسی وایي: د حسد زوال په دوه شیانو راځي: علم او عمل، په علم کې دوه مقامونه دي: اجمالي، تفصیلي.

اجمالي دا چې: په دنیا کې څه څیزونه دي د الله ﷻ د قضاء او قدر د لوازمو څخه دي. او بله دا چې مقدورته تسلیم شو کله چې په قضاء او قدر رضا حاصله شوه حسد له مینځه ځي.

او تفصیلي دا چې: پدی خبره یقین وساتو چې حسد انسان ته دنیوي او اخروي زیانونه لري پدی توګه چې:

۱- حسد کې د الله ﷻ د حکم سره جګړه راځي بندگانوته دهغه په ویش کې او عدل کې په خلکو کې له حکمت سره.

۲- د مومنانو سره کینه انسان د اولیاء الله نه بیلوي چې دبندگانو خیر غواړي او ابلیس او نورو کفارو سره ورګډیږي چې د مؤمنانو خیر نه غواړي.

۳- د حسد په پایله کې لوی عذاب دی په آخرت کې. او زیان یې په دنیا کې دادی چې حاسد به تل په غم او کړاو کې وي ځکه هر نعمت چې سیال ته رسیږي حاسد په عذاب کې وي او هره بلاء چې پری نه راځي دی دردیري نوتل به مغموم او مهموم وي نو هغه څه یې ترلاسه کړ چې دښمن ته یې غواړي بیا چې دغه غم دوامداره شي رنځور به شي او روغتیا به یې ورکه شي او په وسوسو به اخته وي.

محسود لپاره هیڅ زیان نشته ځکه نعمت د الهي مقرراتو په بنسټ تل ورسره وي ، بله دا چې د حاسد لخوا مظلوم دی په تیره بیا چې حسد د وینا او کړنی په بڼه سرګندشي لکه غیبت او تور نو دا د الله ﷻ لخوا محسود ته ډالی ده. حاسد په خلکو کې رټلی او خالق لخوا ملعون دی چې د محسود ستره هيله همدا ده. او ابلیس ډیر زیات پری خوشحالیږي.

علامه ابن قيم رحمه الله وايي: د محسود نه د حاسد شر په لسو څيزونو دفع كيدای شي:

۱- د شر نه يې الله جل و الله ته ورتلل.

۲- د الله جل و الله تقوا ساتنه په امر او نهی كې ځكه چې تقوا وكړي الله جل و الله يې ساتي او بل چاته يې نه سپاري.

۳- د خپل دښمن په وړاندې صبر وكړي، جگړه ورسره ونكړي، شكايه يې ونكړي، او د ضرر يادونه يې ونكړي.

۴- په الله جل و الله توكل (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ) الله جل و الله ورته بسنه كوي.

۵- زړه به پكې نه بوختوي، پام دې ورته نه كوي، ورنه ډارېږي دې نه، سوچ دې پكې نه كوي.

۶- الله جل و الله ته مخه كول، اخلاص دې ورسره وكړي او د الله محبت او رضاء دې خپله موخه وگرځوي.

۷- له گناهونو نه دې كلكه توبه وباسي.

۸- تروسي پورې دې صدقه او احسان وكړي، ځكه صدقه او احسان د بلاء او نظر په دفع كولو كې ناآشنا اغيز لري.

۹- دا سبب په نفس باندې ډير سخت وي هغه د حاسد، باغي او موذي د حسد اور په نيكي كولو ورسره مرثي، كله يې چې حسد د، ضرر، او بغاوت زيات شي اوته احسان ور زيات كړي نو حسد به يې كم شي.

حسد قرآني آيتونو كې

د قرآن كريم په ډيرو آيتونو كې د حسد غندنه شوي ده او د يهودو او نصاراو عادت كڼل شوي چې يوازې يوايت يې د بيلگي په ډول ليكم:

﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ الفلق: ۵

او د حسد كوونكي له شر نه چې حسد وكړي.

حسد په نبوي حديثونو كې

رسول الله په خپلو زرينو ويناو كې د حسد رتبه كړې او خپل امتيان يې ترې منع كړي دي چې د بيلگي په ډول يې يو حديث ليكم: (عن الزبير بن العوام رض ان النبي صلى الله عليه وسلم قال: د ب اليكم داء الامم: الحسد والبغضاء هي الحالقة، لا اقول تحلق الشعر ولاكن تحلق الدين، والذي نفسى بيده لا تدخلوا الجنة حتى

تؤمنوا، ولا تؤمنوا حتى تحابوا افلا أنبئكم بما يثبت ذاكم لكم؟ أفشوالسلام بينكم).

رحمة للعلمين جل و الله په دې حديث كې فرمايي: د پخوانيو قومونو رنځ تاسو كې لار پيدا كړه چې حسد او بغض دې او خړبونكي دې دانه وایم چې ويسته خبري بلكي دين خړېي (له مينځه وړي) قسم مې دې په هغه الله جل و الله وي چې زما نفس يې په واک كې دې چې څو مومنان نشي جنت ته ننوتی نشي او مومنان كيدای نشي ترڅو يوبل سره مينه ونكړي آيا هغه څه درته ونه ښيم چې دا كار دركې كلك شي؟ خپل منځ كې سلام خپور كړي.

د حسد د بدې په اړه د علماؤ اثار او اقوال

علماؤ د حسد بدې په اړه ډيري ويناوې كړي دي چې يوازې د ابن سيرين رحمه الله وينا رانقلوو: د دنيا په كار مې له چا سره حسد ندې كړې ځكه كه هغه جنتي وي نو څنگه ورسره حسد وكړم هغه څنډه د جنت ده. او كه دوزخي وي نو د دنيا په كار څنگه حسد ورسره وكړم پداسې حال كې چې هغه اور ته ننوځي.

د حسد مرتبي

امام غزالي رحمه الله وايي د حسد څلور مرتبې دي:-

۱- حاسد دا خوښوي چې نعمت له مينځه لاړ شي كه ده ته هم ونرسېږي او دا وروستې بد حسد دى.

۲- حاسد غواړي چې د هغه نه نعمت واخستل شي او ده ته ور كول شي لكه ښه كور ښايسته ښځه او

۳- هغه نعمت نه غواړي بلکې د هغه په څير ځان ته غواړي نو چې ترلاسه يې نشي نو زوال يې غواړي.

۴- د ځان لپاره د هغه په شان غواړي خو چې ترلاسه نشو نو زوال يې نه غواړي.

د حسد ځينې زيانونه

۱- الله جل و الله غصه كيدل چې معارضه ورسره وشوله او گناوې راټولې كړي.

په مخالفت سره يې.

۲- د نفس حسرتونه او بدن رنځورتيا بيا پښيماڼي او بې درمله مرض.

۳- د مرتبي تيب والى او حيثيت راويدل.

۴- د خلكو نفرت ترينه راځي او هيڅوك به

مينه ورسره نه لري.

۵- حسد بد مرغي راوړي او نعمتونه له مينځه وړي.

۶- حسد د سترو زيانونو چينه او بوگونوونكو ناخوالو كيلى ده.

۷- حسد زړه كې كركه راټوكوي.

۸- په ټولنه كې دورانى څټك دى.

۹- د نفس د سپكاوي او رذالت دليل دى.

د حسد د زيانوالى سبب

امام فخرالدين رازي رحمه الله د دې سرليك لاندې لوى بحث كړى چې دلته يې لنډيز را اخلو: - پخوا ياد شوي لاملونه د حسد هغه

قوم كې زيات وي چې: روابط پكې وي او ناسته او ولاړه سره كوي او يو دبل سره شخړو ته اړ كيږي او گټې يې گډې وي مثلاً گورو چې عالم له عالم سره كينه كوي نه دعايد سره، عابد د عابد سره نه د عالم سره، سوداگر د سوداگر سره حسد كوي، پښ د پښ سره كينه كوي نه د بزاز سره، انسان د نورو په پرتله خپل ورور او تره زوى سره زياته كينه كوي ځكه موخه مادي گټې دي خو كله چې معنوي گټې په نظر كې وي نو كينه نه وي د همدې لامله ددين علماؤ تر مينځ كينه نه وي ځكه موخه يې د الله جل و الله معرفت وو او هغه داسې سيند دى چې ساحل نه لري او ضيق پكې نشته. هو كله چې د علماؤ موخه مال اوجاه وي نو حسد كوي په همدې اړه پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايي: ترجمه: شپړكسان د حساب نه وړاندې اور ته ننوځي: اميران په جور، عربان په عصبيت، بزگران په كبر، سوداگر په

خيانت، كليوال په ناپوهي، او علماء

په حسد كولوسره.

(الله جل و الله دې مونږ د دې بد رنځ نه

وژغوري)

اخلايكونه:

۱- لسان العرب لابن منظور.

۲- التعريفات للجرجاني.

۳- احياء علوم الدين للامام غزالي.

۴- تفسير كبير للامام فخرالدين الرازي/

شرح آية و مأكفر سليمان ولكن الشياطين كفروا.

۵- المكتبة الشاملة بحث الحسد.

د ماشومانو په تعليم كې د مشرانو مسروليت

شمس الرحمن "فرحان"

دوى په دين كې د ژورپوهنې څخه منع نكړې. فقه ژورپوهنې ته ويل كېږي. نو مطلب دا چې د انصارو ښځو په لوره كچه پوهنه ترلاسه كړې وه .

د دې وجه دا وه چې پېغمبر ﷺ د ښځو ښوونې او روزنې ته ځانگړې توجه درلودله : لكه راتلونكې حديثونه چې ئې څرگندوي :

عن ابن عباس: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ، فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ، فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ، فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطُ وَالْخَاتَمَ، وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ . [٥]

ترجمه: د ابن عباس رضي الله عنه څخه نقل دی چې پېغمبر (د اخير لمانځه) ته ووتی په داسې حال كې چې بلال هم ورسره وو ، (خطبه ئې وړاندې كړه) گمان ئې وكړ چې ښځو ته ئې خبره نه ده اورولې، نو ئې هغوى ته نصيحت وكړ او په صدقه وركولو ئې امر كړې . ښځې به خپل غوړوالي او گومتى وړ اچوله او بلال د خپل پټو په يو برخه كې، هغه (چنده) جمع كوله .

لنډه دا چې اسلام د پوهې او معرفت په ډگر كې ښځه ډېر لوړ مقام ته رسولې او په ډېرو حالاتو كې مرجع گرځولې ده: عائشه (رض) د دين په رسولو كې ښكاره بېلگه ده چې د قرآن مفسره او د نبوي احاديثو يوې ډېرې برخې حافظه وه . د صحيح البخاري يوه نسخه د كريمه بنت احمد په نامه يادېږي . يعنې يوه بشپړه نسخه ئې د ښځې په قلم نقل شوې ده . [٦]

د حديثپوهانو د سوانح په كتابونو كې د ښځينه حديثپوهانو لوى نوملړ شته . [٧]

فَعَلِمُوهُمْ» . [٢]

ترجمه: مالك بن حويرث ويلي: پېغمبر ﷺ موږ ته وويل: خپلو كورنيو ته ورشئ ، هغوى ته ښوونه وكړئ .

په دې خاطر چې اسلام خپل لارويان علم ته ډېر هڅولي، د صحابه كرامو ښځو هم د علم غونډو ته تلواړكوى، بلكې د نبې ﷺ څخه ئې وغوښتل چې دوى ته يوه ورځ وټاكي ترڅو دوى په دا ورځ كې د ده څخه څه زده كړي: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيثِكَ، فَأَجْعَلَ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تَعْلَمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ، فَقَالَ ﷺ: اجْتَمِعْنَ فِي يَوْمٍ كَذَا وَكَذَا فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا فَاجْتَمِعْنَ فَأَتَاهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللَّهُ. (٣)

ترجمه: ابو سعيد خدرې رضي الله عنه وايي: يوه ښځه رسول الله ﷺ ته راغله وئې ويل: اې د الله رسوله ! نارينه وو ستا حديثونه زموږ څخه وړي. نو ته د خپل لوري موږ ته يوه ورځ وټاكه چې موږ درته راسو، ته به هغه څه موږ ته را زده كړې چې تا ته درزده كړي دي. نو پېغمبر ﷺ وويل: په فلانې ورځ په فلانې ځاى كې تاسو خپله غونډه جوړه كړئ، نو هغوى هم خپله غونډه جوړه كړه، رسول الله ﷺ ورته راغلى، هغوى ته ئې د هغه څه ښوونه وكړه چې الله ده ته ښوولي وو.

د مدينې د انصارو ښځو دا ځانگړتيا درلوده چې پوښتنه او زدكړه ئې كوله: عائشه رضي الله عنها وايي: نَعِمَ النِّسَاءُ نِسَاءً الْأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْنِ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ. (٤)

ترجمه: د انصارو ښځې ښه ښځې وې؛ حيا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْجِبَارَةُ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ.

(التحریم: ٦).

ترجمه: اې مؤمنانو! خپل ځانونه او كورنى د داسې اوره وساتئ چې د سوند شيان ئې انسانان او ډېرې دي ، داسې ملائكت ورباندي مقرر دي چې سخت ټينگ دي، په هغه څه كې د الله بې امري نه كوي چې امر ئې ورته كړى او هغه څه كوي چې دوى ته ئې امر كېږي.

دلته الله مؤمنانو ته امر كړى دى چې خپلې كورنۍ د اوره وژغوري . د دې خبرې مطلب دا چې سمه ښوونه او روزنه ئې وكړي او داسې عقیده او عمل وړ وښيي چې د اوره ئې وژغوري : الله تعالى ويلي دي : وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا . (طه: ١٣٢).

ترجمه: خپله كورنۍ په لمانځه امر كړه او پر لمانځه ځان وصبړوه .

په لمانځه امر، دهغه په اړه دعلم امرهم دى چې پېغمبر ﷺ خپلو اصحابو ته امر كړى چې خپلو كورنيو ته علم ورسوي : پېغمبر ﷺ چې كله د عبد القيس قبيلې استازو ته ښوونه وكړه په پاى كې ئې ورته وويل : «احْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ»

[١]

ترجمه: دا علم ياد كړئ او ستاسو وروسته خلكو ته ئې ورسوئ .

وقَالَ مَالِكُ بْنُ الْحَوِيرِث: قَالَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ: «ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ

نو په دې خبره کې شک نشته چې علم ګټور شى دى. ليکن که بې امنې، بې عزتي او نور خطرات وي، څه کول به کار دي؟ د جواب موندلو لپاره راتلونکى حديث ولولئ:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ، وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ»، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَخْرُجَ فِي جَيْشٍ كَذَا وَكَذَا، وَأَمْرَاتِي تُرِيدُ الْحَجَّ، فَقَالَ: «أَخْرُجْ مَعَهَا» [۸]

ترجمه: عبد الله بن عباس رضي الله عنهما وايي: پېغمبر ﷺ وويل: ښځه دي د محرم پرته سفر نه کوي او پردى سړى د محرم پرته د هغې کورته نه داخلېږي. نو يو سړى وويل: اې د الله پېغمبره! زه غواړم په فلاني لښکر کې (جهاد ته) ووزم او ښځه مې د حج اراده لري (څه وکړم؟) پېغمبر ﷺ وويل: د خپلې ښځې سره ولاړسه. [۹]

په دې حديث کې دا خبره د پام وړ ده چې يوې خوا ته يو مسلمان د جهاد لپاره خپل نوم ليکلى دى. د بلې خوا ئې مېرمن حج ته تلل غواړي. د ښځې حج او د خاوند جهاد په يوه وخت کې دواړه نه شوه ترسره کېدلای. پېغمبر ﷺ سړي ته دا نه دي ويلي چې ته خپل جهاد ته ولاړ شه. ښځه دي يوازې ولاړه شي. دا ئې هم نه دي ويلي چې ښځه حج ته اړتيا نه لري، د حج څخه ئې راګرځوه. بلکې دريمه لاره ئې ورته غوره کړه چې د خپلې مېرمنې د ساتنې لپاره ورسره ولاړ شه. نو نارينه مسوول دي چې د ښځو د عزت ساتنې لپاره سالمه فضا را منځ ته کړي ترڅو د اسلامي ارزښتونو د خونديتوب سره علم زده کړي؛ ځکه نرته چې کوم ثواب ټاکل شوى، ښځې ته هم هغه ثواب ټاکل شوى دى؛ الله ويلي: وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُلْمُؤْنَ نَقِيرًا. (النساء: ۱۲۴)

ترجمه: کوم نارينه يا ښځينه چې د سمې عقيدې سره ښه کارونه وکړي نو هغه به جنت ته داخلېږي او د ځرما د زني د سړتکي په قدر به هم ظلم نه ورباندې کېږي.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. (النحل: ۹۷).

ترجمه: څوک نارينه يا ښځينه چې د ايمان په حالت کې ښه عمل وکړي نو خامخا هغه ته پاکېزه ژوند ورکوي او خامخا د دوى اجر د دوى د ښه عمل په بدله کې ورکوي.

ښځه په ديني کمالاتو، د ظلم او فساد پر ضد مبارزه کې قرآن کریم مؤمنانو ته د بېلګې په توګه هم معرفي کړې ده. په دې اړه قرآن وايي: وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ وَمَرِّمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُّوحِنَا وَصَدَقْتُ بِكَلِمَاتِ رَبِّي وَكُتِبَ لَهَا مِنَ الْخَيْرِ أَلْفُ ثَمَنِينَ. (التحریم: ۱۱-۱۲)

ترجمه: د مؤمنانو لپاره الله تعالی د فرعون ښځه بېلګه ذکر کړې ده چې کله ئې وويل: اې زما ربه! ما ته ستا په خوا کې په جنت کې کور جوړ کړې، د فرعون او د هغه د عمله مې وژغورې او د دا ظالم قوم څخه مې هم وژغورې. دا رنگه ئې په مثال کې ياد کړې ده هغه مريم د عمران لور چې خپل شرمګاه ئې خوندي ساتلى، نو ما خپل د لوري د روح پوکل پکېني وکړه او دې د خپل رب د خبرو تصديق وکړ او دا د فرمانبردارو خلکو د جملې وه.

په دې آيتونو کې د فرعون مېرمن د ظلم پر ضد مبارزې لپاره مؤمنانو ته د بېلګې په توګه ياده شوې ده. دا رنگه مريم د ايمان، تقوى او پاکمنۍ د بېلګې په توګه ياد شوې ده. د مريم د زېږېدلو او د هغې د قد رمني مور په هکله الله تعالی بل ځای داسې ويلي:

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذَرَيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. (آل عمران: ۳۵-۳۶).

ترجمه: هغه وخت چې د عمران مېرمنې وويل: اې زما ربه! زما په خېټه کې چې کوم اولاد دى هغه مې ستا لپاره نذر (منلى) دى، آزاد (دېل هرکار څخه) نو زما څخه ئې قبول کړې، بې شکه چې ته ښه پوه اوږېدونکى يې. نو چې کله ئې وزېږوله، وئې ويل: اې زما ربه! ما خو نجلى وزېږوله او الله ښه پوهېږي چې

څه ئې زېږولى او هغه نارينه د دا ښځينه په څېر نه دى او ما هغه مريم ونوموله او زه دا او اولاد ئې د رتل شوي شيطان څخه ستا په پناه کې درکوم.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى: د دې جملې مطلب دا د چې الله د مريم په کمال ښه پوه دى په داسې حال کې چې مور ئې د دې په کمال نه وه خبره چې هغه نارينه چې دې غوښتى د دغې ښځينه په څېر کمال او حکمت نه لري. (۱۰)

د آيت دا برخه ښيي چې د خلکو د ذهن پر عکس کله په لور کې داسې کمال: ښېګڼه، خير او برکت وي چې په زوى کې نه وي. خو هرانسان د خپل پر مختګ لپاره سم چاپېريال، سمې ښوونې او روزنې ته اړتيا لري.

منابع:

- ۱- صحيح البخاري كتاب العلم بابُ تخريص النبي ﷺ وَفَدَّ عَبْدُ الْقَيْسِ عَلَى أَنْ يَحْفَظُوا الْإِيمَانَ وَالْعِلْمَ، وَيُخْبِرُوا مَنْ وَزَّاءَهُمْ: ۸۷.
- ۲- صحيح البخاري كتاب العلم بابُ تخريص النبي ﷺ وَفَدَّ عَبْدُ الْقَيْسِ عَلَى أَنْ يَحْفَظُوا الْإِيمَانَ وَالْعِلْمَ، وَيُخْبِرُوا مَنْ وَزَّاءَهُمْ.
- ۳- صحيح البخاري كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة بابُ تعليم النبي ﷺ أَهْلَهُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ مِمَّا عَلَّمَهُ اللَّهُ، لَيْسَ بِرَأْيٍ وَلَا تَمَثِيلٍ: ۷۳۱۰. وكتاب العلم بابُ: هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى جَدَّةٍ فِي الْعِلْمِ؟: ۱۰۱.
- ۴- صحيح البخاري كتاب العلم بابُ الخِيَاءِ فِي الْعِلْمِ.
- ۵- صحيح البخاري كتاب العلم بابُ عِطَةِ الْإِمَامِ النِّسَاءِ وَتَعْلِيمِهَا: ۹۸.
- ۶- دغه خبره د صحيح البخاري په مشهوره هندي/پاکستاني نسخه کې ډېر خايونه ياده شوې ده. د دې نسخه لنډ رمز دی (مه). (مقدمة صحيح البخاري لخليل أحمد السهارنفوري، الفصل الرابع في شرح رموز النسخ لهذا الصحيح ص ۶).
- ۷- امام ذهبي ويلي: وما علمت في النساء من اهمت ولا من تركوها (ميزان الاعتدال فصل في النسوة المجبولات: ۴/ ۶۰۴). ترجمه: په ښځو کې داسې څوک نه ده راته معلومه چې د حديثو په اړه به دروغو تورنه شوې وي، نه ئې هم د دروغو په وجه حديث پرېښوول شوى.
- ۸- صحيح البخاري كتاب الحج بابُ حَجِّ النِّسَاءِ: ۱۸۶۲.
- ۹- د ناامني او بې عزتۍ د خطر په وخت کې خو محرم ضروري دى. که امن وي او خطر نه وي، هم ئې په ښه والي کې شک نشته؛ ليکن که د امن په وخت کې د ښځينه جماعت سره په الوتکه کې څو ساعته سفروي، نو ايا د محرم پرته سفر کولای شي؟
- ۱۰- دلته د (الذکر والاثنی) هر لفظ مشخص فرد ښيي او عموم نه لري؛ الف اولام ئې عهد خارجي دى؛ ځکه (اثنی) مخکې په صراحت ياده شوې ده او (ذکر) هم د (ما) په کلمه کې ياد شوى دى. په دې اړه ما په (تطبيق القواعد النحوية) کتاب کې بشپړ بحث کړى دى. که ئې څوک شوق لري، هلته ئې کتلاى شي.

کارکردها و گزارش ها

خبرنگار: حاجی توکل بخشی

دیدار رئیس عقیدتی و فرهنگی وزارت امور داخله با محمد قاسم حلیمی

سمونوال قاری ذبیح الله ابدالی رئیس عمومی عقیدتی و فرهنگی وزارت امور داخله و هیئت همراهش با محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف در مقر وزارت دیدار نمودند. در این دیدار که دکتر امین الدین مظفری معین مسلکی، محمد عثمان طارق معین پالیسی و پلان و هیئت رهبری این وزارت نیز حاضر بودند، رئیس عقیدتی و فرهنگی وزارت امور داخله ضمن قدردانی از همکاری های دوامدار علمای کرام خواهان توجه بیشتر در بخش های ارشادی، نصاب تدریسی، تدوین برنامه های دینی و تعلیمی برای قطعات و جزوات های پولیس ملی گردید.

متعاقباً، محترم حلیمی از کارکرد ها و فداکاری های پولیس ملی و نیرو های امنیتی کشور قدردانی نموده همکاری همه جانبه این وزارت را در بخش های نامبرده وعده نمودند.

دیدار محترم محمد قاسم حلیمی با رؤسای شورای علمای نواحی شهر کابل

محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف در حالیکه معین تعلیمات اسلامی وزارت معارف، اعضای شورای سرتاسری علماء، معینان و هیئت رهبری این وزارت حضور داشتند با جمعی رؤسای شورای علمای نواحی شهر کابل دیدار و ملاقات نمودند. طی این دیدار ابتدا چند تن علما به نمایندگی از سایرین ضمن عرض تبریکی به سرپرست وزارت، در رابطه به چگونگی تطبیق برنامه های ارشادی، ایجاد یک مدرسه در سطح نواحی، فعالیت های علماء، مشکلات و راه های حل آن مفصلاً صحبت نمودند. سپس سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف ضمن استماع صحبت های علما روی موضوعات مطرح شده آنها مفصلاً توضیحات ارایه نمودند و اظهار داشتند که وزارت در رابطه به بهبود امور کاری علمای کرام و ارتقای ظرفیت شان موارد ذیل را روی دست دارد:

- برنامه های ارتقای ظرفیت علمای کرام.
 - فعال نمودن مرکز ترننگ و آموزش علمای کرام (انستیتوت تدریب ائمه) با امکانات بهتر.
 - زمینه سازی برای اعزام علمای کرام به خارج از کشور.
 - هماهنگی با پوهنتون های خصوصی کشور در رابطه به اخذ بورس های تحصیلی برای علمای کرام.
 - اعزام قاریان جهت کسب آموزش های تخصصی به پوهنتون الازهر شریف کشور مصر.
 - تامین امنیت علمای کرام از سوی حکومت که پروسه آن به طور جدی تحت جریان میباشد.
 - ایجاد حلقات درسی در مساجد در هماهنگی وزارت و معارف جهت دسترسی اطفال به تعلیمات دینی.
- در اخیر فرمودند، وزارت ارشاد، حج و اوقاف در برابر علمای کشور مسوولیت خود می داند تا خدمات و شرایط مناسب را برای آنها مساعد نماییم.

پیام وزارت ارشاد، حج و اوقاف در رابطه به مسلمان شدن یک تبعه بریتانیا

وزارت ارشاد، حج و اوقاف منحیت بزرگترین سکتور امور دینی در کشور از مشرف شدن محترم سیمون اندرو (SIMONANDREW) باشنده اصلی کشور بریتانیا، به دین مبین اسلام مشرف گردید که با درک حقانیت این دین بزرگ به رضا و رغبت اش به گونه رسمی به تاریخ ۱۳۹۹/۶/۳۱ کلمه توحید را خواند و به اسم عبدالله مسمی گردید موصوف، اظهار خرسندی نموده و آترابه فال نیک در تداوم این روند با گسترش راهکارهای سالم و هموار نمودن زمینه های مناسب آن، تلقی شود. باعطف توجه به موضوع فوق دیدگاه و پالیسی این وزارت در روشنی تعلیم والای اسلام، بر آنست که ما شرعاً مکلف هستیم تا با حکمت و موعظه حسنه مردم را دعوت نموده آغوش پر مهر اسلام را به روی آنها باز نماییم نه اینکه مسلمانان را از دین برانیم و آنها را با اشتباهات و گناهان شان بدون اینکه مرتکب کفر و یا شرک علنی گردیده باشند و با وجود دعوت به آن اصرار ورزند با برداشت های سطحی و سلیقه ای خود از دین به عنوان زنده دیگر قلمداد نماییم این امر نه تنها باعث تفرقه گرایی، ضعف، تلاشی شدن صفوف مسلمانان و بروز ده ها مشکل و مصائب دیگری در میان ایشان می گردد بلکه این خود یکی از عوامل بزرگ فرا راه امتناع دیگران از پذیرش این دین جاودان و نجات بخش بشریت خواهد گردید. که سبب اصلی آن برداشت ناقص و یا

اشتباه از دین و منحصر ساختن و دانستن دین در قالب چنین برداشت ها و پافشاری بر آن به گونه های مستقیم و یا غیر مستقیم دخیل باشد. ولی باید بدانیم که دین آنست که کتاب الله ﷻ و سنت رسول الله به ما بیان نموده و اجماع امت و قیاس صحیح مجتهدین دین به آن استوار است نه آنکه دریافت و تعبیر سلیقه یی ما که ناشی از کم فهمی ها و یا کج فهمی ها به ما میراث مانده است. بنابر آن این وزارت پیوسته تلاش خواهد نمود تا درهای ورودی به دین مبین اسلام را بیشتر تقویه نموده به سد ابوابیکه باعث راندن و خارج کردن مسلمانان از دین، احداث و باز شده است و یا احداث و باز خواهد شد، پردازد و این امر را نه تنها وظیفه و مسولیت خود بلکه مسولیت و وظیفه تمام مسلمانان به خصوص داعیه داران دینی می پندارد و ایشان را به آن فرا می خواند و در این راستا هر نوع حرکت موثر را تقویه نموده به حمایت مشروع و قانونی آن می پردازد و از علما، ائمه و خطبای محترم مساجد می طلبد تا موضوع فوق را نصب العین خود در راستای ارشاد و دعوت قرار دهند.

ملاقات محترم حلیمی با هماهنگ کننده بنیاد خیریه خلیفه بن زاید، کشور امارات متحده عربی در کابل

محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف با آقای علی الغیثی هماهنگ کننده بنیاد خیریه خلیفه بن زاید برای کار های بشر دوستانه کشور امارات متحده عرب در کابل دیدار نمودند.

آقای حلیمی طی این دیدار امارات متحده عربی را دوست بسیار خوب افغانستان خوانده از کمک های آن کشور در عرصه ارتقای ظرفیت علما که در گذشته به انجام رسیده بود به نیکی یادآوری نموده و از آماده گی این وزارت در جهت تطبیق تفاهمنامه های همکاری که قبلاً با سفارت کبرای کشور امارات متحده عربی عقد گردیده بود اطمینان داده و هر دو جانب روی مواد تفاهمنامه و چگونگی مساعدت های آن کشور برای ارتقای ظرفیت علماء و موضوعات مرتبط دیگر مفصلاً بحث و گفتگو نمودند که در زمینه پیشرفت های خوبی صورت گرفت و کار های عملی آن در آینده نزدیک آغاز میگردد.

امضای تفاهمنامه همکاری بین وزارت ارشاد، حج و اوقاف و عزیزی بانک

محفلی که به این مناسبت وبه اشتراک هیئت رهبری هر دو ارگان دایر گردیده بود توسط دکتور امین الدین مظفری معین مسلکی این وزارت و محمد سلیم حبیبی معاون هیئت عامل عزیزی بانک تفاهمنامه همکاری میان وزارت ارشاد، حج و اوقاف و عزیزی بانک به امضای رسید. ابتدا دکتور امین الدین مظفری ضمن خوش آمدید به مهمانان امضای تفاهمنامه را یک گام مهم و مثبت در امر کمک به ادارات دانسته افزودند: وزارت ارشاد، حج و اوقاف در تفاهم با عزیزی بانک متعهد است تا برای کارمندان این وزارت زمینه همکاری را ایجاد نماید که بهترین نمونه آن امضاء این تفاهمنامه میباشد.

بعداً محمد سلیم حبیبی معاون هیئت عامل عزیزی بانک صحبت نموده گفتند: عزیزی بانک همیشه کوشش کرده که سهولت های مالی را برای کارمندان و مشتریان ایجاد نماید تا مشتریان به کدام مشکل مواجه نگردند.

دیدار محترم حسین اونی بوتسالی با محترم محمد قاسم حلیمی

حسین اونی بوتسالی سفیر و نماینده دایمی سازمان همکاری های اسلامی کابل، در حالی که دکتور محمد شفیق صمیم سفیر دایمی افغانستان در آن سازمان نیز حاضر بود، با محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف دیدار و در رابطه به موضوعات مورد نظر گفتگو کردند.

آقای بوتسالی ضمن عرض تبریکی به سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف روی موضوعات: تحکیم پروسه صلح، ایجاد پوهنتون اسلامی در شهر جلال آباد و راه اندازی مجلس علماء مفصلاً صحبت نمود وی در رابطه به هماهنگی میان کشورهای عضو این سازمان برای استقرار صلح دایمی در افغانستان تاکید کرده و افزود که این سازمان مصمم است که در راستای برقراری صلح عادلانه و دایمی، به صورت همه جانبه تلاش نماید، آقای بوتسالی گفت که نمایندگی سازمان همکاری های اسلامی در کابل، تلاش می کند که طرف های درگیر در قضایای افغانستان را برای رسیدن به صلح پایدار همکاری کند.

متعاقباً سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف ضمن تأیید و استقبال از موضوعات مطرح شده آمادگی و همکاری وزارت را در راستای عملی شدن آن وعده نموده اظهار داشت، در تاسیس پوهنتون اسلامی در شهر جلال آباد هیچ گونه موانع وجود ندارد، ما از این اقدام نیک استقبال نموده و هر نوع همکاری را در زمینه وعده می سپاریم، موصوف تاکید نمود که در هماهنگی با نهاد های ذیربط کار عملی آن را روی دست گرفته و روند آن تسریع گردد، همچنان سرپرست وزارت از سازمان همکاری های اسلامی خواست برای تحکیم پروسه صلح و مذاکرات بین الافغانی از سوی آن سازمان مجلس علماء راه اندازی گردد تا علما در آن مجلس پیرامون روند صلح ابراز نظر نموده و از آن حمایت نمایند، همچنان آقای حلیمی از فعالیت نمایندگی سازمان همکاری های اسلامی در کابل ابراز خرسندی کرده و تاکید ورزید که این وزارت هر گونه همکاری لازم را با سازمان همکاری های اسلامی انجام خواهد داد، آقای حلیمی همکاری کشور های اسلامی را در ایجاد صلح دایمی در افغانستان و منطقه یک مسولیت اسلامی عنوان کرده و نسبت به آن تاکید ورزید.

معرفی رئیس امور ارشادی زنان در سیمینار منع خشونت علیه زنان

تدویر این محفل با تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید آغاز گردید. سپس شکریه سلیمان خیل آمره جندر این وزارت تشریف آوری مهمانان را به این سیمینار خوش آمدید گفته و تقرر رئیس امور ارشاد زنان را برایشان تبریک و تهنیت عرض نمود، بعد حکم جلالتماب رئیس جمهور را در رابطه به تقرر {ملکه مهیره محب} رئیس امور ارشادی زنان توسط آقای اسحق حیدری عرب رئیس دفتر به خوانش گرفته شد.

به تعقیب آن محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف پیرامون خشونت علیه زنان و برنامه های دست داشته

وزارت برای زنان مفصلاً روشنی انداخت و در بخشی از سخنان شان فرمودند: چنانچه مستحضرید هزار ها تن از خواهران، سالانه از بخش های تعلیمات اسلامی و شرعیات فارغ و برای شان زمینه اشتغال مساعد نمیگردد، ریاست امور ارشادی زنان به هدف انسجام زنان در تشکیل وزارت ارشاد، حج و اوقاف ایجاد گردیده است که تاسیس آن را قبلاً به مقام عالی ریاست جمهوری پیشنهاد نموده بودیم که خوشبختانه منظور گردید، طوریکه در دین مقدس اسلام و قرآنکریم زنان و مردان جایگاه خاصی داشته و حقوق هر کدام مشخص و معین میباشد، زنان نسبت به مردان مورد ترحم و احترام بیشتر قرار دارند، ایشان در شعاع آیات قرآن کریم جایگاه زنان را به طور مؤجر و مستند توضیح و تشریح نمودند.

سپس دکتور امین الدین مظفری معین مسلکی وزارت ارشاد، حج و اوقاف ضمن سخنرانی تقرر رئیسه امور ارشادی زنان را تبریک عرض نموده، گفت: خشونت جرم است چي خشونت علیه زنان باشد و یا علیه مردان و ما زمانی سنگر خشونت علیه زنان را محکم و قوی ساخته می توانیم که به حقوق یکدیگر احترام داشته باشیم و یکی از علایم جلوگیری از خشونت همین است که حق دیگران را بپردازیم در نظام خانواده ها یک سلسله حقوقی موجود است که زن و شوهر بالای یکدیگر دارند، اگر این حقوق یک جانبه اداء گردد، در مقابل چي زن باشد و چي مرد مورد خشونت قرار می گیرد، همچنان ما وقتی می توانیم که خشونت علیه زن را کاهش دهیم که حقوق زن را از منظر قرآن بنگریم و انسان بودن زن را به رسمیت بشناسیم و این را بپذیریم که زن هم انسان است، خشونت علیه زن در حقیقت خشونت علیه مادر، خشونت علیه خواهر و خشونت علیه همسر است.

بعداً ملکه مهیره محب رئیسه امور ارشادی زنان ضمن صحبتی از رهبری این وزارت و از جلالتماب رئیس جمهور به خاطر توظیف شان در یست امور ارشادی زنان اظهار سپاس نموده فرمودند: در حد توان سعی می نمایم که به همکاری رهبری وزارت در بخش بانوان خصوصاً در بخش ارتقای ظرفیت، مهارت ها و علوم قرآنی، تجوید تفسیر و قرائت برای خانم ها خدمات ارزنده ای را ارایه نمایم. در ادامه سپوژمی وردک معین وزارت امور زنان صحبت نموده فرمودند: همه ما مسئولیت تمام در رابطه به حقوق زنان داریم و مسوولیت بیشتر را علمای کرام دارند امیدواریم که وزارت ارشاد، حج و اوقاف با ایجاد ریاست امور ارشادی زنان بتواند در راستای حقوق اسلامی زنان گام های موثری را بردارد.

سپس مولوی محمد عارف ملیکیار معین تعلیمات اسلامی وزارت معارف، توظیف ملکه مهیره محب ریه امور ارشادی را به وی تبریک گفته در رابطه به منع خشونت علیه زنان گفت که زن در جامعه غیر اسلامی به مثل کنیز است، اما در دین مبین اسلام جایگاه زن مشخص شده که با رعایت آن، عزت و وقار زن تامین میگردد و در قرآن کریم حقوق زن نیز مشخص شده است که بدبختانه عده یی از مردم آن را نادیده میگیرند، در ادامه استاد محراب دانش نیز صحبت های همه جانبه یی پیرامون ابعاد خشونت علیه زن ارایه نمودند.

تدویر جلسه امنیتی پیرامون تامین امنیت علماء و مساجد

محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف با محمد سالم حسینی مشاور رئیس جمهور در امور فرهنگی و اجتماعی، جنرال محمد رازق صدیقی معاون رجال برجسته ریاست ضد تروریسم و سمونوال قاری ذبیح الله ابدالی رئیس عقیدتی وزارت امور داخله ملاقات نمودند، در این دیدار محمد عثمان طارق معین پالیسی و پلان هیئت رهبری وزارت نیز حضور داشتند ایشان پیرامون موضوعات مطروحه صحبت و تبادل که درمورد تسریع روند تامین امنیت علماء و تدابیر پیش گیرانه جهت جلوگیری از حملات بالای علماء بحث و گفتگو گردید.

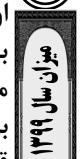
محترم محمد قاسم حلیمی با رئیس منع آزار و اذیت زنان لوی سارنوالی دیدار نمود

محمد قاسم حلیمی سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف با خانم پروین رحیمی رئیسه منع آزار و اذیت زنان لوی سارنوالی ملاقات تعارفی نمودند. در این دیدار هیئت رهبری وزارت و تعدادی از سارنوالان مبارزه با منع آزار و اذیت زنان نیز حاضر بودند، روی همکاری های دو جانبه در راستای مبارزه با آزار و اذیت زنان بحث و گفتگو نمودند، خانم رحیمی ضمن سپاس **گذاری** از علمای این وزارت در امر آگاهی دهی پیرامون رفع خشونت ها در جامعه خصوصاً منع خشونت علیه زنان، خواستار همکاری بیشتر این وزارت در زمینه گردید، سپس سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف با بیان اینکه وظیفه و مسوولیت علماء و متولیان امور دینی بسیار سنگین تر و خطیر تر از هر کسی دیگر است و ایجاب می کند که آنان با ارایه حقایق و تفسیر معقول از آموزه های دینی به برداشت های نادرست از دین و شریعت

در برابر زنان خاتمه دهند، وی اظهار داشت این وزارت در راستای آگاهی دهی مردم و رسانیدن پیام های دینی و ارشادی پیرامون حقوق و و جابب زنان از منظر شریعت به هدف کاهش خشونت از طریق منابر مساجد به طور متداوم و مستمر تاکید ورزیده است و علمای کرام در مجالس و گردهمایی ها موضوعات مفید و ارزنده یی را ارائه می نمایند.

تهداب گذاری انسیتوت تدریب ائمه

سنگ تهداب انسیتوت تدریب ائمه و خطبای مساجد ذریعه استاد تاج محمد مجاهد معین اداری و مالی وزارت ارشاد، حج و اوقاف در حالیکه توسط جمعی از اعضای رهبری وزارت همراهی میشد گذاشته شد. در این مورد معین اداری و مالی اظهار داشت به امید اینکه ساختمان این تعمیر نه تنها اعمار بلکه در بخش تعلیم و تحصیل باسعی و تلاش که روسا و مسولین دارند، به یک مرکز بزرگ اسلامی و علمی تبدیل و مجموعهء وافر از محصلین از این نهاد علمی سند فراغت بدست آورند، از خداوند متعال برای استادان این انسیتوت توفیق نصیب نماید تادراستای ارتقای دانش و بینش علوم اسلامی محصلین عزیزرفع مسوولیت نمایند. قابل ذکر است که این تعمیر در مساحت ۱۶۰۰ متر مربع که دارای اتاق های تدریسی، سالون جلسات، سالون طعام خوری، کتابخانه مجهز با دفاتر اداری، تشناب، وضوخانه و چاه عمیق و سایر محقات میباشد، از بودجه انکشافی این وزارت به مبلغ (۲۳،۸) میلیون افغانی در دو طبقه به طور پخته و اساسی اعمار میگردد.

افتتاح کار اعمار یک محراب مسجد در خیرخانه توسط معین مسلکی وزارت

کار باقی مانده پروژه اعمار مسجد حضرت یونس واقع پروژه جدید خیرخانه توسط دکتر امین الدین مظفري معین مسلکی وزارت ارشاد، حج و اوقاف افتتاح گردید، در این محفل جمعی از بزرگان محل و رئیس پالیسی و پلان وزارت ارشاد، حج و اوقاف طی صحبت در رابطه به حفظ و مراقبت مسجد روشنی انداخته، جایگاه و اهمیت مسجد را در شعاع آیات قرآنی و احادیث نبوی (ص) برجسته ساخت، سپس بزرگان محل حضور دکتر امین الدین مظفري را خیر مقدم گفته و از اشتراک شان در این محفل استقبال نمودند، به نمایندگی از مردم محل یکتن از بزرگان ضمن صحبتی از کمک وزارت ارشاد، حج و اوقاف صحبت نموده از ساخت و ساز مسجد متذکره ابراز قدردانی نمود.

قابل یادآوریست که کار اعمار مسجد حضرت یونس در سال ۱۳۹۶ آغاز و هزینه بیش از ۶.۵ میلیون افغانی کار باقی مانده آن هزینه برداشته در دو منزل بطور پخته و اساسی اعمار خواهد گردید که در یک وقت گنجایش ۱۶۰۰ نماز گزار را دارا می باشد.

گزارش آمریت جندر

آمریت جندر ریاست منابع بشری غرض بررسی وضعیت کاری کارمندان اناث فورم نظارتی را ترتیب و ضمن دیدار رویاروی در حضور داشت رؤسا و آمرین مستقیم به دسترس تمام کارمندان طبقه اناث ریاست های مرکزی این وزارت قرار داده و ایشان در محضر روسای مربوطه به جواب سوالات پرداختند. هدف از برگزاری چنین روند بلند بردن سطح آگاهی از حقوق، امتیازات، تقویه روحی کاری، حل مشکلات و چالشهای فرا روی زنان در دفاتر و محیط کاری گفته شده است. در جریان اولین هفته نظارت و بررسی از وضعیت کاری طبقه اناث ریاست های اداری و مالی، پالیسی و پلان، انسجام امور مساجد، اوقاف، تدریب ائمه و حسینییه ها صورت گرفت.

گزارش ریاست تعلیمات دینی و تدریب ائمه

- اشتراک رئیس تعلیمات دینی و تدریب ائمه در جلسات کمیته موظف تنظیم امور مواد مرتبط میثاق امنیتی کابل.
- اشتراک کمیسیون موظف ریاست در جلسه گزارش گیری و گزارش دهی ترینان (۱۰) باب مدارس دینی و دارالفاظ های خصوصی در مرکز و ولایت های پنجشیر و لوگر که از طریق موسسه آفرین تمویل میگردد.
- کنترل از شیوه تدریس استادان مدارس تحت پوشش این اداره و رهنمائی ایشان به شیوه های جدید و تدریسی.
- ملاقات و نشست های اساسی با نماینده موسسات GIZ در رابطه به ایجاد کمیوتر لب برای انستیتوت تدریب ائمه.
- نظارت از چگونگی روند فعالیت های مدارس : بازدید و کنترل از مدارس طبقه اناث الفلاح، ارشاد القرآن، حضرت عمر بن خطاب، بی بی زینب، بی بی اسماء، شمس القرآن، تعلیم القرآن قرطبه و انائیه بی بی سوده انجام شد.
- ترتیب لیکنوت برای محصلین انستیتوت تدریب ائمه و خطباء به عناوین ذیل صرف، نحو، تاریخ خلفای راشدین، مدیریت در اسلام، امور زبان عربی، احوال شخصیه، فقه النکاح، سیرت النبی ﷺ و نقش مسجد در اسلام تهیه گردید.
- براساس مصوبه شماره (۱۳) مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۵ مقام محترم ریاست جمهوری پیرامون میثاق امنیتی شهر کابل و هدایت مقام محترم وزارت در رابطه به تهیه و ترتیب تعهدنامه جدید برای مدیران مدارس و دارالحفاظ های خصوصی مرکز و احضار تعداد (۵۰) تن از مدیران مدارس و دارالحفاظ های خصوصی به منظور خانه پری تعهد نامه جدید.
- برگزاری برنامه دو روزه تحت عنوان: اطفال متأثر از جنگ با اشتراک (۸) تن از خطباء، استادان مدارس و دارالحفاظ های خصوصی به همکاری مالی موسسه (کانادائی).
- راجستر صدور جواز فعالیت برای (۱۹) باب مدارس و دارالحفاظ در مربوطات ولایت بلخ.
- ارسال گزارش از توزیع (۷۰) جلد قرآن کریم، پاره الف لام، قاعده نورانی به شاگردان یتیم و بی بضاعت مدرسه حدیقه القرآن به همکاری ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت لغمان.

دکندهار ولایت راپور

۱. دکندهار، اطلاعات او کلتور او ارشاد، حج او اوقاف ریاستود گپی کمیٹی سره (۷) غونډه دایر سوی دی.
۲. د ښار او والسوالیو (۲۰۰) مساجدو ملا امامانو ته د (کرونا د ناروغی) د مخنیو په هکله مختلف النوع موضوعات ورکول شوی دی.
۳. د ولایت مقام په انگرېکي د علماو (۹) غونډی دایر شوی دی.
۴. د عامی روغتیا ریاست سره علماو (۳) غونډه دایر شوی دی.
۵. په ښار او والسوالیو کی (۱۰۰۰) د کرونا د ناروغی پروشران او (۲۰۰) فتاواوی او توزیع شوی دی.
۶. رادیو، تلویزیون او رسینو ته (۶) تنه علماء معرفي شوی دی، ترڅو خلکو ته عامه پوهاوی ورکړي.
۷. په ښار او والسوالیو کی (۳۰۰) مساجد دوا پاشي شوي دي.

گزارش ولایت پروان

۱. ارزیابی کار صد فیصد اعمار مساجد پارچه ۱۲ و پارچه هفتم شهر چاریکار توسط مدیر عمومی مساجد.
۲. تهیه موضوعات خطبه ایام خطبه برای خطباء به تعداد (۶) خطبه تحت عناوین ذیل: الف: دزدی، اختطاف، قتل مردم بی گناه، شکست قشون سرخ شوری، جلب و جذب جوانان در صفوف اردو و پولیس ملی.
۳. عواید بدست آمده از نزد مشتریان اوقافی ربع اول سال مالی ۱۳۹۹ مربوط سال ۱۳۹۸ مبلغ (۹۰۰۰) افغانی به حساب مخصوص وزارت ارشاد، حج و اوقاف تحویل گردیده و برویت آویز تحویلی به مدیریت محاسبه خبر داده شد.

۴. در رابطه به پرداخت عشرو زکات از طریق منابر توسط علماء و امامان مساجد تبلیغ صورت گرفته است .
برنامه اداری و مالی

اشتراک در جلسه (PDC) که از طرف ریاست اقتصاد که در مقر ولایت دایر گردید اشتراک صورت گرفته است.
اشتراک مدیران مالی و اداری در جلسه شبکه منابع بشری اصلاحات اداری و خدمات ملکی ماه یک مرتبه.

تجارب حاصل شده از تطبیق پلان و اهداف وظیفوی

۱. ساحات وقفی با تفاهم علمای کرام در شورا های علماء، تثبیت گردید.
۲. از طریق منابر و مساجد توسط علماء کرام در قسمت حرمت کشت کوکنار تبلیغ صورت گرفت.
۳. علمای پروان پشتیبانی خود را از نیروی های امنیتی کشور اعلان نمودند.
۴. از اعمار و ترمیم (۵) محراب مساجد در مرکز و ولسوالی ها مردم ولایت خوشبین شده اند .
۵. مردم پروان از این پروسه صلح حمایت نمودند.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت تخار

طی محفل سنگ تهداب مسجد جامع مرحوم مولوی محمد سرور شهید که از طرف تصدی بنایی واحد عملیاتی با اشتراک عبدالباری راشد ریس ارشاد، حج و اوقاف، ریس شورای علماء، سید سمیع نماینده با صلاحیت واحد عملیاتی ریاست جمهوری، احسان سعادت ولسوال ولسوالی کلفگان، قوماندانان جهادی، مدیر امنیت قوماندانی امنیه ولسوالی کلفگان، علماء و بزرگان گذاشته شد .
اهالی و مردم محل از مولوی عبدالحکیم منیب وزیر ارشاد، حج و اوقاف و جلالتاب ریس جمهور سپاس گذاری نمودند .
این مسجد در مساحت ۴ جریب زمین و به هزینه مبلغ (۱۲) میلیون افغانی اعمار می گردد که در یک وقت گنجایش (۲۰۰۰) نماز گذار را دارا می باشد .

- اعلان (۱۶) بست امامان وطنی مراحل اسناد امتحان تحریری و تقریری بست های متذکره .
- (۵) جلسه خطباء و امامان پیرامون موضوعات کاهش خشونت، صلح و امنیت، مالیه دهی و ویروس کرونا.
- تدویر ورکشاپ آموزشی برای خطباء و امامان مساجد رسمی غرض پلان گذاری، گزارش دهی و ارزیابی سالانه .
- تدویر جلسه حمایت از پروسه صلح در سطح سه ولایت (بدخشان، تخار و کندز)
- توزیع فورم کمیته مساجد برای تنویر (۳۰) محراب مسجد از نور برق.
- تدویر جلسه با اداره محترم محیط زیست غرض سر سبزی و نهال شانی.
- ترتیب و تنظیم (۵۷۱) نفر امامان مساجد و خطباء غرض آگاهی دهی تطبیق واکسیناسیون.
- گشت زنی در چمن شهرداری و همچنان بازرسی از شیرخ پذیرها، دکاکین تعویذ نویسی و جمع آوری (۳۰) نسخه کتب تعویذ نویسی، کمیته که فعالیت مینمایند مقام محترم ولایت، ریاست ارشاد، حج و اوقاف قوماندانی امنیه، سارنوالی، امنیت ملی، مدیریت جنایی، شورای ولایتی، شورای علماء، جامعه مدنی، شاروالی کمیسون پیشه وران.
- مصاحبه های اختصاصی (۲۲) مورد پیرامون صلح، کاهش خشونت، حقوق زنان، حمایت از نیروهای امنیتی و جلوگیری از ویروس کرونا.
- اشتراک در جلسات ریاست صحت عامه، رسانه ها و محیط زیست (۶) مورد.
- استرداد موازی (۱۰) بسوه زمین شاه تالقان جان مرکز تالقان.
- اشتراک در جلسه آگاهی حقوق از دیدگاه دین مبین اسلام مطابق قانون نافذ کشور.
- اشتراک در جلسه آگاهی دهی جمع آوری مالیات بر عایدات به همکاری مستوفیت محترم ولایت تخار.
- نشست با جمع از دوکانداران باوالی ولایت در ارتباط بلند بودن کرایه دکاکین اطراف مسجد جامع مرکزی تالقان.
- نشست با مسئولین جی آی زید در ارتباط پلان کاری (۲۰۲۰الی ۲۰۲۴) در هوتل ستاره پامیر مورخ ۱۲۹۸/۱۱/۲۷.
- خریداری (۳۰۴) متر جای نماز ترکی به مسجد جامع مرکزی شهر تالقان مبلغ (۳۸۰۰۰۰) سه صد و هشتاد هزار افغانی.
- باز دید از مساجد شریف آخند خفدره و قاق سنگ ولسوالی فرخار (۶) مورد.
- سفر به ولسوالی کلفگان غرض سروی مسجد جامع زرد آلوده سلفی بانمایند واحد عملیاتی ریاست جمهوری.

د ننگرهار ولایت راپور

د حمل میاشتی په ۱۲ مه نیټه د جلال آباد تبلیغی مرکز مشر امیر حاجی خان زمان صاحب د افغانستان ټولو تبلیغی مرکزونو د بندولو امر ورکړ لپاره ددی چی د ارشاد، حج اوقافو وزارت د امر تعمیم وشئ: تبلیغی اجتماعات او شب جمعی هم بندی کړی ترڅو چی د کرونا وایروس ختم شوی نه وی دا بندیز به جاری وی.
د حمل میاشتی په ۲۵ مه نیټه د ارشاد، حج و اوقاف رییس قاری محمد داود مجاهد په مشرۍ د کرونا وایروس پر وړاندی د علماء کرامو مجلس ترسره شو چی د ننگرهار ولایت سویډن موسسۍ نماینده کانو هم پکی شرکت کړی وو: د والسوالیو لپاره علماء کرام تعین شو ترڅو ولس ته د کرونا وایروس په خاطر عامه پوهاوی ورکړی .

تعلیمات علوم دینی او ت ا مدیریت په برخه کی

۱. د حمل په میاشت کی ۵ مکاتب صادر او وارد شوی .
۲. د امام ابو حنیفه مدرسی څخه لیدنه شویده، استادانو او شاگردانو ته لازم هدایت وشو.

د حمل میاشتی په ۱۲ مه نیټه د جلال آباد تبلیغی مرکز مشر امیر حاجی خان زمان صاحب د افغانستان ټولو تبلیغی مرکزونو د بندولو امر ورکړ لپاره ددی چی د ارشاد، حج اوقافو وزارت د امر تعمیم وشئ: تبلیغی اجتماعات او شب جمعی هم بندی کړی ترڅو چی د کرونا وایروس ختم شوی نه وی دا بندیز به جاری وی.

د حمل میاشتی په ۲۵ مه نیټه د ارشاد، حج و اوقاف رییس قاری محمد داود مجاهد په مشرۍ د کرونا وایروس پر وړاندی د علماء کرامو مجلس ترسره شو چی د ننگرهار ولایت سویډن موسسۍ نماینده کانو هم پکی شرکت کړی وو: د والسوالیو لپاره علماء کرام تعین شو ترڅو ولس ته د کرونا وایروس په خاطر عامه پوهاوی ورکړی .

تعلیمات علوم دینی او ت ا مدیریت په برخه کی

۳. د الفلاح مدرسی چی د بهسود والسوالیو خوشگنبد کی موقعیت لری لیدنه وشوه . استادانو او شاگردانو ته د بشخو حقوق د اسلام له نظره بیان شو .
۴. د حمل میاشت کی مو د ولایت په سطحه مختلفو غونډو کی گډون کړی دی .
۵. د اخلاقی مفسدو مخنیوی کمیسیون سره مو لازمه همکاري ترسره کړی ده .
۶. د جلال آباد ښار مختلفو ساحو څخه مو نظارت کړی چی گزارش مو د اخلاقی مفسدو مخنیوی کمیسیون ته سپارلی .
۷. په عام محضر کی مو ولس نیکو ته رابللی او د بدیو څخه مو منع کړی دی .
۸. په مختلفو علمی سیمینارونو او ورکشاپونو کی گډون ترسره کړی .

د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیریت په برخه کی :

۱. د ثور میاشتی په دریمه نیټه د ننګرهار ولایت ارشاد، حج او اوقافو ریاست اړوند ملا امامانو او خطیبانو میاشتنی نوبتی غونډه د ریاست په مقر کی دایر شوه. علماء کرامو خپل تیری میاشتی راپور وړاندی کړ ، خپلی ستونزی یی شریکی کړی او د حل په لارو چارو بحث وشو.
۲. د ارشاد، حج او اوقافو رییس قاری محمد داود مجاهد علماء کرامو ته لاندی سپارښتنی وکړی.
۳. که چیرې په هره محله کی د کرونا مرض له وجبې کوم هیواد وال په شهادت ورسپړی نو د مسجد ملا امام مکلف دی چی په عادی ډول یی جنازی لمونځ ترسره کړی.
۴. هغه مساجد چی پرندی یا صحن ولری تراویح به په صحن یا برنډه کی اداء کوي.
۵. د صفونو ترمنځ باید د طی لاریونونو سره سم فاصله مراعت شی او امام یی په تطبیق مکلف دی.
۶. هغه وکړی چی مزمنه مریضتیا ولری ، ضیفه اشخاص او دیر سپین پیری ، او غیر مکلف ماشومانو تراویح په خپلو کورونو کی ادا کړی.
۱. د ۱۳۹۹/۲/۱۰ نیټه گډی کمیټی د چپرهار ولسوالی د غونډو په تالار کی د یادی ولسوالی د علماء کرامو سره غونډه ترسره کړه ، غونډی ته د ارشاد، حج او اوقافو رییس قاری محمد داود مجاهد، د علماو شوری رییس مولوی حمیدالله صدیقی، د پوهنی ریاست علمی مرستیال مولوی ملکیار شکیوال، د چپرهار ولسوالی الحاج محمد صدیق دولتزی، د چپرهار د علماو شوری رییس مولوی محمد رویان او څو تنو نورو علماو خبری وکړی او د کرونا وایروس څخه د والسونو د ژغورنی او ددی ناروغی د انتشار د مخنیوی په اړه یی د روغتیا پالو لاریسونی د شریعت سره ستونزی د مسؤلینو سره شریکی کړی او د حل په اړه ورته د مسؤلینو له لوری ډاډ ورکول شو، په پای کی د ارشاد حج او اوقافو وزارت له لوری برابر شوی پوسترو ۷۰ جلده تفاسیر د کمیټی دریس او غړو له خوا علماء کرامو ته توزیع شول.
۲. د ۱۳۹۹/۲/۳۱ نیټه گډی کمیټی د بهسود ولسوالی د غونډه په تالار کی د یادی ولسوالی د علماء کرامو سره کړه، غونډه ته د ارشاد، حج و اوقافو رییس قاری محمد داود مجاهد، د علماو شوری د پوهنی ریاست علمی مرستیال مولوی ملکیار شکیوال، د بهسود ولسوالی حاجی غالب، څو تنو علماو او ملک نعمت الله خبری وکړی او د کرونا وایروس څخه د ولسونو د ژغورنی او ددی ناروغی د انتشار د مخنیوی په اړه یی د روغتیا پالو لاریسونی د شعریعت سره برابری او عمل کول یی پری لازم وگنل، همدا راز یی د بهسود د علماو او مدارسو ستونزی د مسؤلینو سره شریکی کړی او د حل په اړه ورته د مسؤلینو له لوری ډاډ ورکول شو، په پای کی د ارشاد حج و اوقافو وزارت له لوری برابر شوی پوسترو ۴۰ جلده تفاسیر د کمیټی دریس او غړو له خوا علماء کرامو ته توزیع شول .
۳. د امام ابو حنیفه مدرسی څخه لیدنه شویده، استادانو او شاگردانو ته لازم هدایت شو .
۴. د الفلاح مدرسی چی د بهسود ولسوالی خوشگنبد کی موقعیت لری لیدنه وشوه استادانو او شاگردانو ته د بشخو حقوق د اسلام له نظره بیان شو .
۵. د جلال اباد ښار مختلفو ساحو څخه مو نظارت کړی چی گزارش مو د اخلاقی مفسدو مخنیوی کمیسیون ته سپارلی .

د لغمان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو ریاست راپور

د کرونا ناروغی د مخنیوی په موخه د لغمان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو په ریاست کی د استغفار او دعاګانی اونی په مناسبت غونډه ترسره شوه .

یاده ناسته چی د غبرګولی په (۲۸) نیټه د ارشاد، اوقافو ریاست د ارشاد، دعوت په مسجد شریف کی ترسره شوه په دغه ناسته کی لسګونه دینی عالمانو سره بیر د ارشاد، حج او اوقافو رییس قاری سید نجیب الله (هاشمی) مرستیال والی الحاج شهزاده مظلوم یارد ولایتی شورا منشی الحاج محمد ظاهر حسین خیل هم پکی برخه اخستی وه .

لومړی دینی عالمانو په استازولی قاری شریف الله (نظری) وینا وکړه . هغه وویل چی د ارشاد، حج او اوقافو وزارت دغه کړنه د ستایلو ده او دوی به د استغفار دعاګانو دغه اونی په بیلا بیلو جوماتونو کی ولمانځه او همداراز د کرونا ناروغی په اړه هغه پیغام چی د اسلام مقدس دین یی په اړه لاریونه کوی ولسونو ته ورسوی د لغمان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو رییس الحاج قاری سید نجیب الله (هاشمی) په خپلو خبرو کی د خپل اړوند وزارت دا علامی د څرنګوالی په اړه رڼا واچوله زیاته یی کړه د دینی عالمانو رول، اغیزه او مسؤلیت ډیر ستردی په همدی موخه باید دینی عالمان دمنابرو له لاری دکرونا دو قایي د اسلام مقدس دین او خپل هیواد په وړاندی خپله دنده ترسره کړی.

د لغمان ولایت مرستیال والی الحاج شهزاده مظلوم یار په خپلو خبرو کی د دینی عالمانو درسالت په باب وینا وکړه هغه زیاته کړه چی د کرونا ناروغی او په هیواد کی د هر ډول مشکلاتو په وړاندی د دینی عالمانو ته سترې کیدونکی هلی ځلی کړیدی او همدا علمای کرام دی چی ټولنه سمی لاری ته رهنمای کوی.

همدا راز پدی غونډه کی د ولایتی شورا منشی حاجی محمد ظاهر (حسین خیل) هم د موضوع په اړه وینا وکړه .

د غونډی په وروستی برخه کی د مساجدو خطباو ته د کرونا ویروس دو قایه تبلیغاتی پانی او په یاده برخه کښی د ارشاد، حج او اوقافو وزارت څخه راغلی اعلامیه چی د استغفار او دعاګانو په مناسب ترتیب شوی وه وویشل شوه.

د چنگاښ میاشتی (۴) نیټه د قرغیو ولسوالی اړوند د لسګونه دینی عالمانو قومی مشرانو او ځوانانو له لوری د قرآن کریم ختم ترسره شو

په دی ناسته کی د لغمان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو قدرمند ریس قاری سید نجیب الله هاشمی د قرغیو ولسوال څارنوال فرهاد (ثاقب) ددی ولسوالی مرکز جامع مسجد خطیب مولوی سید باهر، د کابل پوهنتون د شرعیاتو پوهنځی استاد مولوی اسد الله (ساجد) د عامی روغتیا ریاست داکتر محمداجان استازی اوگن شمیر نورو دینی علماو وینا وکړه.

دغو دینی عالمانو په خپلو خبرو کی د کرونا ویروس څخه د مخنیوی په موخه په خپلو کورونو او جوماتونو کی د استغفار او ماثوره دعاگانو په اهتمام، د سولی او بین الافغانی مذاکراتو د ژرپیل او له حکومت څخه ددینی عالمانو د هدی وژنو د مخنیوی په برخه کی د عاجلو اقداماتو غوښتنه وکړه.

پدی ناسته کی د کرونا ویروس د مخنیوی په موخه د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له لوری چاپ شوی تبلیغاتی بروشری. پوسترونه او فتواوی وویشل شوی.

د حدیقه القرآن مدرسه راپور:

د حدیقه القرآن د مدرسې څخه د ارشاد، حج او اوقافو ریاست د هدایت په اساس د تعلیماتو دینی مدیر ته دنده ور سپارل شوی وه چی د یاد مدرسې څخه د نږدی نه لیدنه ترسره کړی کله چی د مدرسې انگر ته داخل شوه و مولیده چی گن تعداد شاگردان په یاد مدرسه کی په تدریس بوخت وه په سرکی قاری واحد الله (واحد زی) چی د ارشاد، حج او اوقافو ریاست څخه راغلی پلاوی ته د ښه راغلاست ویلو ترڅنگ د مدرسې یولړ ستونزی په گوته کړه او زیاته کړه چی د مدرسې تعمیر او د ځای نشتون او نورو ته مشکلات ورپه گوته کړه.

ورپسی د ارشاد، حج او اوقافو ریاست څخه د تعلیماتو دینی مدیر په سرکی دغه ریاست د رئیس پیغام و اوروله او بیا د مدرسې غوښتی او وړندیزونه په ځای وبله او د مدرسې مسول ته داد ورکړ چی د امکان په صورت کی انشاءالله ستاسو مدارسو سره مرسته کوی.

او بیا د حج او اوقافو ریاست د اداری لخوا د مدرسې اداری ته (۷۰) جلد قرآنکریمونه، الف لام، قاعده نورانی هغه شاگردان چی یتیمان او بی سرپرسته وه هغوی د پاره د ریاست لخوا توزیع شوه.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت لوگر

• جلسه اداری به رهبری الحاج عبدالواسع صافی رئیس ارشاد، حج و اوقاف و اشتراک کارمندان و مدیران ارشاد، حج و اوقاف ولسوالی ارزه و ولسوالی برکی برک در زمینه اجراءات و مشکلات یومیه و راه حل های آنها صورت گرفت.

که در قدم نخست رئیس این ریاست روی بعضی موضوعات مهم اداری صحبت نمود و نیز در مورد پیشرفت کار پروژه های اعمار مساجد ولسوالی ارزه ابراز نظر نمود و هدایات لازم را جهت تسریع در روند کار مساجد نمود و نیز غرض همکاری با ریاست های محترم شهر سازی و اراضی در رابطه به موضوع ملکیت های اوقافی ولسوالی برکی برک مدیر ارشاد، حج و اوقاف آن ولسوالی را توظیف نمود، و کارمندان هر یک به نوبه خویش در مورد مشکلات و راه حل های یومیه خویش نظریات شان را ارایه نمودند و در اخیر با دعاییه برای نجات کشور از آفت ها وبلاها جلسه به پایان رسید.

• ارسال توزیع تفاسیر و ترجمه دری و شتو قرآنکریم به علما و ملا امامان رسانه ها مرکز و ولسوالی ها.

• توزیع و ارسال فتاوی شرعی، پوستر ها و بروشر آگاهی دهی عامه در مورد ویروس کرونا برای امامان مساجد، رسانه ها و ادارات ذیربط در سطح ولایت جهت جلوگیری از شیوع ویروس کرونا.

• ۱۰ جلد تفسیر و ترجمه قرآنکریم به مرکز اصلاح و تربیت اطفال غرض مطالعه مجوزین ارسال گردیده است.

• تدویر جلسه در سالون جلسات ریاست در حضور داشت رئیس، آمر ارشاد، مدیر عمومی مساجد و مدیر اجرائیه در مورد ابراز نظر سنجی و طرح توزیع مواد غذایی در وضعیت کرونایی برای مستحقین ولسوالی ها و ارسال طرح آن به مقام محترم ولایت.

• تدویر جلسه در سالون جلسات ریاست بارهبری رئیس این ریاست و کارمندان مساجد و نماینده گان مارکیت های سبزی و مارکیت مدینه در مورد حل مشکلات و صفایی محوطه مسجد شریف جامع عبدالله ابن مسعود وضو خانه ها و تشناب های آن تبادل نظر صورت گرفت و نماینده گان مارکیت های متذکره نیز نظریات خویش را مورد پاکی و صفایی ابراز نمودند.

• توزیع مواد بهداشتی و صحتی برای (۱۳) محراب مساجد مرکز و ولسوالی تهیه و ارسال گزارش از روند توزیع آن به مقام محترم وزارت و ادارات ذیربط صورت گرفته است.

• توزیع (۹۰۰۰) جلد فتاوی شرعی در مورد وقایه و جلوگیری از شیوع ویروس کرونا باملا امامان مرکز و ولسوالی صورت گرفته است

• تدویر محفل ختم قرآن کریم در صحن ریاست با حضور داشت رئیس، رئیس شورای علما، امامان مساجد و کارمندان ریاست به مناسبت هفته تفکر و استغفار جهت نجات از بلاها جنگ و ویروس کرونا در کشور و ارایه گزارش به مراجع ذیربط صورت گرفته است.

• سیمینار تحت عنوان آگاهی دهی علمای کرام دین برای حمایت از برنامه ملی معافیت کتلوی در ریاست ارشاد، حج و اوقاف و سالون جلسات ریاست محترم صحت عامه اینولا برای تعداد (۵۴۴) تن از علمای کرام متنفذین اقوام و فعالان مدنی مرکز و ولسوالی های ششگانه آغاز شد. سیمینار متذکره با آیات چند از کلام الله مجید آغاز گردید. در نخست رییس ارشاد، حج و

اوقاف این ولایت در رابطه به موضوع صحبت های همه جانبه خویش را ایراد فرموده و از مراجع ذیدخل این پروسه در رابطه به پیشبرد امورات شان اظهار سپاس نموده و به ایشان وعده همکاری های همه جانبه در عرصه پیشبرد کار شان نمود. سیمینار از ساعت ۸:۳۰ آغاز والی ساعت ۳:۳۰ بعد از ظهر که توسط ترینران ریاست ارشاد، حج و اوقاف و موسسه (occd) باهمکاری ریاست محترم صحت عامه در رابطه به واکسین و اهمیت آن از دیدگاه اسلام و طب برای علمای کرام ارایه میگردید که همه روزه در حدود (۵۰) تن اشتراک کننده گان اشتراک داشتند که مدت ده یوم برای مجموعه (۵۴۴) تن از تاریخ ۱۳۹۹/۴/۱۸ آغاز و به

تاریخ ۱۳۹۹/۴/۲۹ ختم شد، ارایه گردید.

